

ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τίτλος:

Οι γνώσεις, οι στάσεις και ο τρόπος αντιμετώπισης των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης από τους νηπιαγωγούς στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Νομού Ηρακλείου

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

Αραβαντινού- Καρλάτου Αντωνία

Ευτυχίδη Ρωξάνη- Αγγελική

Σταυρουλάκης Μιχάλης

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ:

Παπαδακάκη Μαρία

Ηράκλειο, 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Εισαγωγή: Η παιδική κακοποίηση έχει λάβει πλέον τεράστιες διαστάσεις και αυτό διαφαίνεται στις ερευνητικές μελέτες που έχουν διενεργηθεί έως τώρα. Απότοκο αυτής είναι όχι μόνο οι σημαντικές επιπτώσεις στο ίδιο το παιδί αλλά εξίσου στην οικογένεια και την κοινωνία. Γι' αυτό, η όσον τον δυνατόν έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση είναι σημαντική για να ελαχιστοποιήσει τόσο τις άμεσες όσο και τις έμμεσες μακροπρόθεσμες συνέπειες στο παιδί. Ο ρόλος λοιπόν των νηπιαγωγών στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου είναι καταλυτικός και σύμφωνα με το Νόμο 3500/06 η αναφορά πιθανών περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης είναι υποχρεωτική.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της ετοιμότητας των νηπιαγωγών να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν την παιδική κακοποίηση. Συγκεκριμένα, η μελέτη εξέτασε τις γνώσεις, τις στάσεις και τις πρακτικές των νηπιαγωγών του Νομού Ηρακλείου Κρήτης.

Μεθοδολογία: Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 141 νηπιαγωγών, ανδρών και γυναικών, ηλικίας 26-63 ετών, κατοίκων του νομού Ηρακλείου. Πραγματοποιήθηκε τυχαιοποιημένη συστηματική δειγματοληψία. Για τις ανάγκες της δειγματοληψίας καταρτίστηκε κατάλογος με τα νηπιαγωγεία του Νομού (n=212) και τον αριθμό των νηπιαγωγών που υπηρετούν σε καθένα από αυτά. Από το σύνολο των νηπιαγωγείων που υπήρχαν στο Νομό επιλέχθηκε τυχαία ένας αριθμός νηπιαγωγείων που συγκέντρωναν 141 εν υπηρεσία νηπιαγωγούς, οι οποίοι αποτέλεσαν το δείγμα της μελέτης μας. Το ερωτηματολόγιο εξέταζε τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, τις γνώσεις, τις στάσεις και τις πρακτικές τους σχετικά με την παιδική κακοποίηση.

Αποτελέσματα: Όσον αφορά τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη, αξίζει να σημειωθεί ότι στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες ήταν γυναίκες (n=139, 98,6%) και διορισμένες σε μόνιμη θέση (n=111, 78,7%). Παράλληλα οι 108 (76,6%) συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν έχουν παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια σχετικά με την κακοποίηση. Από το σύνολο των συμμετεχόντων οι 128 (92,1%) δεν είχαν κατά το τελευταίο σχολικό έτος επιβεβαιωμένες περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης, και 92 συμμετέχοντες (66,2%) δήλωσαν ότι δεν είχαν επιβεβαιωμένη παιδική κακοποίηση σε όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Επίσης, περίπου 1 στους 3 συμμετέχοντες (31,7%) δήλωσε ότι διατηρούσε υποψία για την κακοποίηση κάποιων παιδιών κατά την διάρκεια της επαγγελματικής του

σταδιοδρομίας. Όσον αφορά στη νομική υποχρέωση των νηπιαγωγών για την καταγγελία περιστατικών κακοποίησης, 3 στους 5 συμμετέχοντες (60,3%) δήλωσαν πως γνωρίζουν το νομικό πλαίσιο. Επιπλέον, όσον αφορά στις στάσεις των εκπαιδευτικών ως προς την παιδική κακοποίηση, υπήρχαν συγκεκριμένες πεποιθήσεις που απενοχοποιούσαν την κακοποίηση με τις οποίες συμφώνησε μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών όπως με την πεποίθηση ότι <<Κάποια παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι να χάσουν τον έλεγχο>> (M.T. 0,67). Όσον αφορά στις πεποιθήσεις τους σε σχέση με την επαγγελματική τους επάρκεια-ευθύνη, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφώνησε με την άποψη <<Δεν έχω αρκετή εμπειρία για να αντιμετωπίσω την παιδική κακοποίηση και παραμέληση>> (M.T. 0,70). Είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι υψηλό ποσοστό νηπιαγωγών (70,9%) προχώρησε σε ενέργειες για την αντιμετώπιση περιπτώσεων κακοποίησης, ωστόσο πολλοί ήταν αυτοί που δεν ήταν σίγουροι για το είδος των ενεργειών που έπρεπε να αναπτύξουν.

Από τα αποτελέσματα των σύνθετων αναλύσεων, δεν βρέθηκε στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που ανέπτυξαν στρατηγικές αντιμετώπισης της κακοποίησης και σε αυτούς που δεν ανέπτυξαν ως προς τη γνώση που διέθεταν για το νομικό πλαίσιο σχετικά την παιδική κακοποίηση ($p=0,141$), και τη γνώση για τους υποστηρικτικούς φορείς που υπάρχουν διαθέσιμοι για τις περιπτώσεις των κακοποιημένων παιδιών ($p=0,731$). Τέλος, δεν βρέθηκε στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που ανέπτυξαν στρατηγικές αντιμετώπισης της κακοποίησης και σε αυτούς που δεν ανέπτυξαν ως προς τις στάσεις τους για απέναντι στην παιδική κακοποίηση ($p=0,237$ και $p=0,565$ αντίστοιχα).

Συμπεράσματα: Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης φαίνεται σημαντικά υποεκτιμημένο. Οι νηπιαγωγοί βρέθηκαν να διατηρούν υποψία για πολλές περιπτώσεις παιδιών χωρίς ωστόσο να καταλήγουν να τις επιβεβαιώσουν. Υπάρχουν στάσεις απενοχοποίησης της κακοποίησης χωρίς ωστόσο να συνδέονται με τις πρακτικές των νηπιαγωγών στην παρούσα μελέτη. Πολλοί νηπιαγωγοί αναγνώρισαν την έλλειψη ετοιμότητάς τους να ανταποκριθούν στο πρόβλημα. Στην πλειοψηφία τους βρέθηκαν να αναλαμβάνουν δράση για την αντιμετώπισή του προβλήματος με αποσπασματικό χαρακτήρα και αμφίβολο αποτέλεσμα. Κρίνεται απαραίτητο να αναπτυχθούν προγράμματα επιμόρφωσης των νηπιαγωγών σε θέματα παιδικής κακοποίησης και ενημέρωσή τους ως προς τις νομικές τους υποχρεώσεις και το ρόλο τους στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ευκαιρία της ολοκλήρωσης αυτής της έρευνας θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την επιβλέπουσα της πτυχιακής εργασίας μας κα. Παπαδακάκη Μαρία για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές της. Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα άτομα που δέχτηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα και να μοιραστούν μαζί μας τις απόψεις τους, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην κατανόηση του προβλήματος της παιδικής κακοποίησης στη χώρα μας.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ο άνθρωπος παρά την πρόοδο και την ανάπτυξη την οποία γνώρισε εξακολουθεί πάντα να διατηρεί σπέρματα του πρωτόγονου ενστίκτου της επικράτησης του ισχυρότερου.

Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ελένη, 1998, Κλινική ψυχολόγος-συγγραφέας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α.ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή..... Σελ.11

Κεφάλαιο 1^ο: Παιδική Κακοποίηση

1.1. Ορισμός παιδικής κακοποίησης..... Σελ.13

1.2. Μορφές παιδικής κακοποίησης..... Σελ.13

1.3.1. Παράγοντες κινδύνου.....

1.3.1.α. Γενικά χαρακτηριστικά για το προφίλ του δράστη..... Σελ.17

1.3.1.β. Το προφίλ του δράστη στη σωματική κακοποίηση..... Σελ.17

1.3.1.γ. Το προφίλ του δράστη στη σεξουαλική κακοποίηση..... Σελ.18

1.3.2. Το προφίλ του θύματος..... Σελ.19

1.4. Συνέπειες παιδικής κακοποίησης..... Σελ.19

1.4.1. Συνέπειες της συναισθηματικής κακοποίησης..... Σελ.19

1.4.2. Συνέπειες της σωματικής κακοποίησης..... Σελ.20

1.4.3. Συνέπειες της σεξουαλικής κακοποίησης..... Σελ.20

1.5. Στατιστικά στοιχεία για τη παιδική κακοποίηση..... Σελ.21

1.6. Θεωρητικές προσεγγίσεις για τη παιδική κακοποίηση..... Σελ.22

1.6.1 Ατομικές ή ψυχιατρικές προσεγγίσεις της κακοποίησης..... Σελ.22

1.6.2	Κοινωνικο – ψυχολογικές προσεγγίσεις της κακοποίησης.....	Σελ.24
1.6.3.	Κοινωνικο – πολιτισμικές προσεγγίσεις της κακοποίησης.....	Σελ.24
1.6.4.	Σύνθετα ερμηνευτικά μοντέλα.....	Σελ.27

Κεφάλαιο 2^ο :Νομοθετικό πλαίσιο

2.1.	Διεθνής νομοθεσία.....	Σελ.29
2.2.	Ελληνική νομοθεσία.....	Σελ.30
2.2.1	Ο νόμος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.....	Σελ.35

Κεφάλαιο 3^ο :Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και παιδική κακοποίηση

3.1.	Πρωτοβάθμια – Προσχολική Εκπαίδευση.....	Σελ.36
3.2.	Δομή, οργάνωση και λειτουργία του νηπιαγωγείου.....	Σελ.40
3.3.	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και παιδική κακοποίηση.....	Σελ.42

Κεφάλαιο 4^ο :Σχολική Κοινωνική εργασία και παιδική κακοποίηση

4.1.	Σχολική Κοινωνική Εργασία.....	Σελ.45
4.2.	Σχολική Κοινωνική Εργασία και παιδική κακοποίηση.....	Σελ.48
4.2.1.	Πρόληψη.....	Σελ.50
4.2.2.	Αντιμετώπιση.....	Σελ.54

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1.	Σκοπός μελέτης.....	Σελ.64
2.	Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων.....	Σελ.64
3.	Μεθοδολογία έρευνας.....	Σελ.65
3.1.	Ερευνητική στρατηγική.....	Σελ.65
3.2.	Δειγματοληψία.....	Σελ.65
3.3.	Ερευνητικό εργαλείο.....	Σελ.66
3.4.	Διαδικασία συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων.....	Σελ.68
3.5.	Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων.....	Σελ.68
4.	Αποτελέσματα.....	Σελ.69
5.	Συζήτηση.....	Σελ.85
6.	Συμπεράσματα και προτάσεις	Σελ.87
	Βιβλιογραφία.....	Σελ.90
	Παράρτημα 1: Ανάθεση εκπόνησης πτυχιακής εργασίας	Σελ.96
	Παράρτημα 2: Έντυπο ενημέρωσης συμμετεχόντων	Σελ.97
	Παράρτημα 3: Ερωτηματολόγιο έρευνας	Σελ. 98
	Παράρτημα 4: Νόμος 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας	Σελ. 109

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1	Επιλογή αριθμού συμμετεχόντων ανά νηπιαγωγείο	Σελ.66
Πίνακας 2	Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	Σελ.69
Πίνακας 3	Εκπαιδευτικά-εργασιακά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	Σελ.70
Πίνακας 4	Συχνότητα ανίχνευσης επιβεβαιωμένων ή ύποπτων περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης	Σελ.71
Πίνακας 5	Υποχρέωση των εκπαιδευτικών από το νόμο να καταγγέλλουν περιπτώσεις κακοποίησης εφόσον το υποπτευθούν	Σελ.72
Πίνακας 6	Γνώση δημοσίων ή ιδιωτικών φορέων που απευθύνονται σε κακοποιημένα παιδιά	Σελ.73
Πίνακας 7	Στάσεις των συμμετεχόντων ως προς την παιδική κακοποίηση (1 ^η κλίμακα στάσεων)	Σελ.73
Πίνακας 8	Κατανομή συμμετεχόντων με βάση την κλίμακα στάσεων των νηπιαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση	Σελ.76
Πίνακας 9	Ανάλυση κυρίων συνιστωσών των 15 ερωτήσεων που μετρούν τις στάσεις των νηπιαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση	Σελ.77
Πίνακας 10	Στάσεις συμμετεχόντων ως προς την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης	Σελ.79
Πίνακας 11	Στρατηγικές αντιμετώπισης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης	Σελ.80
Πίνακας 12	Λόγοι που απέτρεψαν τους νηπιαγωγούς για την αναφορά κακοποίησης	Σελ.81

- Πίνακας 13** Παρακολούθηση περίπτωσης μετά την παραπομπή της Σελ.82
- Πίνακας 14** Σχέση ανάμεσα στις πρακτικές αντιμετώπισης της Σελ.82
κακοποίησης και τις γνώσεις φορέων
- Πίνακας 15** Σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών Σελ.83
αντιμετώπισης της κακοποίησης και την ενημέρωση/
γνώση των υποστηρικτικών φορέων
- Πίνακας 16** Σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών Σελ.84
αντιμετώπισης της κακοποίησης και τις στάσεις ως προς
την παιδική κακοποίηση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (CDC) ορίζει την παιδική κακοποίηση ως οποιαδήποτε πράξη ή σειρά πράξεων ή παράλειψη από έναν γονέα ή άλλο κηδεμόνα που οδηγεί στη βλάβη, την πιθανή βλάβη, ή την απειλή βλάβης σε ένα παιδί. Η σωματική, η σεξουαλική, και η ψυχολογική κακοποίηση αποτελούν διαφορετικές μορφές παιδικής κακοποίησης (Leeb et al., 2008).

Το φαινόμενο αυτό αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά ως πρόβλημα στις αρχές της δεκαετίας του 60 από τον C.Kempe ένα Αμερικάνο γιατρό και από τους συνεργάτες του μετά από ανάλυση ακτινογραφιών παιδικών καταγμάτων τα οποία φαίνονταν ανεξήγητα και δεν τεκμηριώνονταν από τους γονείς. Στην Ελλάδα, η πρώτη δημόσια αναφορά για το πρόβλημα της παιδικής κακοποίησης έγινε από τον παιδίατρο Σπύρο Δοξιάδη το 1976 (Πιλήσης, 2008).

Ακόμη, το φαινόμενο έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις διεθνώς. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο Βέλγιο οι περιπτώσεις κακοποίησης φτάνουν τις 13.000 το χρόνο (Λούπα, 2010), στην Αμερική 1.000.000 περιπτώσεις (Λούπα, 2010), ενώ στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι το 16% των κοριτσιών και το 6% των αγοριών έχουν κακοποιηθεί σωματικά ή σεξουαλικά κάποια στιγμή στη ζωή τους (Λούπα, 2010).

Οι νηπιαγωγοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχουν σημαντική συμβολή στην κοινωνικοποίηση των παιδιών και αναλαμβάνουν την αγωγή τους από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους. Αυτό καθιστά το ρόλο τους σημαντικό στην έγκαιρη αναγνώριση των σημείων της κακοποίησης και στην αποτελεσματική παρέμβαση (Γενειατάκη, 2008).

Παρόλα αυτά, μελέτες αναφέρουν ότι λιγότερες από 30% των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης που είναι γνωστές στο εκπαιδευτικό προσωπικό δηλώνεται επίσημα στις αρχές (Abrahams et al., 1992).

Στην Ελλάδα, με το νόμο 3500/06 (Φ.Ε.Κ. 232, τ. Α'24-10-2006) για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας αναγνωρίζεται πλέον η υποχρέωση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων που αντιλαμβάνονται φαινόμενα βίας μέσα στην οικογένεια κάποιου μαθητή να αναφέρουν το γεγονός στη σχολική αρχή και στη συνέχεια στον εισαγγελέα (Παπαληγούρας, 2009).

Ωστόσο στις βαθμίδες της προσχολικής αγωγής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν υπάρχει ειδική εκπαίδευση ή επιμόρφωση των παιδαγωγών σε θέματα παιδικής κακοποίησης με αποτέλεσμα να μην είναι γνωστό κατά πόσο μπορούν οι νηπιαγωγοί να ανταποκριθούν στις νέες αρμοδιότητές τους που προκύπτουν από το νόμο. Δεν υπάρχουν επίσης μελέτες που να εκτιμούν τη συχνότητα εμφάνισης τέτοιων φαινομένων στα νηπιαγωγεία της χώρας (Αρτινοπούλου, 2006).

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο : Παιδική Κακοποίηση

1.1 Ορισμός παιδικής κακοποίησης

Με τον όρο παιδική κακοποίηση αναφερόμαστε στη σεξουαλική, σωματική και ψυχολογική ή αλλιώς συναισθηματική κακοποίηση του παιδιού καθώς και στην παραμέληση. Εμφανίζεται σε πολλά πλαίσια και οι δράστες μπορεί να είναι διάφορα άτομα, του οικογενειακού περιβάλλοντος, φίλοι, γνωστοί ή άγνωστοι (Γιωτάκος, Παπαδομαρκάκη και άλλοι, 2008).

Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (1998:16), αναφέρει πως η πρόκληση σωματικών κακώσεων και ψυχικών ή σωματικών διαταραχών σε ένα παιδί, από κάποιον ενήλικα, ο οποίος έχει αναλάβει τη φροντίδα του, μπορεί να το οδηγήσουν ακόμα και στο θάνατο. Τα άτομα αυτά που πράττουν κατά αυτό τον τρόπο, μπορεί να είναι γονείς, συγγενείς, δάσκαλοι, βρεφοκόμοι, νηπιαγωγοί και άλλοι.

1.2 Μορφές παιδικής κακοποίησης

Οι μορφές της παιδικής κακοποίησης είναι οι παρακάτω (Χατζηφωτίου, 2005; Ανδρέου, 2011):

- *Συναισθηματική*
- *Σεξουαλική*
- *Σωματική*
- *Παραμέληση*

Ένα παιδί, όταν βιώνει σωματική και σεξουαλική εκμετάλλευση, συνήθως παράλληλα, του ασκείται και συναισθηματική κακοποίηση (Χατζηφωτίου, 2005:96).

Η συναισθηματική κακοποίηση είναι ένας <<επαναλαμβανόμενος, επιβλαβής τύπος συμπεριφοράς>>, ανάμεσα στο γονέα και στο παιδί, που έχει σοβαρό αντίκτυπο στη ψυχολογία του παιδιού. Η συγκεκριμένη μορφή κακοποίησης, εκδηλώνεται και εκφράζεται με

συκοφαντίες βρισιές, γελοιοποίηση και εξευτελισμό του παιδιού. Σε αυτή τη κατηγορία συμπεριλαμβάνεται η απουσία έκφρασης της αγάπης από το γονιό, η μη παροχή φροντίδας και κάλυψης αναγκών του παιδιού, η δημιουργία κλίματος ανασφάλειας, η εκμετάλλευση και η διαφθορά του παιδιού (Kairys, Charles and Committee , 2002:1).

Η Χατζηφωτίου (2005:98), επισημαίνει τους παρακάτω πέντε τύπους *συναισθηματικής κακοποίησης*:

- *Απόρριψη*: οι γονείς δεν δείχνουν αγάπη στο παιδί, του επιρρίπτουν πολλές φορές τις ευθύνες, για τα οικογενειακά προβλήματα, του τονίζουν συνεχώς πως είναι ανεπιθύμητο και μπορεί να το διώξουν από το σπίτι.
- *Εκφοβισμός – τρομοκράτηση*: οι γονείς ασκούν έντονη κριτική στο παιδί. Το τιμωρούν και το απειλούν, όταν δεν τα καταφέρνει σε κάτι, του αναθέτουν δουλειές και εργασίες που δεν είναι κατάλληλες για την ηλικία του
- *Απομόνωση*: τιμωρούν το παιδί κλείνοντάς το σε κάποιο δωμάτιο, για πολλές ώρες ή ακόμη και μέρες, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να συμμετάσχει σε κάποιες δραστηριότητες της ηλικίας του, για παράδειγμα σε κάποιο παιχνίδι
- *Εξαγορά*: οι γονείς δίνουν ένα μεγάλο ποσό χρημάτων για χαρτζιλίκι ή τους κάνουν όλα τα χατίρια, έχοντας σκοπό είτε να τα ξεφορτωθούν είτε να κερδίσουν την εύνοιά του. Πιθανόν όμως και να αδιαφορούν σχετικά με ότι αφορά το παιδί τους.
- *Διαφθορά*: οι γονείς δεν έχουν πρόβλημα και δεν απαγορεύουν στο παιδί τους τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, τη παρακολούθηση βίαιων ή πορνογραφικών υλικών – ταινιών, τη συμμετοχή σε παραβατικές πράξεις.

Η σεξουαλική κακοποίηση, είναι η εκμετάλλευση του παιδιού ως ένα αντικείμενο που εξυπηρετεί τους σεξουαλικούς σκοπούς του δράστη και μεταξύ των άλλων περιλαμβάνει τις κατηγορίες της αιμομιξίας της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και της σεξουαλικής εμπλοκής μεταξύ αδελφών.

Η σωματική κακοποίηση, αναφέρεται σε οποιαδήποτε κάκωση που εντοπίζεται στο σώμα του παιδιού, κυρίως σε ακάλυπτα μέρη, όπως είναι το κεφάλι και τα άκρα του, η οποία όμως δεν οφείλεται σε κάποιο ατύχημα, αλλά έγινε σκόπιμα (Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού, 1998:16).

Ο Μουζακίτης (1993:95), αναφέρει ορισμένα ακραία παραδείγματα *σωματικής κακοποίησης* όπως: << κάψιμο με ζεματισμένο νερό, εγκαύματα από σίδερο ή αναμμένα τσιγάρα, κτυπήματα με λάστιχα, σιδερόβεργες, κρεμάστρες, αλυσίδες ή κτυπήματα με τα χέρια και τα πόδια στα γεννητικά όργανα, στο στόμα>> και άλλα πολλά.

Η *παραμέληση* αναφέρεται στην ανεπαρκή κάλυψη των βασικών αναγκών του παιδιού, δηλαδή, της ένδυσης, της διατροφής, της στέγασης, της ιατρικής περίθαλψης, της καθημερινής φροντίδας και της σχολικής φοίτησης, που έχουν ως αποτέλεσμα την ανεπαρκή ανάπτυξη του και την έκθεση του σε σοβαρούς κινδύνους. Μερικές από τις συνέπειες της παραμέλησης μπορεί να είναι η συχνή χρήση οιοπνευματωδών ή τοξικών ουσιών από το ίδιο το παιδί, η επανειλημμένη κόπωση, η απάθεια ή ο ύπνος μέσα στην τάξη, η ακατάλληλη ένδυση και άλλα (Ανδρέου, 2011). Υπάρχουν όμως και άλλες κατηγορίες κακοποίησης, που κρίνονται αναγκαίες να επισημανθούν:

- *Ανεπάρκεια αύξησης/δυστροφία μη – οργανικής αιτιολογίας:*
Όταν το βάρος ενός παιδιού βρίσκεται κάτω από το φυσιολογικό όριο και αυτό οφείλεται στις όχι και τόσο καλές συναισθηματικές σχέσεις παιδιού με μητέρα. Το παιδί αρνείται να φάει, επειδή έχει επηρεαστεί αρνητικά η ψυχολογική του κατάσταση με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η υγεία του (Hanon, 1991).
- *Σύνδρομο Μυγχάουζεν δι' αντιπροσώπου:*
Το σύνδρομο Μυγχάουζεν αποτελεί μορφή κακοποίησης, όπου ο γονέας <<κατασκευάζει μια ασθένεια>> στο παιδί, γιατί επιθυμεί την εισαγωγή του στο νοσοκομείο. Μπορεί να του προκαλέσει ιατρικά συμπτώματα για να γίνει πιο πειστικό το περιστατικό. Συνήθως, υπεύθυνες είναι οι μητέρες (Hanon, 1991).
- *Μη τυχαία δηλητηρίαση:*
Όταν ο γονιός δίνει στο παιδί εσκεμμένα ουσίες που είναι χημικές και τοξικές, για να του προκαλέσει κάποια δυσλειτουργία στην υγεία του ή ακόμη και το θάνατο, αυτό ονομάζεται <<χημική κακοποίηση>> ή μη τυχαία δηλητηρίαση (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 1998:17, 31).
- *Σύνδρομο του αμέτοχου θεατή:*

Πολλές φορές το παιδί γίνεται θεατής σε βίαιες καταστάσεις, όπως σε έντονους τσακωμούς μεταξύ των γονέων, όπου μπορεί να ακουστούν βρισιές ή να χειροδικήσει ο ένας στον άλλο. Τέτοιου είδους καταστάσεις μπορεί να βιώνει το παιδί για μεγάλο χρονικό διάστημα (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 1998:17, 31).

- *Παιδική εργασία:*

Η παιδική εργασία αποτελεί μορφή εκμετάλλευσης, παραμέλησης και κακομεταχείρισης. Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (2010), τα παιδιά (κάτω των δεκαοκτώ χρονών) είτε αγόρια είτε κορίτσια βιώνουν την εκμετάλλευση, όταν δουλεύουν και θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους, την εκπαίδευσή τους, την υγεία τους και την ανάπτυξή τους. Βέβαια, παιδική εργασιακή εκμετάλλευση δεν θα πρέπει να υπολογίζεται <<η ολιγόωρη ημερήσια ή εβδομαδιαία εργασία ενός παιδιού άνω των 15 ετών, η οποία δεν αναστέλλει ή επηρεάζει τα δικαιώματά του για σχολική φοίτηση, ψυχαγωγία και ανάπαυση>>. Μέρη όπου εργάζονται συνήθως τα παιδιά είναι τα χωράφια, οι δρόμοι, τα εργοστάσια και οι οίκοι ανοχής (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας, 2005). Πολλές φορές, η επιβίωση της οικογένειά τους και των ίδιων, εξαρτάται από τη δουλειά των παιδιών.

- *Τελετουργική και σατανική κακοποίηση:*

Ο Robinson (2009), ορίζει τη τελετουργική και σατανική κακοποίηση ως μια επιθετική πράξη που έχει αρνητικό αντίκτυπο στη ψυχολογική, στη σωματική και στη σεξουαλική υγεία του παιδιού. Οι δράστες ονομάζονται σατανιστές και μπορεί να είναι περισσότεροι από έναν. Σκοπός τους είναι η λατρεία του Σατανά.

- *Κακοποίηση και παραμέληση του παιδιού από το σύστημα και τους θεσμούς:*

Η έλλειψη κατάλληλων πολιτικών και πρακτικών από το κράτος στα πλαίσια και στους θεσμούς των συστημάτων που υπάρχουν για τα παιδιά, έχει αρνητικό αντίκτυπο στις ζωές τους, καθώς θεωρείται και αυτή μορφή κακοποίησης. Έχει μάλιστα δυο μορφές, την ενεργητική και τη παθητική. Στην ενεργητική κατατάσσονται η σωματική βία, η σεξουαλική εκμετάλλευση και η σωματική τιμωρία <<που ασκείται σε παιδιά που ζουν σε κλειστά πλαίσια όπως ιδρύματα, αλλά και σε ανοιχτές δομές όπως παιδικοί σταθμοί, σχολεία>> και άλλα.

Η συχνότερη είναι η δεύτερη μορφή, η παθητική, όπου οι ανάγκες των παιδιών παραμελούνται και δεν καλύπτονται, ώστε να επέλθει η ομαλή σωματική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 1998:18, 44).

1.3.1. Παράγοντες κινδύνου

1.3.1.α. Γενικά χαρακτηριστικά για το προφίλ του δράστη

Συνήθως αυτοί που κακοποιούν τα παιδιά τους ή παιδιά που δεν είναι δικά τους χαρακτηρίζονται από διάφορα επίθετα, όπως <<ανώριμοι, παρορμητικοί, εξαρτημένοι, σαδο – μαζοχιστές, εγωκεντρικοί>> και άλλα. Άλλοι πάλι συνδέουν τη πράξη της κακοποίησης με κάποια ψυχιατρική διαταραχή (Steele and Pollock, 1985:153).

Έχει αναφερθεί, ότι πολλοί γονείς που κακοποιούν τα παιδιά τους, έχουν υποστεί και οι ίδιοι παρόμοια μεταχείριση από τους δικούς τους γονείς. Γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε ένα περιβάλλον που δεν ήταν φιλικό απέναντί τους, αφού δεν γνώρισαν ποτέ τη φροντίδα και την αγάπη. Συνήθως αυτά τα άτομα, επιλέγουν να βρίσκονται με άτομα που έχουν τα ίδια βιώματα (Steele and Pollock, 1985:82). Είναι σωματικά και συναισθηματικά απομονωμένοι, ζουν μακριά από τη πόλη, ώστε να μη βλέπουν πολλούς ανθρώπους. Μερικοί δεν έχουν καν τηλέφωνο, για να μη τους εντοπίσει ή μιλήσει κανείς. Δεν επιθυμούν και δεν επιδιώκουν επαφές με γείτονες, γιατρούς επισκέπτες υγείας και άλλους, διότι δεν έχουν εμπιστοσύνη σε κανένα. Προβλήματα αντιμετωπίζουν και στο τομέα της εργασίας, στη προσωπική τους ζωή και σε οικογενειακά θέματα (Steele and Pollock, 1985:82).

1.3.1.β. Το προφίλ του δράστη στη σωματική κακοποίηση

Οι παράγοντες που έχουν βρεθεί να επιδρούν στην εκδήλωση συμπεριφορών σωματικής κακοποίησης είναι μεταξύ των άλλων οι παρακάτω:

α) το φύλο: στατιστικές δείχνουν, ότι η πλειοψηφία των ατόμων που ασκούν σωματική βία είναι οι γυναίκες. Οι άνδρες όμως, κατηγορούνται για τα πιο θανατηφόρα και τα πιο επίπονα περιστατικά.

- β) το κοινωνικο-οικονομικό προφίλ των γονέων: οι περισσότεροι γονείς που ασκούν τέτοιου είδους βίας έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.
- γ) η δομή της οικογένειας: οι γονείς που έχουν πάνω από τέσσερα παιδιά ή οι μονογονεϊκές οικογένειες με αρχηγό τη γυναίκα.
- δ) η ηλικία τεκνοποίησης: η τεκνοποίηση σε μικρή ηλικία, συνάδει με την ανωριμότητα
- ε) η μη επιθυμητή εγκυμοσύνη.
- ζ) το ιστορικό παραβατικής συμπεριφοράς των γονέων.
- στ) η κακή σωματική ή ψυχική κατάσταση των γονέων.
- η) χρήση εξαρτημένων ουσιών από τους γονείς.
- θ) η έκθεση των γονέων σε διάφορες μορφές κακοποίησης (Νικολαΐδης 2009:16-17).

1.3.1.γ. Το προφίλ του δράστη στη σεξουαλική κακοποίηση

Σε αντίθεση με τη σωματική κακοποίηση, στη σεξουαλική παρατηρείται ότι οι δράστες προέρχονται κυρίως από ανώτερα κοινωνικά, μορφωτικά και οικονομικά στρώματα (Νικολαΐδης, 2009:33). Οι οικογένειες που ασελγούν με αυτό τον τρόπο περιγράφονται ως κλειστές και άκαμπτες. Προσέχουν πολύ να μη μάθει κανείς για τις πράξεις τους. Τα όρια στην οικογένεια εξαλείφονται και κυριαρχεί η εξάρτηση στο πρόσωπο του δράστη. Επίσης, παρατηρείται αντιστροφή των ρόλων. Στους παράγοντες προσθέτονται και οι μη δυνατοί συναισθηματικοί δεσμοί μεταξύ των μελών της οικογένειας (Ελισάβετ, 2009:18-19).

Επιπλέον, η απουσία της μητέρας από την οικογένεια, λόγω θανάτου, διαζυγίου, υγείας λειτουργεί ως παράγοντας σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Όπως και στη σωματική, έτσι και σε αυτή τη κατηγορία οι καταχρήσεις και το παραβατικό ιστορικό των γονέων είναι και αυτά αιτίες. Καθοριστικός παράγοντας είναι και η κακοποίηση των ίδιων των γονέων, όταν ήταν σε μικρή ηλικία. Με τη δική τους κακοποίηση αποκτούν προβλήματα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις και αποκτούν στερεότυπες αντιλήψεις για τις σεξουαλικές συμπεριφορές και αντιλήψεις (Ελισάβετ, 2009:19-20).

1.3.2 Το προφίλ του θύματος

Όσον αφορά στους παράγοντες που επιδρούν στην υποδοχή συμπεριφορών κακοποίησης είναι μεταξύ των άλλων οι παρακάτω:

A. το φύλο: Οι έρευνες δείχνουν πως τα κορίτσια είναι εκείνα που πέφτουν τις περισσότερες φορές θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ τα αγόρια γίνονται θύματα περισσότερο στη σωματική κακοποίηση.

B. η ηλικία: Το παιδί μπορεί να υποστεί κακοποίηση σε οποιαδήποτε ηλικιακή ομάδα (βρεφική, προεφηβική και εφηβική ηλικία). όταν φτάσει όμως στην εφηβεία ξεκινάει τις προσπάθειες διαφυγής από αυτή τη κατάσταση.

Γ. τα συναισθήματα: νιώθουν μπερδεμένα, πιστεύουν ότι αν ομολογήσουν σε κάποιον την εκμετάλλευσή θα τους επιρρίψουν ευθύνες και κατηγορούν τον εαυτό τους. Συνδέουν τη κακοποίηση με τη τιμωρία, πράγμα το οποίο τους κάνει να νιώθουν ότι ήταν <<κακά>> παιδιά. Ταυτίζουν την ενοχή με τη ντροπή. Έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, δυσκολεύονται να εμπιστευτούν κάποιον και είναι μη κοινωνικά (Νικολαΐδης, 2009:16).

1.4 Συνέπειες παιδικής κακοποίησης

1.4.1. Συνέπειες της συναισθηματικής κακοποίησης

Οι συνέπειες της συναισθηματικής κακοποίησης για το παιδί είναι πολλαπλές, καθώς παρατηρούνται νευρωτικές συμπεριφορές, παλινδρομήσεις, επιθετική και βίαιη συμπεριφορά. Ακόμα, το παιδί καταβάλλεται από συναισθήματα άγχους, θυμού και ανασφάλειας. Έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση και πολλές φορές γίνεται θύμα καταχρήσεων, όπως είναι το αλκοόλ (Ελληνική Παιδιατρική Εταιρεία, 2009). Επίσης, στις συνέπειες κατατάσσεται και ο αυτοκτονικός ιδεασμός, η ανικανότητα του παιδιού να αναπτύξει βασικές δεξιότητες, η δυσκολία κοινωνικοποίησης, δημιουργία προσωπικών σχέσεων και καχυποψία, αφού δεν εμπιστεύονται εύκολα άτομα. Εδώ κατατάσσονται και <<η δυσκολία στη σωματική εγγύτητα στο άγγιγμα και στην οικειότητα>> και η μη δυνατότητα ενθουσιασμού και δημιουργικότητας ή ευρηματικότητας (Δημητράσκου, 2009).

1.4.2 Συνέπειες της σωματικής κακοποίησης

Οι επιπτώσεις της σωματικής κακοποίησης είναι αρκετά σοβαρές και μπορεί να επέλθει ακόμη και ο θάνατος. Σημαντικό να αναφερθεί πως η σωματική κακοποίηση μπορεί να δημιουργήσει στο παιδί τραύματα που θα το δυσκολεύουν στη καθημερινή του ζωή, καθώς είναι πολύ πιθανόν να εμφανίσει κατάθλιψη, μη επαρκή ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων και αργότερα παραβατική συμπεριφορά. Η σωματική, η νοητική και η συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, αλλά και η κοινωνική προσαρμογή του επηρεάζονται αρνητικά, καθώς παρουσιάζονται ποικίλα προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα. Εντοπίζεται χαμηλό νοητικό και λεκτικό ηλικίο, πολύ χαμηλές επιδόσεις στο λόγο και το παιδί δεν εκτιμάει σχεδόν καθόλου τον εαυτό του. Επίσης, παρατηρούνται ελάχιστες προσδοκίες και λίγοι φίλοι. Παράλληλα, η συμπεριφορά του παιδιού μπορεί να είναι βίαιη, επιθετική προς του συνομήλικους του, προς τους γονείς – συγγενείς και προς τους συμμαθητές και φίλους του (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 1998:21).

1.4.3 Συνέπειες της σεξουαλικής κακοποίησης

Τα κακοποιημένα αγόρια αποκτούν αισθήματα δυσφορίας όσον αφορά στις σεξουαλικές τους σχέσεις. Υπάρχουν επίσης ψυχοσωματικές επιπτώσεις διαφορετικές σε κάθε ηλικία. Τις περισσότερες φορές τα θύματα όταν ενηλικιωθούν <<υποφέρουν από αγχώδεις διαταραχές, προβλήματα κατάθλιψης, διαταραχές συμπεριφοράς, παραπρωματικότητα και εγκληματικότητα>>. Μεγάλες είναι επίσης οι πιθανότητες να επαναλάβουν τις βίαιες πράξεις που βίωσαν στα παιδιά τους. Μερικοί μάλιστα αποφασίζουν να μη φέρουν στο κόσμο παιδιά, γιατί φοβούνται τον τρόπο που θα τους φερθούν. Έχουν πολλές απαιτήσεις από τους συντρόφους τους, ζηλεύουν αρκετά τους γύρω τους και δεν δίνουν πάντα αγάπη σε κάποιο παιδί (Χατζηφωτίου, 2005:117).

1.5 Στατιστικά στοιχεία για την παιδική κακοποίηση

Σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις τα περιστατικά κακοποίησης σε παιδιά >> ηλικίας μηδέν έως τριών ετών εκτιμώνται σε 1.000 με 2.000 (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2010). Σοκάρει επίσης το γεγονός, ότι κάθε χρόνο περίπου 5.000 με 10.000 παιδιά, που βρίσκονται σε προσχολική ηλικία, γίνονται θύματα κακοποίησης, από τους γονείς τους ή από άλλα πρόσωπα συγγένειας. Έρευνα κατά το 2008 βρήκε τα περιστατικά κακοποίησης να αγγίζουν σε αριθμό τις 28.000, από τα οποία τα 2.800 ήταν παιδιά κάτω των πέντε ετών. Αναφέρεται, πως 7.000 με 8.000 ήταν αγόρια και τα 17.000 ήταν κορίτσια και μάλιστα 2.240 παιδιά απέκτησαν αργότερα κάποια μορφή αναπηρίας (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2010).

Άλλες έρευνες έχουν καταγράψει πιο αναλυτικά στατιστικά στοιχεία, όπου αναγράφονται περίπου το 36% των παιδιών κακοποιείται και από τους δύο γονείς, το 35% από τη μητέρα, το 22% από το πατέρα και το 7% από άλλο πρόσωπο. Οι τηλεφωνικές καταγγελίες ανέρχονται στο ποσοστό του 50% για παραμέληση ή εγκατάλειψη, το 43% για σωματική κακοποίηση, το 2% για σεξουαλική κακοποίηση και το 2% για εξαναγκασμό σε πορνεία (Παιδική Κακοποίηση στην Ελλάδα και στο Κόσμο, 2010).

Στην Βρετανία, μεγάλη έρευνα της δεκαετίας του 90 είχε δείξει ότι 38% των μωρών κάτω του ενός έτους κακοποιούνταν περισσότερο από μια φορά την βδομάδα και ότι 35% των γονέων παιδιών διαφόρων ηλικιών έκαναν χρήση σωματικής τιμωρίας που προκαλούσαν πόνο ή τραύματα στα παιδιά. Στην Γαλλία, έρευνα έδειξε ότι το 96% των παιδιών είχε τύχει να κακοποιηθούν σωματικά από τους γονείς τους, ενώ 30% ανέφεραν ότι είχαν χτυπηθεί με τη χρήση κάποιου αντικειμένου (δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρία στα παιδιά, 2009).

Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, το 1995 μια μελέτη ανέφερε ότι το <<30% όλων των κοριτσιών και γυναικών και το 20 με 25% όλων των ανδρών είχε υποστεί σεξουαλική κακοποίηση>> Τα δύο τρίτα αυτών ανέφεραν ότι υπήρξαν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης με επαφή, ενώ στις μισές από αυτές τις περιπτώσεις υπήρξε και συνουσία. Στην περίπτωση της σεξουαλικής κακοποίησης κοριτσιών, ο δράστης ήταν άνδρας από τον οικογενειακό κύκλο στο 50% των περιπτώσεων. Στο 25% των περιπτώσεων ήταν άγνωστος, και στις υπόλοιπες

περιπτώσεις ήταν κάποιος που γνώριζε το παιδί (δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά, 2009).

Σε 14 Ευρωπαϊκές χώρες αναφέρει ότι αναλογικά το 9 έως 33% για τα κορίτσια και από 3 έως 15% για τα αγόρια είναι αυτά που κακοποιούνται βάσει του φύλου τους (δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά, 2009).

Είναι τραγικό το γεγονός, ότι η σωματική κακοποίηση είναι η κύρια αιτία θανάτου στα παιδιά που είναι μικρότερα του ενός έτους. Μάλιστα, το 63% των κακοποιημένων σωματικά παιδιών είναι κάτω από δυο χρονών. Μελέτες έχουν δείξει πως το 63% των μητέρων και το 53% των πατεράδων χρησιμοποιούν σωματική τιμωρία κατά τη διάρκεια ανατροφής των παιδιών τους (Trogan, Dessypris et al., 2001:289).

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν επίσημα καταγεγραμμένα στατιστικά στοιχεία, για τα ποσοστά της παιδικής κακοποίησης. Σύμφωνα με την έρευνα της Τζαμαλούκα, Ζύγα και άλλοι (2003) για την ενδοοικογενειακή βία, το 26,5% των ερωτώμενων δήλωσε ότι δέχτηκε λεκτική και ψυχολογική βία, ενώ το 71% καυγάδες και παράπονα. Ακόμη το 17% είπε ότι βίωσε συχνά σπρωξιές, τσιμπήματα, γρατζουνιές από τον σύντροφό του κατά το τελευταίο έτος. Παράλληλα είναι σημαντικό ότι υψηλό ποσοστό, το 55,3% μαθητές δήλωσαν ότι έγιναν μάρτυρες σε περιστατικά συναισθηματικής και φυσικής κακοποίησης του πατέρα προς την μητέρα.

1.6 Θεωρητικές προσεγγίσεις για την παιδική κακοποίηση

θεωρίες που αφορούν την αιτιολογία του φαινομένου της βίας χρησιμοποιούνται από τον χώρο της ψυχανάλυσης, της ηθολογίας, της ψυχολογίας της συμπεριφοράς και της κοινωνιολογίας (Αρτινοπούλου, 2004:124).

1.6.1 Ατομικές ή ψυχιατρικές προσεγγίσεις της κακοποίησης παιδιών

Οι ατομικές αιτιολογικές προσεγγίσεις επιχειρήθηκαν από τους εκφραστές τους να ερμηνεύσουν τη συμπεριφορά των γονέων που κακοποιούν τα παιδιά τους, με βάση

συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τους και συνεχίστηκαν από ψυχιάτρους και κλινικούς που ασχολούνται περισσότερο με την κλινική αντιμετώπιση περιπτώσεων κακοποίησης. Κύριοι εκφραστές αυτής της προσέγγισης οι Kempe, Steele και Pollock, οι οποίοι εντοπίζουν την προέλευση της κακοποίησης σε δομικά στοιχεία της προσωπικότητας των γονέων (Αρτινοπούλου, 2004:126).

Σύμφωνα και με την Σπανού (2005) στον Wolfgang M. και Ferracuti F. (1982), το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκαν οι ατομικές-ψυχιατρικές προσεγγίσεις, έχει διακριτές επιρροές από τις ερμηνείες της επιθετικότητας που αφορούν στις ψυχαναλυτικές θεωρίες, στις ιατρικές-βιολογικές θεωρίες και στις ψυχομετρικές τεχνικές.

Στο συγκεκριμένο μοντέλο, γίνεται αντιληπτό ότι η προέλευση της βίας αναζητείται σε δομικά στοιχεία της προσωπικότητας, ενώ αγνοούνται οι κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες. Χαρακτηριστικά λοιπόν, όπως είναι η συναισθηματική ανωριμότητα των γονέων, η ψυχρότητα απέναντι στο παιδί, οι διανοητικές διαταραχές, η σχιζοφρένεια, η αδυναμία αποτελεσματικού ελέγχου της επιθετικής συμπεριφοράς οδηγούν στην κακοποίηση του παιδιού, στα πλαίσια βέβαια του γραμμικού αιτιολογικού ψυχοπαθολογικού προτύπου (Αρτινοπούλου, 2004:127).

Επίσης, όπως αναφέρει και η Αρτινοπούλου (2004:127), οι ατομικές προσεγγίσεις στρέφονται πλέον στην εξακρίβωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών στοιχείων, όχι αναγκαστικά ψυχοπαθολογικών, τόσο στην προσωπικότητα των γονέων-δραστών, όσο και στο ίδιο το κακοποιημένο παιδί. Έτσι, στα πλαίσια αυτών των προσεγγίσεων, υπεισέρχονται νέες μεταβλητές. Γι' αυτό, ο εντοπισμός των ατομικών παραμέτρων που οδηγούν σε κακοποίηση προϋποθέτει έρευνες σε ομάδες υψηλού κινδύνου, στις οποίες δεν έχει εκδηλωθεί κακοποίηση, σε αντίθεση με τις αναδρομικές προσεγγίσεις που εμπεριέχουν κινδύνους τόσο στις αξιολογήσεις της συμπεριφοράς, όσο και στην προέλευση της κακοποίησης.

Από την άλλη πλευρά βέβαια, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και η συμπεριφορά των παιδιών-θυμάτων κακοποίησης, μόνο ως παράγοντες θυματοποίησης είναι δυνατό να εκληφθούν, παρά ως καθαυτές αιτίες κακοποίησης. Τέλος, όπως τονίζει και η Σπανού (2005), οι ατομικές ή ψυχιατρικές προσεγγίσεις του φαινομένου της κακοποίησης παιδιού, απενοχοποιούν τις κοινωνικές δομές, τους θεσμούς και την κοινωνική οργάνωση, που

σύμφωνα με άλλες ερμηνείες, που θα παραθέσουμε στη συνέχεια, φέρουν ευθύνη στη γένεση και εγκαθίδρυση της βίας στις διαπροσωπικές σχέσεις.

1.6.2. Κοινωνικο-ψυχολογικές προσεγγίσεις της κακοποίησης παιδιών

Οι κοινωνικο-ψυχολογικές προσεγγίσεις εστιάζουν στη μελέτη των κοινωνικών θεσμών και διαδικασιών, των στερεοτύπων που αναπαράγονται και της δυναμικής που αναπτύσσεται μεταξύ των υποκειμένων και της κοινωνίας. Στην κατηγορία δηλαδή αυτή, εντάσσονται οι προσεγγίσεις εκείνες που ερμηνεύουν τη δυναμική της κακοποίησης παιδιών, στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το κοινωνικό περιβάλλον και την οικογένεια, με άλλα άτομα και οργανώσεις. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει πολλές επιμέρους προσεγγίσεις, που αφορούν την ερμηνεία του φαινομένου της βίας γενικά ή συγκεκριμένες μορφές βίας στην οικογένεια. Τέτοιες προσεγγίσεις είναι η θεωρία της ματαίωσης-επιθετικότητας, η θεωρία της ανταλλαγής και των πόρων του R.Gelles και η θεωρία της σύγκρουσης (Αρτινοπούλου, 2004:128).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι προσεγγίσεις αυτές αν και χρήσιμες, είναι περιορισμένης εμβέλειας, γιατί αφορούν επιμέρους όψεις της ενδοοικογενειακής βίας, όπως κακοποίηση συζύγου ή σωματική κακοποίηση παιδιών και κατά συνέπεια αδυνατούν να διαμορφώσουν ένα ολοκληρωμένο εξηγητικό σχήμα της βίας μέσα στην οικογένεια. Αποτελούν λοιπόν, μονοπαραγοντικές και στατικές αιτιολογικές προσεγγίσεις, ενώ τα εμπειρικά δεδομένα δεν αφορούν το θέμα της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών μέσα στην οικογένεια (Αρτινοπούλου, 2004:129).

1.6.3. Κοινωνικό-πολιτισμικές προσεγγίσεις της κακοποίησης παιδιών

Η κατηγορία αυτή των προσεγγίσεων αναφέρεται σε μάκρο-επίπεδο ανάλυσης και αποδίδει την άσκηση βίας σε κοινωνιολογικές και πολιτισμικές παραμέτρους. Κοινό χαρακτηριστικό λοιπόν, των προσεγγίσεων αυτών είναι η εναπόθεση της αιτιολογίας της κακοποίησης παιδιών όπως είναι η φεμινιστική προσέγγιση, οι κοινωνικές αξίες και η αποδοχή

της βίας, υποπολιτισμικές προσεγγίσεις της βίας, και η οργάνωση των κοινωνικών δικτύων αναφορικά με την οικογένεια, θεωρία των κοινωνικών δικτύων οικολογική προσέγγιση της ενδοοικογενειακής βίας. Αυτές οι ερμηνευτικές απόπειρες αντανακλούν και τις πιο πρόσφατες χρονολογικά τάσεις των αιτιολογικών προσεγγίσεων στο χώρο της ενδοοικογενειακής βίας.

Επιπλέον σύμφωνα και με την Αρτινοπούλου (2004:134), στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και ερμηνείες γενικά της βίας όπως είναι η συστημική προσέγγιση, η δυναμική προσέγγιση, η υποπολιτισμική προσέγγιση της βίας και η μαρξιστική προσέγγιση. Κύριος στόχων των προσεγγίσεων είναι η ερμηνεία πολλαπλών μορφών βίας.

Θεωρία της υποκουλτούρας

Όπως τονίζει η Σπανού (2005), η θεωρία της υποκουλτούρας της βίας, με εμπνευστές τους Wolfgang και Ferracuti (1967) υπάρχει σύνδεση μεταξύ της βίαιης συμπεριφοράς του ατόμου και της αποδοχής και ταύτισής του με τις υποπολιτισμικές αξίες. Η καταχρηστική συμπεριφορά είναι αποδεκτή, τόσο από τους δράστες, όσο και από τα θύματα, εντός ενός συγκεκριμένου περιβάλλοντος υποκουλτούρας. Κάθε κοινωνική ομάδα λοιπόν εκδηλώνει διαφορετικό επίπεδο βίας, καθώς τα άτομα κινούνται σε συνθήκες και χώρους διαβίωσης, στους οποίους οι υπάρχουσες νόρμες και αξίες, είτε ενθαρρύνουν, είτε αποτρέπουν τη βίαιη συμπεριφορά. Η θεωρία αυτή ενδυναμώνεται από το γεγονός ότι τα βίαια επεισόδια φαίνεται να συμβαίνουν κυρίως σε περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές. Η συγκεκριμένη θεωρία πλεονεκτεί στο ότι ενώνει τις ψυχολογικές και τις κοινωνιολογικές θεωρήσεις.

Φεμινιστική προσέγγιση

Άμεση απόρροια της ανάπτυξης του φεμινιστικού κινήματος, η φεμινιστική προσέγγιση αποπειράθηκε να ερμηνεύσει τις πολλαπλές μορφές θυματοποίησης των γυναικών. Παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις και τάσεις της φεμινιστικής προσέγγισης (ριζοσπαστικός, σοσιαλιστικός και φιλελεύθερος φεμινισμός) (Αρτινοπούλου, 2004:139).

Σύμφωνα και με τη Smith (1989:27) στη Χατζηφωτίου 2005 <<Στον πυρήνα των φεμινιστικών ερμηνειών, βρίσκεται η άποψη ότι η βία είναι μια αντανάκλαση των σχέσεων που δεν είναι ισότιμες από άποψη εξουσίας.>> Αντανακλά δηλαδή τη διαφορά δύναμης μεταξύ ανδρών και γυναικών στην κοινωνία. Είναι βέβαιο ότι οι φεμινιστικές αναλύσεις, συνέδραμαν ώστε να κατανοηθεί ακόμη καλύτερα η ενδοοικογενειακή βία μέσα από το πρίσμα της συντροφικής σχέσης.

Η θυματολογική προοπτική λοιπόν, της φεμινιστικής προσέγγισης διαχέεται σε όλα τα σημεία της φεμινιστικής θεωρίας. Η φεμινιστική προσέγγιση σηματοδοτεί τη συμβολή των κοινωνικών δομών στην αιτιολογία της κακοποίησης παιδιών. Η έρευνα βέβαια στα πλαίσια της φεμινιστικής προσέγγισης, επικεντρώνεται στη διερεύνηση της άσκησης των κοινωνικών ρόλων των μελών της οικογένειας. Έτσι, μορφές ενδοοικογενειακής βίας, που παραδοσιακά αποτελούσαν διαφορετικούς ερμηνευτικούς άξονες, όπως κακοποίηση συζύγου και κακοποίηση παιδιών, στα πλαίσια της φεμινιστικής προσέγγισης αντιμετωπίζονται ενιαία και συνθετικά, αφού αποτελούν παραλλαγές ή όψεις του ίδιου του φαινομένου της θυματοποίησης των γυναικών (Αρτινοπούλου, 2004:141).

Οικολογική προσέγγιση

Η προσέγγιση αυτή αναφέρεται στην αμοιβαιότητα και την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμου και περιβάλλοντος και κοινωνικού περιβάλλοντος. Το περιβάλλον του ατόμου και ειδικότερα του παιδιού λαμβάνεται ως μια διαδοχή καταστάσεων από το μικρο-περιβάλλον της οικογένειας και της γειτονιάς έως το μακρο-περιβάλλον της κοινωνίας. Οι έννοιες της προσέγγισης αυτής που συνδέεται είναι το άγχος, η ποιότητα ζωής, οι κοινωνικοί δείκτες, οι ατομικοί και κοινωνικοί πόροι, η κοινότητα και η γειτονιά. Τονίζεται ιδιαίτερα ο ρόλος των κοινωνικών πόρων και των κοινωνικών δικτύων και η σχέση τους με την γεωγραφική αλλά κυρίως των κοινωνική έννοια της γειτονιάς (Αρτινοπούλου, 2004:141).

Όσον αφορά την κακοποίηση των παιδιών, όπως τονίζει και η Αρτινοπούλου (2004:142), προκύπτει από δύο αναγκαίες συνθήκες, την κοινωνικο-πολιτισμική αποδοχή της βίας και, την απομόνωση της οικογένειας από τα βασικά δίκτυα. Κοινωνικοί παράγοντες όπως

η φτώχεια και το άγχος που προέρχονται από την ανεπάρκεια των οικονομικών και κοινωνικών πόρων συμβάλλουν στην εμφάνιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η οικολογική προσέγγιση δεν παραμένει μόνο στην αιτιολογία του φαινομένου, αλλά επεκτείνεται και στην αντιμετώπιση του, μέσα από ολοκληρωμένες προτάσεις σχετικές με την κατανομή των κοινωνικών υπηρεσιών στον χώρο της κοινότητας. Παράλληλα, στα πλαίσια της οικολογικής προσέγγισης, ευκρινώς διακρίνονται οι επιρροές της θεωρίας της ανομίας, της Γαλλοβελγικής χαρτογραφικής σχολής και της σχολής του Σικάγου. Η συμβολή της αξιολογείται ιδιαίτερα χρήσιμη στον κοινωνικό σχεδιασμό και στην αντιμετώπιση του φαινομένου της κακοποίησης των παιδιών σε κοινοτικό πλαίσιο (Αρτινοπούλου, 2004:143).

1.6.4. Σύνθετα ερμηνευτικά μοντέλα

Όπως αναφέρει και η Σπανού (2005) στην Αρτινοπούλου (1995), η μελέτη των ερμηνευτικών προσεγγίσεων της ενδοοικογενειακής βίας, όπως συνοπτικά παρουσιάστηκε παραπάνω, αναδεικνύει τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της, ο οποίος σίγουρα δεν μπορεί να ερμηνευτεί στο πλαίσιο μονοπαραγοντικών προσεγγίσεων. Η απλή επισήμανση παραγόντων καθιστά αδύνατο να ερμηνεύσει και κατ' επέκταση να επιλύσει το πρόβλημα της κακοποίησης, διότι πρέπει να διερευνηθεί η διαπλοκή των σχέσεων που αναπτύσσονται, τόσο μεταξύ των συγκεκριμένων παραγόντων, όσο και των διαφόρων επιπέδων αναφοράς. Το κενό αυτό επιχειρούν να καλύψουν τα σύνθετα αιτιολογικά μοντέλα, μέσα από τη σύνθεση και τη διαπλοκή των διαφορετικών επιπέδων αναφοράς.

Ο Straus (1977) σε μια προσπάθεια πολυπαραγοντικής ερμηνείας του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας προσδιορίζει επτά αλληλεπιδρόμενους παράγοντες:

1. το υψηλό επίπεδο ενυπάρχουσας σύγκρουσης στον οικογενειακό τύπο.
2. το υψηλό επίπεδο βίας στην κοινωνία.
3. την κοινωνικοποίηση της οικογένειας σε βίαιο περιβάλλον.
4. τις πολιτισμικές αξίες και πρότυπα που νομιμοποιούν την εκδήλωση βίας ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας.
5. τη βίαη προσωπικότητα.

6.τη σεξιστική οργάνωση του κοινωνικού συνόλου και του οικογενειακού μοντέλου.

7.την ανοχή της κακοποίησης από την γυναίκα λόγω ποικίλων δομικών και ιδεολογικών παραγόντων.

Σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, η ανατροφή ενός ατόμου σε μία βίαιη οικογένεια είναι δυνατόν να δημιουργήσει βίαιους πολίτες και κατ' επέκταση βίαιους συντρόφους. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η αναπαραγωγή της βίας σε οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο, χωρίς όμως να λαμβάνονται υπ' όψιν οι παράγοντες που συμμετέχουν στη διαδικασία αναπαραγωγής. Τέλος, η αναπαραγωγή της βίας από την κοινωνία στην οικογένεια και το αντίστροφο, είναι μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης παραγόντων, η οποία δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως μια στατική κατάσταση στο πλαίσιο αιτιολογικών παραγόντων (Σπανού,2005) στην (Αρτινοπούλου, 1995).

Κεφάλαιο 2^ο Νομοθετικό πλαίσιο

2.1 Διεθνής νομοθεσία

ΗΠΑ

Όπως αναφέρει και η Χατζηφωτίου (2005:71), στις ΗΠΑ το 1997 επτά πολιτείες δεν είχαν θεσπίσει νόμους σχετικά με την οικογενειακή βία. Σύμφωνα με το άρθρο 2003 του κώδικα των Ηνωμένων πολιτειών, ο όρος οικογενειακή βία περιλαμβάνει τα εγκλήματα κακουργήματος ή παραπτώματος της βίας που διαπράττονται από ένα πρόσωπο που συμβιώνει ή έχει συμβιώσει με το θύμα, ή οποιοδήποτε άλλο ενήλικο πρόσωπο, ενάντια σε ένα θύμα που προστατεύεται από τους νόμους περί οικογενειακής βίας.

Στη συνέχεια, οι ΗΠΑ αναθεώρησαν και διέδωσαν τις τροποποιήσεις ενισχύοντας τις ποινικές ρήτρες, για να μειωθούν οι αδικαιολόγητες διαφορές μεταξύ των ποινών για τους δράστες. Επίσης, αναθεωρήθηκαν τροποποιήσεις για να καταστούν οι ομοσπονδιακές ποινικές ρήτρες στο ομοσπονδιακό έδαφος ισόμετρες με τις ποινικές για παρόμοιες παραβάσεις σε άλλα κράτη. Εκτός αυτών, αναθεωρήθηκαν και διαδόθηκαν τροποποιήσεις, για να ερμηνευτεί το γενικό πρόβλημα της επανάληψης του ποινικού αδικήματος σε περιπτώσεις άλλων εγκλημάτων (όπως σεξουαλικών), τη σοβαρότητα της παράβασης και τα καταστρεπτικά της αποτελέσματα στους επιζώντες (Χατζηφωτίου, 2005:71).

Ηνωμένο Βασίλειο και Σκωτία

Συμφώνα με το ποινικό δίκαιο της Σκωτίας, εάν ο σύντροφος έχει επιτεθεί φυσικά η σεξουαλικά στο παιδί ή στα παιδιά, η αστυνομία μπορεί να τον συλλάβει. Εάν εκκρεμεί μήνυση εναντίον του συντρόφου, είτε ο εναγόμενος πληρώνει την εγγύηση είτε το δικαστήριο αποφασίζει τον εγκλεισμό του ή τον θέτει υπό περιορισμό. Συμφώνα με το αστικό δίκαιο, υπάρχει επίσης προστασία διαθέσιμη από το νόμο. Τα θύματα κακοποίησης μπορούν να απευθυνθούν στο δικαστήριο, έχοντας στη διάθεση τους δικηγόρο και να κερδίσουν

ασφαλιστικά μέτρα που κρατούν το θύτη σύντροφο σε περιορισμό. Για παράδειγμα δεν μπορεί να πλησιάσει το σπίτι της οικογένειας πέρα από ορισμένη απόσταση.

Κύπρος

Ο νόμος δίνει ένα ξεκάθαρο και ισχυρό μήνυμα στο κοινό για το γεγονός, ότι οι πράξεις βίας στον κλοιό της οικογένειας είναι σοβαρά εγκλήματα και πρέπει να τιμωρούνται. Η ενδοοικογενειακή βία θεωρείται αδίκημα ενάντια στη πολιτεία. Ο νόμος επίσης προβλέπει ότι η δημοσιοποίηση οποιασδήποτε αναφοράς προσωπικών δεδομένων του θύματος ή μάρτυρα από έναν πολίτη ποινικοποιείται και τιμωρείται με πέντε χρόνια φυλάκιση. Επιπλέον κάθε δημοσιοποίηση από οποιοδήποτε μέσο μαζικής ενημέρωσης του ονόματος, της διεύθυνσης ή άλλης πληροφορίας που μπορεί να φανερώσει τη ταυτότητα του θύματος ή του δράστη, τιμωρείται με δυο χρόνια φυλάκιση ή πρόστιμο ή και τα δυο (Χατζηφωτίου, 2005:71).

2.2 Ελληνική νομοθεσία

Στην Ελλάδα σύμφωνα με την νομοθεσία της, όποιος προκαλεί σωματική βλάβη (άρθρο 308) τιμωρείται με φυλάκιση έως τριών χρονών, αν η βλάβη είναι ελαφριάς μορφής, τιμωρείται με φυλάκιση κατά ανώτερο έξι μηνών, ή με χρηματική ποινή. Η ασήμαντη βλάβη τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο. Στο άρθρο 308 ορίζεται η απρόκλητη σωματική βλάβη που τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα. Σύμφωνα με το άρθρο 310 του ποινικού κώδικα η βαριά σωματική βλάβη ποινικοποιείται: 1. Αν η πράξη του άρθρου 308 είχε επακόλουθο τη βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του παθόντος, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δυο ετών. 2. Βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση υπάρχει κυρίως αν η πράξη προξένησε στο παθόντα κίνδυνο ζωής ή βαριά και μακροχρόνια αρρώστια ή σοβαρό ακρωτηριασμό ή αν τον εμπόδισε σημαντικά και για πολύ χρόνο να χρησιμοποιεί το σώμα ή τη διάνοια του. 3. Αν ο υπαίτιος επιδίωκε το αποτέλεσμα που προξένησε, τιμωρείται με κάθειρξη δέκα ετών. Η θανατηφόρα

βλάβη προβλέπεται στο άρθρο 311: αν η σωματική βλάβη είχε επακόλουθο το θάνατο του παθόντος επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα χρόνια (Χατζηφωτίου, 2005:61).

Το σύνταγμα της Ελλάδος προβλέπει τη προστασία της παιδικής ηλικίας, και σύμφωνα με τη θέση αυτή έχει δημιουργηθεί. Όμως οι σύγχρονοι ρυθμοί και οι αλλαγές που αναπόφευκτα λαμβάνουν χώρα δημιουργούν νέες ανάγκες που η νομοθεσία δεν είναι δυνατόν να προβλέψει πιο νωρίς. Συνεπώς δημιουργούνται κενά τα οποία προκαλούν αντιθέσεις και χρειάζονται αναπροσαρμογή (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991).

Ο νόμος προβλέπει πέντε βασικά κριτήρια σύμφωνα με τα οποία υποστηρίζονται τα συμφέροντα του παιδιού:

- A. Ακρόαση της γνώμης του παιδιού και συνεκτίμηση της.
- B. Ενίσχυση της ανάπτυξης της προσωπικότητας του.
- Γ. Λήψη υπ' όψιν των ικανοτήτων και προσωπικών του κλίσεων.
- Δ. Ενίσχυση των οικογενειακών δεσμών.
- E. Συμφωνία των γονέων για την άσκηση της γονεϊκής μέριμνας και ιδιαίτερα της επιμέλειας.

Η ποινικοποίηση της παράνομης βίας κατοχυρώνεται με το άρθρο 330: Όποιος χρησιμοποιεί σωματική βία, απειλή σωματικής βίας, άλλη παράνομη πράξη ή εξαναγκάζει άλλον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή για τις οποίες ο παθών δεν έχει υποχρέωση, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δυο ετών, ανεξάρτητα αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον εκείνου που απειλείται ή κάποιου από τους οικείους του. Τέλος το άρθρο 333 αναφέρεται στην απειλή: Όποιος προκαλεί σε άλλον τρόπο απειλώντας τον με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή (Χατζηφωτίου, 2005:63).

Ακόμη, το σύνταγμα της Ελλάδος προβλέπει τη προστασία της παιδικής ηλικίας και σύμφωνα με τη θέση αυτή έχει δημιουργηθεί. Όμως οι σύγχρονοι ρυθμοί και οι αλλαγές που αναπόφευκτα λαμβάνουν χώρα δημιουργούν νέες ανάγκες που η νομοθεσία δεν είναι δυνατόν να προβλέψει πιο νωρίς. Συνεπώς δημιουργούνται κενά τα οποία προκαλούν αντιθέσεις και χρειάζονται αναπροσαρμογή.

Όπως τονίζει και η Αγάθωνος-Γεωργοπούλου (1991:249), ο ποινικός κώδικας του 1950 παραπέμπει σε αδίκημα τη σωματική βλάβη του ανηλίκου που ενώ βρίσκεται υπό την

επιμέλεια ή τη προστασία άλλου προσώπου, αδυνατεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του λόγω σωματικής ή πνευματικής μειονεξίας. Η διάταξη του άρθρου 312 του ποινικού κώδικα δεν αρκείται μόνο στην <<δια θετικών πράξεων κακοποίηση>> (όπως ξυλοδαρμός), αλλά και στο να μη γίνει η ίδια πράξη ξανά. Τέτοιες παραλείψεις είναι κυρίως η παραμέληση των γονέων και η μη φροντίδα στα παιδιά τους. Η οριζόμενη ποινή είναι από τρεις μήνες τουλάχιστον έως πέντε χρόνια, εάν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης. Τέτοιες πράξεις που γίνονται συνήθως είναι, η παιδοκτονία, η ασέλγεια και άλλα.

Η ποινική διάταξη αυτή είναι αρκετή, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Βέβαια, δεν είναι λίγες οι φορές που κάποιες περιπτώσεις τέτοιων αδικημάτων φτάνουν στα δικαστήρια, όπως συμβαίνει με τα περισσότερα αδικήματα που γίνονται μέσα στην οικογένεια ή στα ιδρύματα. Παρατηρείται όμως, ότι τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό όλο και μεγαλώνει ιδιαίτερα γιατί η κοινή γνώμη έχει αναπτύξει ικανότητες, και ανιχνεύει τα περιστατικά. Είναι ενδεικτικό ότι ο βαθμός του πολιτισμού μιας κοινωνίας κρίνεται από την ευαισθησία της απέναντι στη βία συμπεριφορά των ενηλίκων κατά της ανυπεράσπιστης παιδικής ηλικίας. Πρέπει να προστεθεί μάλιστα πως ο νόμος κάνει λόγο για υποχρέωση του πολίτη να καταγγείλει μια τέτοια πράξη. Βέβαια η παράλειψη της υποχρέωσης αυτής δεν συνοδεύεται και από ποινικές κυρώσεις, παραμένει όμως υποχρέωση σε καθήκον κάθε πολίτη που ενδιαφέρεται για την ύπαρξη πολιτείας που έχει συσταθεί από νόμους (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991:249).

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στη πράξη, η διάταξη του άρθρου 312 του Ποινικού Κώδικα συγκρούεται με το δικαίωμα που έχει ο γονέας να ασκεί την επιμέλεια επί του ανηλίκου για την λήψη σωφρονιστικών μέτρων. Ο νόμος δεν καθορίζει το είδος του σωφρονισμού, το υπαγορεύουν όμως οι κοινωνικές και παιδαγωγικές αντιλήψεις της συγκεκριμένης εποχής, τις οποίες αποδέχεται με την απόφαση του ο δικαστής. Στην έννοια λοιπόν του σωφρονισμού υπάγονται τα μέτρα εκείνα που συντείνουν στην παιδαγωγική αναμόρφωση του παιδιού, έστω και αν αυτά είναι λίγο αυστηρά. Τέτοια μέτρα είναι η επίπληξη, η στέρηση της ψυχαγωγίας, ο περιορισμός της ελευθερίας, και η σωματική τιμωρία (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991:249).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα σωφρονιστικά αυτά μέτρα, εφόσον δεν υπερβαίνουν τα κοινώς αποδεκτά από τις κοινωνικές αντιλήψεις όρια, δεν αποτελούν ποινικά αδικήματα. Ο

άδικος χαρακτήρας της πράξης αυτής αίρεται από το άρθρο 20 του ποινικού κώδικα γιατί αποτελεί ενάσκηση δικαιώματος ή καθήκοντος επιβεβλημένου από το νόμο. Ο σύγχρονος νόμος που αναμόρφωσε το οικογενειακό δίκαιο, ορίζει σαφώς ότι επιτρέπεται η λήψη τέτοιων σωφρονιστικών μέτρων αρκεί α) να είναι παιδαγωγικώς αναγκαία και β) να μη θίγουν τη προσωπικότητα του παιδιού (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991:250).

Επιπροσθέτως, οι διατάξεις αυτές, όσον αφορά στο μέτρο του επιτρεπτού σωφρονισμού, στο μέτρο της παιδαγωγικής ανάγκης και την εκτίμηση της προσωπικότητας του παιδιού, ερμηνεύονται από το δικαστή, ο οποίος κρίνει βάσει των συγκεκριμένων ανθρώπων και περιστατικών, δεν μπορεί όμως να παραβλέψει το γενικό κλίμα της κοινωνίας και τις κοινώς παραδεκτές παιδαγωγικές αντιλήψεις. Τελικά αν κρίνει το δικαστήριο ότι ο γονέας υπερέβη τα όρια αυτά, μπορεί να τον καταδικάσει σε ποινή τουλάχιστον τριών μηνών φυλάκισης, για παράβαση του αρ.312 του Ποινικού Κώδικα, ή σε ακόμη βαρύτερη ποινή αν συντρέχουν άλλα αδικήματα εις βάρος του παιδιού (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991:250).

Σύμφωνα με την Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. των δικαιωμάτων του παιδιού (1959), η Γενική Συνέλευση, αποσκοπεί στο να μπορεί να έχει μια ευτυχή παιδική ηλικία και να απολαμβάνει, για το καλό το δικό του και της κοινωνίας, τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που με αυτή τη διακήρυξη θεσπίζονται. Οι γονείς και οι οργανισμοί εθελοντών καλούνται από τις τοπικές αρχές και τις εθνικές Κυβερνήσεις να αναγνωρίσουν αυτά τα δικαιώματα και να αγωνιστούν για την εφαρμογή τους με νομοθετικά και άλλα μέτρα που παίρνονται προοδευτικά, σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές:

Αρχή 1. Το Παιδί θα απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα που εκτίθενται σε αυτή τη Διακήρυξη. Κάθε παιδί χωρίς καμιά εξαίρεση, θα έχει αυτά τα δικαιώματα, χωρίς διάκριση ή διαχωρισμό λόγω φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικής ή άλλης γνώμης, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, φτώχειας, γέννησης ή άλλης κατάστασης δικής του ή της οικογένειάς του.

Αρχή 2. Το Παιδί θα απολαμβάνει ειδική προστασία, και θα του δίνονται ευκαιρίες και διευκολύνσεις από το νόμο ή άλλα μέσα, για να μπορεί να αναπτυχθεί σωματικά, διανοητικά, ηθικά, πνευματικά και κοινωνικά με υγιεινό και φυσικό τρόπο και με συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Στην ενεργοποίηση των νόμων για αυτό το σκοπό, τα ιδιαίτερα διαφέροντα του παιδιού θα είναι η υπέρτατη σκέψη.

Αρχή 3. Το Παιδί από την γέννησή του θα φέρει ένα όνομα και μια εθνικότητα.

Αρχή 4. Το Παιδί θα απολαμβάνει τα αγαθά της κοινωνικής ασφάλισης. Θα έχει το δικαίωμα να μεγαλώνει και να αναπτύσσεται υγιεινά για αυτό θα παρέχεται ειδική φροντίδα και προστασία και σε αυτό και στη μητέρα του, περιλαμβάνουσα επαρκή προγεννητική και μεταγεννητική φροντίδα. Το παιδί θα έχει το δικαίωμα για επαρκή διατροφή, στέγαση, ψυχαγωγία και ιατρική βοήθεια.

Αρχή 5. Στο παιδί που είναι σωματικά, πνευματικά ή που μειονεκτεί κοινωνικά, παρέχεται ειδική μεταχείριση, εκπαίδευση και κατάλληλη φροντίδα που απαιτείται.

Αρχή 6. Το παιδί, για την πλήρη και αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, χρειάζεται αγάπη και κατανόηση. Θα μεγαλώνει, όπου είναι δυνατό, με τη φροντίδα και την ευθύνη των γονέων του και, σε μια ατμόσφαιρα στοργής και ηθικής και σωματικής ασφάλειας ένα παιδί τρυφερής ηλικίας δε θα αποχωρίζεται από τη μητέρα του, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις. Η κοινωνία και οι δημόσιες αρχές θα χουν καθήκον να προσφέρουν ιδιαίτερη φροντίδα σε παιδιά χωρίς οικογένεια και σε αυτά που δεν έχουν επαρκή μέσα υποστήριξης. Κρατική επιχορήγηση και άλλη βοήθεια για την υποστήριξη των παιδιών μεγάλων οικογενειών, είναι επιθυμητή.

Αρχή 7. Το Παιδί έχει το δικαίωμα για εκπαίδευση που θα ναι δωρεάν και υποχρεωτική, τουλάχιστον στα βασικά στάδια. Θα του προσφέρεται μια εκπαίδευση που θα προάγει τη γενική του μόρφωση και θα του δίνει τη δυνατότητα, με βάση τις ίσες ευκαιρίες, να αναπτύξει τις δυνατότητές του, την ατομική του κρίση, και την αίσθησή του για ηθική και κοινωνική υπευθυνότητα και να γίνει ένα χρήσιμο μέλος της κοινωνίας. Τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του παιδιού θα είναι η καθοδηγητική αρχή εκείνων που είναι υπεύθυνοι, για την εκπαίδευση και τη συμβουλευτική του, η ευθύνη αυτή βρίσκεται στην πρώτη θέση και για τους γονείς του. Το παιδί θα έχει πλήρη ευκαιρία για παιχνίδι και διασκέδαση, που θα κατευθύνεται προς τους ίδιους σκοπούς όπως και η εκπαίδευση η κοινωνία και οι δημόσιες αρχές θα προσπαθούν να προάγουν την απόλαυση αυτού του δικαιώματος.

Αρχή 8. Το Παιδί σε όλες τις περιπτώσεις θα είναι μεταξύ των πρώτων που θα απολαμβάνουν προστασία και περίθαλψη.

Αρχή 9. Το Παιδί θα προστατεύεται από κάθε μορφή αμέλειας, σκληρότητας και εκμετάλλευσης και δε θα είναι το υποκείμενο οποιασδήποτε δοσοληψίας. Το Παιδί δε θα

επιτρέπεται να εργάζεται πριν από κάποια ελάχιστη ηλικία σε καμιά περίπτωση δε θα γίνεται αιτία ή θα του επιτρέπεται να ασχολείται σε οποιοδήποτε επάγγελμα ή εργοδοσία, που θα ζημίωνε την υγεία του ή την εκπαίδευσή του ή θα ερχόταν σε σύγκρουση με τη σωματική, πνευματική η ηθική του ανάπτυξη.

Αρχή 10. Το Παιδί θα προστατεύεται από δραστηριότητες που θα μπορούσαν να δυναμώσουν φυλετική, θρησκευτική και κάθε άλλης μορφής διάκριση. Θα ανατρέφεται σ' ένα πνεύμα κατανόησης, ανεκτικότητας, φιλίας ανάμεσα στους λαούς, ειρήνης και παγκόσμιας αδελφότητας, και με πλήρη συνείδηση ότι η ενεργητικότητα και το ταλέντο του θα αφιερώνονται στην εξυπηρέτηση των συνανθρώπων του (Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. των δικαιωμάτων του παιδιού, 1959).

2.2.1 Ο νόμος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (3500/2006)

Από το 2006 υπάρχει πλέον και στην Ελλάδα νόμος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (Παράρτημα 4) ο οποίος περιλαμβάνει πολλές διατάξεις που αφορούν την παιδική κακοποίηση. Σύμφωνα με το νόμο (ΦΕΚ. υπ αριθμ. 3500/2006) η ενδοοικογενειακή βία, ορίζεται ως η οποιασδήποτε μορφής βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας, πράγμα το οποίο έχει αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία της. Ακόμη, ορίζεται ως απειλή, ασέλγεια και προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Στη περίπτωση που κάποιο μέλος της ασκήσει σωματική βία σε ένα άλλο, μπορεί να διωχθεί και να του καταλογιστεί ποινή φυλάκισης, ή κάποιο χρηματικό πρόστιμο.

Ένα σημαντικό σημείο που εισάγει ο νέος νόμος αφορά το ρόλο των εκπαιδευτικών στην αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης και αναφέρει ότι σε περίπτωση που ο εκπαιδευτικός αντιληφθεί ένδειξη οικογενειακής βίας σε κάποιο παιδί, έχει την υποχρέωση να ενημερώσει άμεσα τον ανώτερό του και να παρευρεθεί ενώπιον του δικαστηρίου, ώστε να καταθέσει και να εξετασθεί σαν μάρτυρας της περίπτωσης. Τέλος, τα άτομα που δέχθηκαν κάποια από τις παραπάνω μορφές βίας έχουν το δικαίωμα να κάνουν χρήση υπηρεσιών Νομικών Προσώπων Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ ή Ν.Π.Ι.Δ.), ενώ αν το επιθυμούν μπορούν να απευθυνθούν στην αστυνομική αρχή σε περίπτωση που κρίνουν ότι είναι επείγουσα περίπτωση.

Κεφάλαιο 3^ο Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και παιδική κακοποίηση

3.1 Πρωτοβάθμια-Προσχολική εκπαίδευση

Γενικά για την προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα προσφέρεται σε Νηπιαγωγεία αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, σε Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και σε αντίστοιχους ιδιωτικούς σταθμούς προσχολικής αγωγής. Στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης λειτουργεί παράλληλα και το ολοήμερο Νηπιαγωγείο με διευρυμένο ημερήσιο πρόγραμμα σε σχέση με το κοινό Νηπιαγωγείο. Η εκπαίδευση στους Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς ήταν προαιρετική, ενώ από το 2007 είναι υποχρεωτική στα Νηπιαγωγεία για τα παιδιά των 5 ετών. Τα Νηπιαγωγεία είναι δυνατό να δεχθούν και παιδιά των 4 ετών (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:16).

Τα Νηπιαγωγεία υπάγονται διοικητικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και είτε λειτουργούν ανεξάρτητα είτε συστεγάζονται με Δημοτικά σχολεία. Στην πλειονότητά τους τα νηπιαγωγεία και οι Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί είναι κρατικά. Ωστόσο υπάρχουν και ορισμένα ιδιωτικά. Στα κρατικά Νηπιαγωγεία η φοίτηση είναι δωρεάν, όμως, στους κρατικούς Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς κατά κανόνα καταβάλλονται μηνιαία δίδακτρα. Οι ιδιωτικοί Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί λειτουργούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:16).

Όπως αναφέρεται στο νόμο για τη δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ν. 1566/1985), στόχος των νηπιαγωγείων είναι να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην ανάπτυξη κινητικών και νοητικών δεξιοτήτων. Με τη λειτουργία του ολοήμερου Νηπιαγωγείου επιδιώχθηκε η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και η ολοκληρωμένη προετοιμασία του παιδιού για το Δημοτικό σχολείο, καθώς και η ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας με στόχο τη μείωση των μορφωτικών κοινωνικών διακρίσεων και την εξυπηρέτηση των εργαζόμενων

γονέων. Για την παροχή αγωγής και εκπαίδευσης σε παιδιά με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, λειτουργούν Νηπιαγωγεία Ειδικής Αγωγής ή τμήματα ενταγμένα στα κοινά Νηπιαγωγεία με ειδικά εκπαιδευμένο διδακτικό και επιστημονικό προσωπικό.

Ακόμη, οι Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί εξυπηρετούν εργαζόμενους κυρίως γονείς προσφέροντας στα παιδιά τους ασφαλή διαμονή και κατάλληλη αγωγή. Σε αυτούς τους χώρους τα παιδιά αναπτύσσονται σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά προκειμένου να μεταβούν ομαλά από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον. Αξίζει να σημειωθεί, ότι στους Παιδικούς Σταθμούς γίνονται δεκτά παιδιά από 2,5 έως 4 ετών, ενώ στους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς εγγράφονται παιδιά από 6 μηνών έως 4 ετών (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:16).

Εγγραφή

Η φοίτηση στα Νηπιαγωγεία είναι διετής. Οι τυπικές προϋποθέσεις για να γίνει ένα παιδί δεκτό είναι να έχει συμπληρώσει το τέταρτο έτος της ηλικίας του, να κατοικεί στην περιοχή που βρίσκεται το Νηπιαγωγείο και να έχει κάνει τα προβλεπόμενα εμβόλια και οδοντολογική εξέταση. Η φοίτηση στο Νηπιαγωγείο είναι προαιρετική για τα παιδιά 4 ετών, ενώ είναι υποχρεωτική για τα παιδιά των 5 ετών. Για να γίνει δεκτό ένα παιδί στους Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς θα πρέπει να ανήκει στο Δήμο που υπάγονται αυτοί. Προτεραιότητα δίνεται βέβαια στα παιδιά των εργαζόμενων γονέων και των ασθενέστερων οικονομικά οικογενειών (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:17).

Οργάνωση του χρόνου, ομάδες και χώροι διδασκαλίας

Την αρμοδιότητα για την οργάνωση του σχολικού χρόνου στα Νηπιαγωγεία έχει το ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ. Το ημερήσιο πρόγραμμα για το Νηπιαγωγείο καθορίζεται με Υπουργικές Αποφάσεις, ενώ για τους Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς η αρμοδιότητα ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικών, παράλληλα υπάρχει η ευελιξία το ημερήσιο πρόγραμμα που αναφέρεται στον πρότυπο κανονισμό λειτουργίας του 2002 (Κοινή Υπουργική

Απόφαση 16065/22-4-2002) να προσαρμόζεται στις τοπικές συνθήκες και ανάγκες (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:17).

Το διδακτικό έτος των Νηπιαγωγείων αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 21η Ιουνίου του επόμενου έτους, ενώ οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες αρχίζουν την 11η Σεπτεμβρίου και λήγουν την 15η Ιουνίου του επόμενου έτους. Οι Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί λειτουργούν 11 μήνες το χρόνο σύμφωνα με τον πρότυπο κανονισμό λειτουργίας. Κυρίως διακόπτουν τη λειτουργία τους τον Αύγουστο, αλλά μπορεί να υπάρξει διακοπή για ένα μήνα την περίοδο Ιουνίου- Ιουλίου σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:16).

Ακόμη, τα Νηπιαγωγεία είναι μονοθέσια και διθέσια. Τα μονοθέσια έχουν από 7-25 παιδιά και τα διθέσια από 26-50. Ο αριθμός των παιδιών ανά νηπιαγωγό ορίζεται στα 25. Στα μονοθέσια Νηπιαγωγεία που λειτουργούν με μία/έναν νηπιαγωγό, συνυπάρχουν κατ' ανάγκη όλα τα νήπια και των δύο ηλικιών στο μοναδικό τμήμα-τάξη. Ο/Η νηπιαγωγός είναι υποχρεωμένη/ος να εργασθεί με το ίδιο τμήμα τουλάχιστον μία σχολική χρονιά. Στα Ολοήμερα Νηπιαγωγεία υπηρετούν τουλάχιστον δυο νηπιαγωγοί. Στους Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς εγγράφονται παιδιά από 6 μηνών έως 4 ετών. Ειδικότερα σε Νηπιακούς/Παιδικούς Σταθμούς εγγράφονται παιδιά από 2,5 ετών έως 4 ετών, ενώ σε Βρεφονηπιακούς Σταθμούς εγγράφονται αποκλειστικά παιδιά από 6 μηνών έως 2,5 ετών.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι κάθε Βρεφονηπιακός Σταθμός συγκροτείται σε τμήματα σύμφωνα με την ηλικία: α) από 6 μηνών έως 1,5 ετών και β) από 1,5 έως 2,5 ετών. Αντίστοιχα συγκροτούνται τα τμήματα στους Νηπιακούς Σταθμούς: α) από 2,5 έως 3,5 ετών και β) από 3,5 έως 4,5 ετών. Στα Βρεφικά τμήματα φιλοξενούνται Ελλάδα (2009/10) 12 βρέφη με 2 παιδαγωγούς και μία/έναν βοηθό. Κάθε τμήμα Παιδικού Σταθμού εξυπηρετεί έως 25 παιδιά με μία/έναν παιδαγωγό και μία/έναν βοηθό (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:17).

Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων

Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών του Νηπιαγωγείου εκπονούνται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι η ομαλή και πολύπλευρη κοινωνικοποίηση των παιδιών, ώστε να αναπτύσσονται σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά

και κοινωνικά. Τα προγράμματα οργανώνονται γύρω από «θέματα» που προκαλούν το ενδιαφέρον των παιδιών και είναι παιδαγωγικά κατάλληλα. Η προσέγγιση «θεμάτων» καθώς και τα σχέδια εργασίας είναι συστατικά στοιχεία των προγραμμάτων και δίνουν έμφαση στη διαθεματικότητα, στην ολιστική αντίληψη της γνώσης και στην αξιοποίηση του ενδιαφέροντος και των ιδεών των παιδιών στη διαδικασία της μάθησης (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:18).

Ειδικότερα, το ημερήσιο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου περιλαμβάνει ώρες για ανάπτυξη διαθεματικών δραστηριοτήτων, για αυθόρμητες δραστηριότητες στις «γωνίες δραστηριοτήτων», για διάλειμμα και πρόγευμα, ενώ ξεκινά και κλείνει με συζήτηση όπου γίνεται προγραμματισμός και αξιολόγηση των δραστηριοτήτων της ημέρας. Παρομοίως, το ημερήσιο πρόγραμμα του ολοήμερου Νηπιαγωγείου αρχίζει και κλείνει με συζήτηση, ενώ περιλαμβάνει περισσότερες ώρες διαθεματικών και αυθόρμητων δραστηριοτήτων και επιπλέον περιόδους διαλειμμάτων, γευμάτων και χαλάρωσης (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:18).

Στους Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς εφαρμόζεται ημερήσιο πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης με σκοπό την κοινωνικοποίηση των παιδιών, την εξέλιξή τους ως προσωπικότητες και την εμπέδωση κλίματος ελευθερίας και ασφάλειας, ώστε να εξασφαλίζεται η αρμονική ψυχοσωματική ανάπτυξή τους. Περιλαμβάνει ώρες ατομικών προγραμμάτων ελεύθερης απασχόλησης, καθώς και περιόδους γευμάτων και ανάπαυσης. Στόχος του παιδαγωγού είναι να δημιουργήσει στα παιδιά ικανότητες συγκέντρωσης, διαντίδρασης και εμπιστοσύνης στον εαυτό τους και στις προσωπικές δυνατότητές τους (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:18).

Αξιολόγηση

Στο Νηπιαγωγείο, η αξιολόγηση βασίζεται στη συνεχή παρατήρηση της συμπεριφοράς, των στάσεων και δραστηριοτήτων του νηπίου στην καθημερινή διαδικασία, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Από τις περιστασιακές σημειώσεις και τις καταγραφές του εκπαιδευτικού και το φάκελο εργασιών του παιδιού προκύπτει ο φάκελος αξιολόγησής του. Τουλάχιστον μία ημέρα το μήνα ή συχνότερα, εάν υπάρξει ανάγκη, ορίζεται συνεργασία εκτός του διδακτικού ωραρίου του εκπαιδευτικού με τους γονείς του παιδιού, οι οποίοι έχουν

πρόσβαση στο φάκελο αξιολόγησης του παιδιού τους. Σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, η συνεργασία μπορεί να γίνει και κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Στους Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, οι εκπαιδευτικοί ενημερώνουν μία φορά το μήνα τους γονείς για τη γενική εξέλιξη του παιδιού τους (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:18).

Εκπαιδευτικοί

Οι Νηπιαγωγοί είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου και συγκεκριμένα των Παιδαγωγικών Τμημάτων Νηπιαγωγών. Η φοίτησή τους είναι τετραετής. Είναι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι ή, σε περιπτώσεις έκτακτων εκπαιδευτικών αναγκών, αναπληρωτές. Οι εκπαιδευτικοί ειδικά των Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών μπορεί να είναι και απόφοιτοι των σχετικών Τμημάτων των Τ.Ε.Ι (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:19).

Τέλος, η εκπαιδευτική καθοδήγηση στους διδάσκοντες παρέχεται από α) το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και β) τους Σχολικούς Συμβούλους Προσχολικής Αγωγής που υπάγονται στα Τμήματα Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της εκάστοτε Περιφέρειας Εκπαίδευσης. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ορίζεται στους Νόμους 1566/85, 1824/88, 2009/92, 2327/95, 2986/02 και σε Προεδρικά Διατάγματα που απορρέουν από αυτούς. Η επιμόρφωση των διδασκόντων οργανώνεται από τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, που λειτουργεί ως Ν.Π.Δ.Δ., εποπτευόμενο από το Υπουργείο Παιδείας. Για την πραγματοποίηση των σκοπών του, ο Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών μπορεί να συνεργάζεται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, με δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς, με ελληνικά ή ξένα Πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι. και με ερευνητικά κέντρα. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διακρίνεται σε εισαγωγική (υποχρεωτική) για τους νεοδιοριζόμενους και σε περιοδική (όπου διακρίνονται μορφές υποχρεωτικής και μη υποχρεωτικής) για τους υπηρετούντες (Ευστρατίου και Σκλαβενίτης, 2010:19).

3.2 Δομή, οργάνωση και λειτουργία του νηπιαγωγείου

Υπάρχουν δύο κατηγορίες νηπιαγωγείων, τα δημόσια και τα ιδιωτικά, τα οποία μπορεί να είναι μονοθέσια, διθέσια ή και πολυθέσια. Δέχονται παιδιά ηλικίας τεσσάρων έως έξι ετών.

Από τη μία η φοίτηση στα δημόσια είναι δωρεάν, οι γονείς όμως συνήθως πληρώνουν ένα συμβολικό ποσό για την κάλυψη κάποιων αναγκών του προσχολικού ιδρύματος. Από την άλλη στα ιδιωτικά πληρώνουν δαπάνες, οι οποίες είναι γνωστές πριν ξεκινήσει το σχολικό έτος. Σημαντικό να αναφερθεί επίσης, ότι υπάρχει και άλλη μια κατηγορία, τα ειδικά νηπιαγωγεία για παιδιά με ειδικές αναπηρίες. (Ζαχαρενάκης, 1996:205) .

Ένας υποψήφιος νηπιαγωγός θα πρέπει να έχει σπουδάσει τέσσερα χρόνια << στα Παιδαγωγικά Τμήματα Νηπιαγωγών των ελληνικών Πανεπιστημίων μετά το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής τους>>, με απαραίτητη την πρακτική άσκηση σε νηπιαγωγεία (Ζαχαρενάκης, 1996: 214).

Σχετικά τώρα με τη διαμόρφωση του χώρου του νηπιαγωγείου, ο εξωτερικός και ο εσωτερικός χώρος θα πρέπει να είναι κατάλληλα διαμορφωμένος, ώστε να παρέχει στα παιδιά, ένα όμορφο ασφαλές αρμονικό περιβάλλον. Ξεκινώντας με τον εσωτερικό χώρο, τα απαλά, ζωντανά και χαρούμενα χρώματα στους τοίχους, οι ωραίες κουρτίνες, που θα ταιριάζουν με τη διακόσμηση του χώρου είναι απαραίτητα. Οι χώροι του κτιρίου, θα πρέπει να είναι ευρύχωροι και άνετοι, ώστε να πραγματοποιούνται εύκολα οι δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, τα μέρη ή αλλιώς <<οι γωνιές>> του νηπιαγωγείου είναι:

- <<η γωνιά των εκπλήξεων>>
- <<η γωνιά των επιστημών>>
- <<η γωνιά του οικοδομικού υλικού>>
- <<η γωνιά στάθμευσης των μεταφορικών μέσων>>
- <<η γωνιά της μουσικής>>
- <<η γωνιά της βιβλιοθήκης>>
- <<η γωνιά του κουκλόσπιτου>>
- <<η γωνιά του παιδαγωγικού υλικού>>
- <<η γωνιά των καλών τεχνών>>
- <<το εμπορικό κέντρο>>
- <<η γωνιά του κουκλοθέατρου και της δραματοποίησης>>
- <<Η αίθουσα της τραπεζαρίας και των φυσιοκινητικών ασκήσεων>>
- <<η αποθήκη>>
- Η τουαλέτα (Εξάρχου στη Κουτσοβάνου, 1990:54-79).

Ο εξωτερικός χώρος του νηπιαγωγείου, θα πρέπει να είναι πρώτα από όλα ευρύχωρος και ασφαλής, να μη εγκυμονεί κινδύνους για το παιδί. Να υπάρχουν αν είναι δυνατόν δέντρα, ξύλινοι πάγκοι, ένα μέρος με άμμο μόνο, βρύσες με καθαρό νερό και ένα στεγασμένο μέρος. Η είσοδος της αυλής καλό θα είναι να είναι εντυπωσιακή, ώστε να τραβάει τη προσοχή των παιδιών και των γονέων. Οι σκάλες, όσο το δυνατόν πρέπει να αποφεύγονται και αν υπάρχουν να μην είναι απότομες και να έχουν κάγκελα (Δαράκη και Αραβαντινού, 1981:135-136).

Το κτήριο, πρέπει να είναι εντυπωσιακό με ζωντανά χρώματα, όπως προαναφέρθηκε. Η παρουσία ενός μικρού κήπου, θα έδινε μια ακόμη καλύτερη εικόνα στον εξωτερικό χώρο. Στην αυλή η ύπαρξη παιχνιδιών είναι αναγκαία, αν και δεν υπάρχει σε όλα τα νηπιαγωγεία. Τα παιχνίδια δεν θα πρέπει να καταλαμβάνουν μεγάλο χώρο, για να μένει ο υπόλοιπος ελεύθερος να παίζουν και να κινούνται τα παιδιά (Δαράκη και Αραβαντινού, 1981: 136-143).

Το μόνιμο προσωπικό του νηπιαγωγείου το απαρτίζουν η διευθύντρια, η νηπιαγωγός, συνοδοί, εφόσον γίνεται μεταφορά με αυτοκίνητο, καθαρίστρια, θυρωρός, νοσοκόμα, κηπουρός, μαγείρισσα και βρεφονηπιοκόμος. Υπάρχουν, όμως και οι ελεύθεροι συνεργάτες του σταθμού, οι οποίοι είναι ο Κοινωνικός Λειτουργός, ο Παιδίατρος, ο Ψυχολόγος και ο Λογιστής (Δαράκη και Αραβαντινού, 1981:260-261).

3.3. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και παιδική κακοποίηση

Ο ρόλος του νηπιαγωγού είναι πολύ σημαντικός και έχει πολλές πτυχές, γιατί ασχολείται με όλες τις φάσεις του παιδιού. Μια νηπιαγωγός οφείλει πέρα από την εκάστοτε δική της ψυχολογική κατάσταση, να είναι έτοιμη και να μπορεί να εκπέμπει αισθήματα ζεστασιάς και συμπάθειας, όπως ακριβώς έχει και η μητέρα με το παιδί της (Δαράκη και Αραβαντινού, 1981).

Ακόμη, το νηπιαγωγείο μπορεί να ανιχνεύσει και να προλάβει οποιαδήποτε δυσκολία στην εξέλιξη του παιδιού και να την διαχειριστεί με τρόπο ωφέλιμο για αυτό. Έτσι ο νηπιαγωγός μπορεί να έλθει σε επαφή με τους γονείς των παιδιών και να τους συστήσει τρόπους και υπηρεσίες που πιθανόν το παιδί να έχει ανάγκη, είτε σωματικά είτε ψυχολογικά. Πολλές φορές οι γονείς εθελοτυφλούν και δεν θέλουν να δουν το πρόβλημα του παιδιού τους.

Έτσι το εκάστοτε πρόβλημα διαιωνίζεται. Εκεί η νηπιαγωγός οφείλει να τους ενημερώσει και να συνεργαστεί μαζί τους, ώστε να υπάρξει και το επιθυμητό αποτέλεσμα (Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, 1977:316).

Αξιίζει να σημειωθεί, ότι είναι πολύ σημαντική η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του εκπαιδευτικού και του παιδιού στην γενικότερη προσωπική και μαθησιακή εξέλιξη του παιδιού στο μέλλον. Στην περίπτωση της κακοποίησης, οι εκπαιδευτικοί με τις σχέσεις που αναπτύσσουν με το κακοποιημένο παιδί είναι πολύ σημαντικοί για την μετέπειτα πορεία του κακοποιημένου παιδιού. Ο εκπαιδευτικός με την ενεργητική στάση του απέναντι σ αυτό, θα δώσει ώθηση στο παιδί να συνεργαστεί μαζί του.

Έτσι, ο ρόλος του εκπαιδευτικού μπορεί να αποβεί καθοριστικός για την μελλοντική πορεία του παιδιού. Καταρχήν κινητοποιεί και ενημερώνει συναδέλφους για τη προκείμενη περίπτωση. Ενεργοποιεί τα επιστημονικά και συνδικαλιστικά όργανα ερχόμενος σε επαφή μαζί τους και εκθέτοντας το συγκεκριμένο πρόβλημα. Δίνει κατευθύνσεις στις οικογένειες με προβλήματα παιδικής κακοποίησης, μέσω της επαφής μαζί τους. Έρχεται σε επαφή ο ίδιος με του αρμόδιους φορείς, όντας διαθέσιμος να ακούσει, να κατανοήσει και να στηρίξει όσους του εμπιστεύονται το πρόβλημά τους (παιδιά, γονείς, συνάδελφοι). Φυσικά και ο ίδιος δεν χρησιμοποιεί οποιαδήποτε μορφή βίας μέσα και έξω από τη σχολική τάξη.

Επιπροσθέτως ο νηπιαγωγός φροντίζει να δημιουργεί και να διατηρεί το κλίμα εκείνο μες τη τάξη κατά το οποίο προωθείται η αλληλεγγύη, ο σεβασμός, η αλληλοεκτίμηση και την ανάπτυξη αξιών. Επίσης πολύ σημαντικό είναι καθίσταται η προώθηση υγιών τρόπων ζωής με το να αναπτύσσει δραστηριότητες για τη δημιουργία ενός φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος που να εγγυάται και να προάγει την ασφάλεια και την υγεία. Στόχος είναι η διαμόρφωση και καλλιέργεια μιας σχολικής τάξης με συγκεκριμένη ιδεολογία και πολιτικές σχετικά με το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης ώστε τα παιδιά να αντιλαμβάνονται καλύτερα και τα ίδια αν υπάρχει περίπτωση κακοποίησης (Τσαφταρίδης, 2006: 134-135)

Επιπλέον ο εκπαιδευτικός οφείλει να αναγνωρίζει και να δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα σε όταν το παιδί είναι ιδιαίτερα κινητικό, ή αν έχει υπερκινητικότητα, και μαθησιακές δυσκολίες τα οποία είναι πολύ πιθανό να είναι αντίκτυπος κακοποίησης. Βάση πρέπει να δίνεται και σε ζωγραφιές που μπορεί να παραθέσει το παιδί. Εκεί συνήθως το παιδί αποτυπώνει στο χαρτί

κάτι που του συμβαίνει ή που βλέπει διαρκώς, για παράδειγμα κάποιο βίαιο ή επιθετικό περιεχόμενο, ζωγραφίζει τα γεννητικά όργανα και άλλα.

Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί καλό θα είναι να γνωρίζουν πως μέσα από τη ζωγραφική των παιδιών μπορεί κάποιος να καταλάβει τα συναισθήματα των παιδιών. Πράγματα τα οποία μερικές φορές δεν μπορούν να πουν με λέξεις. Η Malchiody στον Furth (2001:97-99,162) αναλύει τι μπορεί να υποδηλώνει το κάθε χρώμα που χρησιμοποιεί το παιδί στη ζωγραφιά του. Το κόκκινο χρώμα σε μια ζωγραφιά μπορεί να αντιπροσωπεύει έντονα συναισθήματα, όπως επιθετικότητα, θύμο ή μίσος. Το κίτρινο σε ένα σκίτσο ενός παιδιού μπορεί να συνδέεται νοητικά με την ενέργεια και τα θετικά συναισθήματα, το μπλε με αισθήματα ηρεμίας ή κατάθλιψης. Τέλος το μαύρο χρώμα μπορεί να δείχνει, ότι τις περισσότερες φορές σχετίζεται με αρνητικούς συνειρμούς.

Κεφάλαιο 4^ο :Σχολική Κοινωνική εργασία και παιδική κακοποίηση

4.1 Σχολική Κοινωνική Εργασία

Η Σχολική Κοινωνική Εργασία είναι ένας εξειδικευμένος τομέας μέσα στον ευρύ χώρο του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας. Σύμφωνα με των σύνδεσμο κοινωνικών λειτουργών Κύπρου (2009), οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί φέρνουν μοναδικές γνώσεις και δεξιότητες στο σχολικό σύστημα και στις υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας προς τους μαθητές. Συμβάλλουν στην προώθηση του σκοπού του σχολείου που είναι η εκπαίδευση. Ο ρόλος τους αφορά την ενίσχυση της αποστολής του σχολείου που είναι η υψηλής ποιότητας εκπαίδευση, ειδικά όπου το σπίτι, το σχολείο και η κοινοτική συνεργασία είναι το κλειδί στην επίτευξη αυτής της αποστολής.

Αξίζει να σημειωθεί όμως, ότι αν και είναι πολύ σημαντική η συμβολή της κοινωνικής εργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης, όπου ισχύει σε άλλα κράτη, δυστυχώς στην χώρα μας δεν έχει καλυφθεί ακόμα. Παρόλα αυτά, ο κοινωνικός λειτουργός στο σχολείο «έχει στόχο να ελευθερώσει το παιδί από τα εμπόδια που μπαίνουν στον δρόμο του, προς την μάθηση και την ανάπτυξη» (Παπαφλέσα, 1977:2).

Ο κοινωνικός λειτουργός ως μέλος του προσωπικού του σχολείου πρέπει:

- Να καταλάβει τον ρόλο της κοινωνικής εργασίας, όπως λειτουργεί μέσα σε ένα οργανισμό του οποίου η κύρια ευθύνη είναι να εκπαιδεύσει και να συγκεντρώσει τους στόχους του γύρω από την εκπαιδευτική λειτουργία.
- Να κατανοήσει την εκπαιδευτική φιλοσοφία, την εκπαιδευτική πολιτική του κράτους και του συγκεκριμένου σχολείου, όπου υπηρετεί.
- Να κατανοήσει, να σεβαστεί και να χρησιμοποιήσει τη δομή της εξουσίας, ευθύνης, και επικοινωνίας, όπως λειτουργεί μέσα στα συγκεκριμένα σχολεία.
- Να συνεργάζεται στενά με τους νηπιαγωγούς, τους διευθυντές, και άλλα μέλη του προσωπικού, πάνω σε ατομικές περιπτώσεις. Να μοιράζεται με τους συναδέλφους

άλλων ειδικοτήτων πληροφορίες και να χρησιμοποιεί τις γνώσεις και την πείρα τους.

- Να διατηρήσει συνεργατικές σχέσεις με τους εκπροσώπους των ειδικών υπηρεσιών του σχολείου και με την διοικητική ηγεσία. Να συμβάλει, μεταξύ με όλους αυτούς, σε μια κοινή διατύπωση αρμοδιοτήτων, καθώς και την επισήμανση των στοιχείων, στα οποία ο ρόλος του ενός, πιθανόν να ταυτίζεται με τις αρμοδιότητες του άλλου.
- Να γνωρίζει την λειτουργία, πολιτική και τις διαδικασίες των κοινωνικών οργανώσεων μέσα στην κοινότητα, και να τις εξηγεί στους σχολικούς παράγοντες, όπως και να εξηγεί τους στόχους του σχολείου στο δίκτυο των κοινωνικών υπηρεσιών (Παπαφλέσα,1977)

Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί, ότι ο κοινωνικός λειτουργός στο σχολείο χρησιμοποιεί τις ίδιες αρχές, μεθόδους και τεχνικές, όπως και σε άλλο πλαίσιο. Διακριτικό γνώρισμα της δουλειάς του είναι ότι εργάζεται ταυτόχρονα με τους γονείς, με τα παιδιά, και με μια ομάδα επαγγελματιών, που παίζει σημαντικό ρόλο στην ζωή του παιδιού. «Η εργασία του στρέφεται γύρω από την επανάκτηση της κοινωνικής λειτουργικότητας του μαθητή, την αξιοποίηση όλων των πηγών παροχής υπηρεσιών προς το παιδί και την πρόληψη νέων προβλημάτων» (Παπαφλέσα, 1977:3).

Χαρακτηριστικά της κοινωνικής εργασίας στα σχολεία.

Στο σχολείο ο κοινωνικός λειτουργός έχει την ευκαιρία να έρθει σ' επαφή με όλη την κλίμακα των δυσκολιών ενός φυσιολογικού παιδιού μέχρι την ανικανότητα προσαρμογής του βαθειά ταραγμένου παιδιού. Για να μπορεί όμως να ανταποκριθεί σωστά στην δουλειά αυτή, ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να έχει γνώσεις πάνω στα παρακάτω θέματα: (Παπαφλέσα, 1977:5)

- Γνώση της φυσιολογικής συμπεριφορά που αναμένεται σε κάθε στάδιο εξέλιξης του παιδιού, όπως καθορίζεται από την χρονολογική ηλικία του και τις φυσικές και πνευματικές δυνατότητες του.

- Γνώση της συμπτωματολογίας των αποκλίσεων από την φυσιολογική συμπεριφορά και της σημασίας τους.

Συνεργασία με τους δασκάλους

Ιδιαίτερα σημαντικό στον τομέα της κοινωνικής εργασίας στο σχολείο, είναι να ξεκαθαριστούν ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του κοινωνικού λειτουργού και να κατοχυρωθεί το επαγγελματικό απόρρητο (Παπαφλέσα, 1977:6).

Μ' άλλα λόγια, όπως τονίζει και ο Παπαφλέσας (1977), ο κοινωνικός λειτουργός στο σχολείο πρέπει να επιδιώκει να βρει τις ευκαιρίες να βοηθήσει τον δάσκαλο ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει κοινωνικά προβληματικές καταστάσεις. Και δεν πρέπει να σταματήσει εκεί, αλλά να προχωρήσει στην κοινοποίηση των αποτελεσμάτων της δουλειάς του, και την διατύπωση ερωτημάτων για να εκμαιεύσει κι άλλες παραπομπές.

Επιπλέον, πόσες και ποιες πληροφορίες θα μοιραστεί ο κοινωνικός λειτουργός με το σχολείο, αποτελεί αναμφισβήτητα ένα σοβαρό ερωτηματικό. Η πιο απλή απάντηση είναι να μεταδίδει μόνον εκείνες τις πληροφορίες που εξυπηρετούν την υπόθεση του παιδιού στην συγκεκριμένη στιγμή και πάντα με την έγκριση του παιδιού και των γονέων του, κι' αυτό γιατί ο δάσκαλος παίζει ξεχωριστό ρόλο στην ζωή του παιδιού (Παπαφλέσα, 1977:7).

Αρμοδιότητες του κοινωνικού λειτουργού στο σχολείο

Στόχος του κοινωνικού λειτουργού σε σχέση με το παιδί είναι η υποστηρικτική εργασία σε σχέση με την αντιμετώπιση ατομικών προβλημάτων. Παράλληλα η επέμβαση με επίκεντρο ειδικές καταστάσεις, όπως απόπειρα αυτοκτονίας, αντικοινωνική συμπεριφορά, απουσίες, εγκατάλειψη οικογενειακής στέγης. Και, επίσης, συμβουλευτικές υπηρεσίες, σχετικά με σχολικά προβλήματα και συναφείς συγκρούσεις με παράγοντες του σχολείου ή της οικογένειας.

Όσον αφορά την κοινωνική εργασία με την οικογενειακή ομάδα, ο κοινωνικός λειτουργός ασχολείται με συμβουλευτικές υπηρεσίες σχετικά με την αγωγή του παιδιού. Επίσης με εξέταση θεμάτων οικογενειακών σχέσεων. Συνεργασία με σκοπό την δημιουργία προϋποθέσεων θετικής επικοινωνίας μεταξύ των μελών της οικογένειας και συμπεριφοράς ανάλογης με τους ρόλους του κάθε μέλους. Καθώς και με συμβουλευτικές υπηρεσίες για δυσκολίες σχέσεων μεταξύ των συζύγων που επηρεάζουν την σχολική επίδοση του παιδιού (Παπαφλέσα, 1977:9).

4.2 Σχολική Κοινωνική Εργασία και Παιδική Κακοποίηση

Όσον αφορά την παιδική κακοποίηση, ο κοινωνικός λειτουργός στο σχολείο εφαρμόζει σε αυτές τις περιπτώσεις τις αρχές και τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει αυτή την κατάσταση. Με την εργασία του λοιπόν, στο σχολείο ο κοινωνικός λειτουργός έρχεται σ' επαφή μ' όλων των ειδών τα προβλήματα, για τα οποία απαιτείται η παραπομπή σε άλλες υπηρεσίες. Έτσι έχει την δυνατότητα ν' αξιολογεί την επάρκεια και καλή λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών, που λειτουργούν στην κοινότητα. Στη συνέχεια, έχει την δυνατότητα να κινητοποιήσει τους ενδιαφερόμενους για την δημιουργία υπηρεσιών που λείπουν ή την βελτίωση αυτών που υπάρχουν. Μ' αυτό τον τρόπο βοηθάει, την ευρύτερη κοινότητα να θεραπεύσει προβλήματα γενικότερα, αλλά και που έχουν αντίκτυπο και στο παιδί (Παπαφλέσα, 1977:6).

Γι' αυτό, όπως αναφέρει και η Χατζηφωτίου (2005:167) είναι σημαντικό για τους κοινωνικούς λειτουργούς να αντιληφθούν και να γνωρίζουν πόσο εύκολα μπορούν τα παιδιά να εμπλακούν στην βία, καθώς και να έχουν επίγνωση των επιπτώσεων της οικογενειακής βίας σε αυτά.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το τι γνωρίζουν και τι θυμούνται τα παιδιά σχετικά με την οικογενειακή βία, ποικίλει, καθώς μπορεί να εξαναγκαστούν να παρακολουθήσουν ή να συμμετέχουν στην κακοποίηση, συχνά ακούνε βία και μπορούν να δουν τις συνέπειες της πάνω στη μητέρα τους αλλά και πάνω στους ίδιους (Χατζηφωτίου, 2005:167).

Έτσι, οι κοινωνικοί λειτουργοί δουλεύοντας με παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση, θα πρέπει να επιλέξουν τους κατάλληλους χειρισμούς που θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί μια θετική συνεργασία μεταξύ των ίδιων και των παιδιών και να

δημιουργηθεί ένα πλαίσιο εμπιστοσύνης, ασφάλειας και στήριξης. Η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης συμβάλλει στην προστασία του παιδιού από περαιτέρω κακοποίηση ή παραμέληση και γενικότερα συνεισφέρει στη βελτίωση των οικογενειακών συνθηκών. Παράλληλα, η επιτυχημένη παρέμβαση των ειδικών εξαρτάται από την πληρέστερη αναγνώριση όλων των παραμέτρων που συνθέτουν το πρόβλημα (Χατζηφωτίου, 2005:170).

Οι κεντρικές τεχνικές από τους επαγγελματίες αφορούν κυρίως την άσκηση της κοινωνικής εργασίας με ομάδα κακοποιημένων παιδιών, στην οποία θα πρέπει να διασφαλιστεί η δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τα παιδιά, το μοίρασμα συναισθημάτων και της διασφάλισης ότι τα παιδιά γίνονται απόλυτα αποδεκτά όπως είναι και ανεξάρτητα από ό,τι τους συμβαίνει, η προσπάθεια για την ανάπτυξη διανοητικών αναλύσεων και συνδέσεων των γεγονότων στον βαθμό που επιτρέπει η χρονική και συναισθηματική ηλικία των παιδιών, η δημιουργία σχέσεων φιλίας μεταξύ των παιδιών της ομάδας ώστε να αρχίσουν να πιστεύουν στον εαυτό τους και πάλι και να δημιουργηθούν νέες σχέσεις εμπιστοσύνης και η δυνατότητα να βοηθηθούν και να βοηθήσουν τα άλλα παιδιά μέσα από την ανταλλαγή των εμπειριών τους και την συνειδητοποίησης ότι το γεγονός αυτό δεν συνέβαινε μόνο σε κάποιο από τα παιδιά, αλλά και σε πολλά άλλα (Χατζηφωτίου, 2005:170).

Επίσης, όπως τονίζει και η Χατζηφωτίου (2005:170) οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να αναπτύξουν παρεμβάσεις στην ομάδα οι οποίες θα στοχεύουν στην απενοχοποίηση των παιδιών και στην αύξηση της αίσθησης της ελευθερίας τους, της ικανότητας τους να δημιουργήσουν υγιείς σχέσεις, της δύναμης τους για να ξεπεράσουν τα πιθανά σεξουαλικά και άλλα προβλήματα, της ανάκτησης της δύναμής τους, και της ανακάλυψης του εαυτού τους.

Αρχικά, η πρώτη συνέντευξη είναι μια δύσκολη δοκιμασία, τόσο για το παιδί και τους γονείς, όσο και για τον κοινωνικό λειτουργό. Είναι δύσκολο να πειστούν οι γονείς ότι ο κοινωνικός λειτουργός βρίσκεται εκεί για να βοηθήσει και όχι για να τιμωρήσει. Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να είναι προσεχτικός στην πρώτη προσέγγιση, γιατί θέλει να δημιουργήσει μια όσο το δυνατό καλύτερη σχέση μαζί τους (Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 1991:100).

Ιδιαίτερα προβλήματα βέβαια αντιμετωπίζονται στις περιπτώσεις όπου οι κακώσεις του παιδιού δεν είναι εμφανείς όταν έγινε η καταγγελία ή στις περιπτώσεις όπου οι γονείς δεν γνωρίζουν τίποτα για την παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού. Στις περιπτώσεις αυτές, ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να παρουσιάζεται ως κοινωνικός λειτουργός μιας μικρής ομάδας

έρευνας με στόχο την παροχή βοήθειας σε οικογένειες που είχαν ανάλογα προβλήματα με τα παιδιά τους, χωρίς να διευκρινίζει τι προβλήματα εννοούσε (Ανοιχτό πανεπιστήμιο, 1991:100).

Ακόμη, το πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις περιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι να δώσει ο κοινωνικός λειτουργός στους γονείς μια «σανίδα σωτηρίας» και παροχή εναλλακτικών λύσεων για την φροντίδα των παιδιών. Σε όλες τις περιπτώσεις πιστεύεται ότι μια από τις πολυτιμότερες προσφορές του κοινωνικού λειτουργού είναι να ακούει τους γονείς με προσοχή και να του δώσει την ευκαιρία να μοιραστούν με κάποιον την αγωνία τους και να απελευθερώσουν τα καταπιεσμένα συναισθήματα τους (Ανοιχτό πανεπιστήμιο, 1991:102).

Έτσι, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στον κόσμο της κακοποίησης στην οικογένεια, είναι διπλός. Αν και ο πιο επιθυμητός στόχος της θεραπευτικής αντιμετώπισης είναι η παραμονή του παιδιού στην οικογένεια με ασφάλεια όταν αυτό είναι δυνατό, συχνά η μόνη θεραπεία μπορεί να είναι η άμεση απομάκρυνση του παιδιού από το επικίνδυνο οικογενειακό περιβάλλον. Έτσι, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού διαμορφώνεται ανάμεσα σε δυο κύριους άξονες. Άλλοτε είναι ρόλος συμβούλου και θεραπευτή σε σχέση με τα πρόσωπα και άλλοτε ασκεί <<επιτελικό ρόλο>> και καλείται να πάρει αποφάσεις και να κινήσει διαδικασίες ανεξάρτητα από την θέληση των προσώπων, πράγμα που προϋποθέτει μια σωστή αρχική διαγνωστική εκτίμηση της όλης οικογενειακής κατάστασης. Ωστόσο ο κατάλληλος χειρισμός του προβλήματος από μέρους των κοινωνικών λειτουργών είναι η συνισταμένη πολλών παραγόντων που έχουν άμεση σχέση με τον κοινωνικό λειτουργό σαν επαγγελματία, αλλά και με την ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα μέσα στην οποία κινείται και εργάζεται (Χατζηφωτίου, 2005:170).

4.2.1 Πρόληψη

Η «παιδική προστασία» ή «η πρόνοια για το παιδί» έχει διάφορες έννοιες. Ο όρος αυτός σημαίνει τις πράξεις που γίνονται και που προβλέπονται με σκοπό το καλό του παιδιού, προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας που αφορούν στην προστασία του παιδιού, καθώς και την κοινωνική εργασία που απευθύνεται προς τα παιδιά. Σε ευρεία έννοια η «η παιδική πρόνοια» καλύπτει όλους εκείνους τους τομείς που έχουν σκοπό να δημιουργήσουν συνθήκες ευνοϊκές για την κανονική ανάπτυξη του παιδιού και την εξέλιξη των προσωπικών του ικανοτήτων.

Περιλαμβάνει ακόμη εκείνες τις υπηρεσίες και οργανώσεις που προσπαθούν να επισημάνουν, να βελτιώσουν και να αλλάξουν τους δυσμενείς παράγοντες ή τις επιβλαβείς καταστάσεις για την κανονική εξέλιξη του (Κουσίδου, 1974:38).

Αξιίζει να τονιστεί ότι, η ανάγκη συγκρότησης ενός διευρυμένου πεδίου για την πρόληψη της παιδικής θυματοποίησης στο πλαίσιο της οικογένειας είναι μια πρόκληση στις σύγχρονες κοινωνίες. Ο νέος νόμος για την περιφερειακή συγκρότηση του εθνικού συστήματος κοινωνικής φροντίδας (Ν. 3106/2003) θέτει τις βάσεις όπου τοπικό μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση (Σταυριανάκη, 2005:515).

Όπως είναι ευρέως διαδεδομένο, η παιδική πρόνοια αποτελείται από διάφορα μέσα, όπως είναι οι διάφοροι οργανισμοί, υπηρεσίες ιδρύματα, τόσο κρατικά όσο και ιδιωτικά, τα οποία ασχολούνται με την φροντίδα για το παιδί. Αλλά το βασικό μέσο προστασίας του παιδιού όπως τονίζει και η Κουσίσου (1974:38) είναι η οικογένεια, αφού η οικογένεια είναι εκείνη που φέρνει την πρωταρχική ευθύνη για την κανονική ανάπτυξη, την εξέλιξη και την κοινωνική προσαρμογή του παιδιού.

Τα προγράμματα παιδικής πρόνοιας ασχολούνται κυρίως με το τμήμα του παιδικού πληθυσμού που μεγαλώνει σήμερα κάτω από δυσμενείς συνθήκες που δημιουργούνται από αντίξοες κοινωνικοοικονομικές καταστάσεις, συναισθηματικά προβλήματα που ανακύπτουν από τη ζωή μέσα σε διαταραγμένες οικογένειες, από την στάση των γονέων απέναντι στα παιδιά τους, από τις κακές σχέσεις των παιδιών με τους γονείς, ή από ειδικά προβλήματα «θέματα» τα οποία οι γονείς δεν μπορούν ή δεν είναι προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουν (Κουσίδου, 1974:40).

Πιο συγκεκριμένα, όπως τονίζει και η Χατζηφωτίου (2005:47), πολλά μπορούν να είναι τα επίπεδα δράσης και παρέμβασης που αναπτύσσονται για την πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας στην οικογένεια. Εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, σε συνδυασμό με την κάλυψη του νομοθετικού κενού για την οικογενειακή βία. Επίσης αναγκαία είναι η εξειδίκευση των επαγγελματιών που εμπλέκονται άμεσα στο χειρισμό του προβλήματος, όπως η αστυνομία, οι δικαστικοί, οι ιατροδικαστικοί, οι κοινωνικοί λειτουργοί, αλλά και η συνεργασία της πολιτείας με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Ακόμη, επιβάλλεται η απόλυτη συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους τοπικούς φορείς και τις

υπηρεσίες που θα συμπορευτούν με τις προσπάθειες των ειδικών. Τέλος η χάραξη πολιτικών βάσει ενός κεντρικού εθνικού σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της βίας.

Όπως αναφέρει και η Μπούσκου (1993:68), η διεύθυνση παιδικής προστασίας του υπουργείου υγείας και πρόνοιας είναι αρμόδια για όλες τις υπηρεσίες, τους οργανισμούς και τα προγράμματα που αφορούν τα παιδιά: προστασία της βρεφικής και παιδικής ηλικίας (κρατικοί και ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί, ιδρύματα κλειστής περίθαλψης απροστάτευτων βρεφών και νηπίων), ανάδοχες οικογένειες, προγράμματα υιοθεσίας, ιδρυματική περίθαλψη απροστάτευτων παιδιών.

Παράλληλα, η προσέγγιση που παρουσιάζεται για την πρόληψη της κακοποίησης των παιδιών αποτελείται από κοινοτικά προγράμματα, τα οποία στοχεύουν σε διάφορους πληθυσμούς και αντικατοπτρίζουν φάσεις του κύκλου της οικογενειακής ζωής. Για να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στο ρόλο τους μέσα στην οικογένεια, τόσο οι γονείς όσο και τα παιδιά, χρειάζονται υποστήριξη, εκπαίδευση και ενημέρωση. Με βάση ό,τι είναι γνωστό ή πιστεύεται πως προάγει την ικανότητα του ατόμου να λειτουργήσει με υγιή τρόπο μέσα σε μια οικογένεια, μπορούν να εντοπιστούν τομείς που μπορούν να καλυφθούν με προγράμματα τα οποία θα συμβάλλουν σε μια στρατηγική πρόληψης.

Αυτοί οι τομείς των προγραμμάτων είναι σύμφωνα με την Cohn-Donnelly (1993:169):

- Προγράμματα υποστήριξης για ζευγάρια που αποκτούν το πρώτο τους παιδί
- Εκπαίδευση για τους γονείς
- Έγκαιρη και τακτική αξιολόγηση και αντιμετώπιση του παιδιού και της οικογένειας
- Προγράμματα παιδικής φροντίδας
- Προγράμματα για κακοποιημένα παιδιά και νέους ενήλικες
- Εκπαίδευση σε δεξιότητες ζωής για παιδιά και νέους ενήλικες
- Ομάδες αυτοβοήθειας και άλλα μέσα υποστήριξης στη γειτονιά
- Υπηρεσίες υποστήριξης της οικογένειας

Σήμερα όμως αν και έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες πρόληψης παρ' όλα αυτά δεν οδηγεί σε ευρείας κλίμακας μείωση των περιστατικών παιδικής κακοποίησης. Στόχος λοιπόν των στρατηγικών πρόληψης της παιδικής κακοποίησης είναι να περιορίσει τις υποβόσκουσες

αιτίες και τους παράγοντες κινδύνου και να ενδυναμώσει τους προστατευτικούς παράγοντες, ώστε να προληφθεί η εμφάνιση νέων περιστατικών κακοποίησης (Γιωτάκος, 2006).

Έτσι πιο εκτενέστερα ο τομέας των προγραμμάτων της πρόληψης της παιδικής θυματοποίησης περιλαμβάνει τα εξής στάδια σύμφωνα με τον (Πάλλη, 2009):

Πρωτογενής πρόληψη. Στοχεύει στη βελτίωση των συνθηκών ζωής για όλο τον πληθυσμό, ιδιαίτερα δε για οικογένειες με μικρά παιδιά.

Δευτερογενής πρόληψη. Στόχος της είναι η ανάπτυξη προγραμμάτων με στόχο τον εντοπισμό οικογενειών και παιδιών που ανήκουν σε ομάδες «υψηλού κινδύνου».

Τριτογενής πρόληψη. Ασχολείται με παιδιά που έχουν ήδη κακοποιηθεί και τις οικογένειες τους με στόχο να μην ξανακακοποιηθεί το συγκεκριμένο παιδί και τα αδέρφια που ήδη έχει ή που θα γεννηθούν. Η τριτογενής πρόληψη καλύπτει:

- εκτίμηση της οικογενειακής κατάστασης από διεπιστημονικές ομάδες (παιδοψυχίατροι, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, παιδίατροι, νομικοί)
- απομάκρυνση του παιδιού από το σπίτι, τουλάχιστον στην αρχική φάση
- θεραπεία και υποστήριξη των γονέων
- βελτίωση των κακών κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών της οικογένειας
- ψυχοθεραπεία του παιδιού, όπου υπάρχουν ενδείξεις
- αν είναι αναγκαίο, αφαίρεση, έστω και προσωρινά της επιμέλειας από τους γονείς.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι στην Ελλάδα η πρώτη μεγάλη προσπάθεια για την προστασία του παιδιού μέσα στην οικογένεια του άρχισε με την εφαρμογή του Προγράμματος Παιδικής Προστασίας (Κουσίδου, 1974:40). Ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, έχουν πραγματοποιηθεί μια σειρά από εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, έχουν δοθεί χρηματοδοτήσεις για γραμμές S.O.S, έχουν διεξαχθεί επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες με θέμα την ενδοοικογενειακή βία (Χατζηφωτίου, 2005:50). Πιο αναλυτικά, λειτουργούν στην Ελλάδα υπηρεσίες προνοιακού χαρακτήρα όπως είναι:

- Κέντρα φροντίδας οικογένειας (ΚΕ.Φ.Ο.) 276 λειτουργούν σε τακτική αλλά όχι καθημερινή, ή σε περιστασιακή βάση.

- Κοινωνική Βοήθεια 197- γραμμή άμεσης κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης. Παρέχει 24 ώρες άμεση συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες οικογένειας. Λειτουργεί το ΠΕ.Σ.Υ.Π αναρρωτήριο για παιδιά ηλικίας μέχρι 12 χρονών που προέρχονται από οικογένειες που αντιμετωπίζουν σοβαρά κοινωνικά προβλήματα.
- Ιδρυματική φροντίδα. Ιδρύματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας 0-5,5. 4 βρεφοκομεία, μητέρα, πατρών, θεσσαλονίκης, παπαδοπούλειο καλαμάτας
- Χωριό S.O.S (Σταθόπουλος, 2005)

4.2.2 Αντιμετώπιση

Σύμφωνα με την Χατζηφωτίου (2005) οι κοινωνικοί λειτουργοί δουλεύοντας με παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση, θα πρέπει να επιλέξουν τους κατάλληλους χειρισμούς που θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί μια θετική συνεργασία μεταξύ των ίδιων και των παιδιών και να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο εμπιστοσύνης, ασφάλειας και στήριξης. Η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης συμβάλει στην προστασία του παιδιού από περαιτέρω κακοποίηση ή παραμέληση, και γενικότερα συνεισφέρει στην βελτίωση των οικογενειακών συνθηκών. Η επιτυχημένη παρέμβαση των ειδικών εξαρτάται από την πληρέστερη αναγνώριση όλων των παραμέτρων που συνθέτουν το πρόβλημα. Τέτοιοι παράγοντες είναι το είδος της κακοποίησης, η αντιμετώπιση των γονέων στο πρόβλημα καθώς και η ικανότητα των επαγγελματιών να αντιμετωπίσουν σωστά την περίπτωση.

Επιπλέον, οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να αναπτύξουν παρεμβάσεις στην ομάδα οι οποίες θα στοχεύουν στην απενεχοποίηση των παιδιών και στην αύξηση της αίσθησης της ελευθερίας τους, της ικανότητάς τους να δημιουργήσουν υγιείς σχέσεις, της δύναμής τους για να ξεπεράσουν τα προβλήματα τους, της ανάκτησης της δύναμής τους και της ανακάλυψης του εαυτού τους.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε, ότι ο ρόλος του σχολικού κοινωνικού λειτουργού στην κακοποίηση των παιδιών στην οικογένεια αναφέρεται σε δυο επίπεδα. Αν και ο πιο

επιθυμητός στόχος της θεραπευτικής αντιμετώπισης είναι η παραμονή του παιδιού στην οικογένεια με ασφάλεια, συχνά σε τέτοιες περιπτώσεις η μόνη θεραπεία είναι η απομάκρυνση του παιδιού από το επικίνδυνο οικογενειακό περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι διττός. Άλλοτε είναι ρόλος συμβούλου και θεραπευτή σε σχέση με τα πρόσωπα και άλλοτε ασκεί επιτελικό ρόλο και καλείται να πάρει αποφάσεις και να κινήσει διαδικασίες ανεξάρτητα από τη θέληση των προσώπων, γεγονός που προϋποθέτει μια σωστή αρχική διαγνωστική εκτίμηση της όλης οικογενειακής κατάστασης.

Βέβαια, για την αντιμετώπιση του φαινομένου, οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί χρειάζεται να κατανοήσουν τις δομές και τις πρακτικές της παιδικής προστασίας, τα συναισθήματα ενοχής και ντροπής που νιώθουν τα παιδιά – θύματα ενδο – οικογενειακής βίας, την ανάγκη τους να μιλήσουν για την κακοποίηση αλλά παράλληλα και την δυσκολία τους να απευθυνθούν σε κάποιον ειδικό, εθελοντή ή οργάνωση (Χατζηφωτίου, 2005). Επιπλέον χρειάζεται να αξιολογούν κατάλληλα τις περιπτώσεις κακοποίησης και έπειτα από την εκτενή αξιολόγηση να παρέχουν φροντίδα για τα κακοποιημένα παιδιά. Μέσω των ψυχοκοινωνικών και θεραπευτικών παρεμβάσεων, χρειάζεται τα παιδιά να αρχίζουν να αποκτούν μια αίσθηση ασφάλειας και εμπιστοσύνης. Ακόμα οι παρεμβάσεις οφείλουν να εστιάζουν και στην οικογένεια, με την υποστήριξη, τη συμβουλευτική και εκπαίδευση των γονέων, αλλά και τη διαχείριση του θυμού (Πρεκατέ και Γιωτάκος, 2005).

Θεραπευτική αντιμετώπιση-αποκατάσταση

Η θεραπευτική προσέγγιση των οικογενειών με σωματικά κακοποιημένα η παραμελημένα παιδιά αποτελεί ένα θεμελιώδες ρόλο στην όλη αντιμετώπιση του φαινομένου. Με γνώμονα το γεγονός ότι οποιοσδήποτε χειρισμός απέναντι σε κάποιο πρόβλημα είναι και θεραπευτικός χειρισμός, η έννοια της θεραπευτικής προσέγγισης καθορίζει όλες τις ενέργειες από την αρχή ως το τέλος. Αρχίζει με το πρώτο τηλεφώνημα ή την πρώτη συνάντηση και ολοκληρώνεται όταν χρειάζεται με την συστηματική θεραπευτική συνεργασία του ενός γονέα ή του ζευγαριού των γονέων, ή όλων των μελών της οικογένειας (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1998:36).

Παράλληλα, η αντιμετώπιση των σωματικών κακώσεων δεν επαρκεί αν δεν δοθεί η ευκαιρία στο παιδί να εκφράσει μέσα από μια θεραπευτική σχέση ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα του όλα εκείνα τα συναισθήματα και τις εμπειρίες του, τους φόβους και τις ανασφάλειες του, έτσι ώστε να μπορέσει με την βοήθεια του ειδικού να διαπραγματευτεί το «τραύμα». Γι' αυτό και η ανάγκη για θεραπεία του κακοποιημένου παιδιού ισχύει, άσχετα με τον αν παραμένει ή απομακρυνθεί από τη φυσική του οικογένεια (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1998:36).

Ακόμη, οι σωστοί θεραπευτικοί χειρισμοί δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας θετικής συνεργασίας μεταξύ των θεραπευτών και της οικογένειας, με τη δημιουργία ενός πλαισίου εμπιστοσύνης, ασφάλειας και στήριξης. Έτσι, όταν περάσει η περίοδος της κρίσης, τα μέλη της οικογένειας είναι ώριμα να δεχθούν τη συνεργασία μέσα από ένα συγκεκριμένο θεραπευτικό πλαίσιο (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1998:36).

Πρέπει να τονισθεί, ότι η άμεση προστασία του παιδιού κατά το στάδιο της οξείας οικογενειακής κρίσης ή η προγραμματισμένη τοποθέτηση του σε πλαίσιο κλειστής περίθαλψης όταν χρειάζεται, δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά εντάσσονται στα πλαίσια της θεραπευτικής οικογενειακής προσέγγισης. Γενικά, η επιτυχία της θεραπευτικής παρέμβασης θα εξαρτηθεί σημαντικά από την ύπαρξη και ποιότητα εναλλακτικών μορφών παιδικής προστασίας και υποστηρικτικών σχημάτων για την οικογένεια, στα πλαίσια της κοινότητας (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1998:37).

Οι γονείς ως συνεργάτες της επιστημονικής ομάδας

Η σύγχρονη αντιμετώπιση της σωματικής κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών βασίζεται σημαντικά στη συνεργασία με τους γονείς αλλά και με την ευρύτερη οικογένεια, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αλλά και στην πορεία εξέλιξης. Παράλληλα εφαρμόζονται προγράμματα της διαφύλαξης και της προαγωγής της οικογένειας αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο ανεπτυγμένο κόσμο. Στόχος τους είναι η παραμονή του κακοποιημένου παιδιού στην οικογένεια, μειώνοντας τον κίνδυνο και αυξάνοντας τη λειτουργικότητα της οικογένειας, με την προσφορά κατ' οίκον παρέμβασης με πολυμορφικό περιεχόμενο.

Επίσης λειτουργούν οι ανάδοχες οικογένειες ανακούφισης των φυσικών γονέων φιλοξενούν το παιδί ή τα παιδιά το σαββατοκύριακο, τις αργίες ή όταν οι γονείς το χρειάζονται. Οικογενειακοί βοηθοί προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, ενώ εθελοντές, από την εποπτεία του τοπικού κοινωνικού κέντρου, προσφέρονται για κάλυψη αναγκών που δεν εντάσσονται στις οργανωμένες υπηρεσίες της κοινότητας. Ας σημειωθεί, ότι η κινητοποίηση της κοινότητας στα προγράμματα αυτά στοχεύει στην ανάλογη κινητοποίηση της οικογένειας να ενταχθεί στον υγιή κοινωνικό ιστό της κοινότητας, προωθώντας τους μηχανισμούς της αυτοφροντίδας (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1998:39).

Στη σημερινή Ευρώπη παρατηρείται μια νέα στροφή προς τη θεραπευτική βραχύχρονη προστασία σε μικρές κοινοτικές δομές που λειτουργούν ως θεραπευτικές κοινότητες. Ο χρόνος αυτός της παρέμβασης λειτουργεί καταλυτικά για την έκβαση της πορείας του παιδιού. Πολλά παιδιά γίνονται ικανά να ενταχθούν σε μακρόχρονη αναδοχή, ή να υιοθετηθούν, κυρίως τα μικρότερης ηλικίας. Αλλά, μετά το στάδιο αυτό, εντάσσονται σε πλαίσια ημιαυτόνομης διαβίωσης μέσα στην κοινότητα. Ένας πολύ μικρός αριθμός παιδιών αυτής της κατηγορίας επιστρέφει στη φυσική του οικογένεια (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1998:39).

Μετάπειτα αντιμετώπιση

Είναι παράλογο ένα μικρό παιδί που υπέστη κακώσεις να επιστρέψει στους γονείς του, αν ο ένας από τους δύο υποφέρει από σοβαρή ψυχασθένεια ή είναι επιθετικός ψυχοπαθής. Από την άλλη μεριά, όταν γίνεται μητρική στέρηση των γονέων, μπορεί συνήθως κάποιος ειδικός να επιτύχει θεραπευτικά αποτελέσματα, επιτρέποντας την σταδιακή επιστροφή του παιδιού στην οικογένεια, ενώ θα συνεχίζεται η θεραπεία. Τα περισσότερα παιδιά επιστρέφουν στους γονείς τους μετά την έναρξη της θεραπείας, αλλά μερικά δίνονται για υιοθεσία, καθώς αφαιρούνται μόνιμα τα δικαιώματα των γονέων (Κουτσούμπος, 1991:100).

Παράλληλα, το θεραπευτικό πρόγραμμα, από τη στιγμή που θα γίνει η διάγνωση, είναι το εξής: το παιδί εισάγεται στο νοσοκομείο για διάγνωση, απομακρύνεται προσωρινά από τους γονείς για προστασία, αρχίζει ένα πρόγραμμα με θεραπεία «μητρικότητας» για να εξασφαλίζεται την ασφαλή επιστροφή του παιδιού στο σπίτι και το παιδί να επιστρέφει

σταδιακά στο σπίτι ή σε οικογένεια που αναλαμβάνει τη φροντίδα του (Κουτσούμπος, 1991:101).

Δυστυχώς, ο αριθμός των οικογενειών αυτών που είναι διατεθειμένες να προχωρήσουν σε θεραπεία είναι περιορισμένος. Οικογένειες που κακοποιούν τα παιδιά τους και που δεν έχουν ανάγκη βοήθειας από δημόσιο οργανισμό πολύ σπάνια έρχονται στην προσοχή θεραπευτικών προγραμμάτων. Ένας πολύ μικρός αριθμός από αυτές τις οικογένειες μπορεί να προσελκύονται από ιδιωτικού οργανισμούς εξυπηρέτησης της οικογένειας ή παιδοψυχιατρικές κλινικές, αλλά συνήθως ο μεγαλύτερος αριθμός παραμένει απροσδιόριστος και βέβαια ποτέ δεν εμπλέκεται σε θεραπεία (Περιοδικό κοινωνικών λειτουργιών, 1990:250).

Η θεραπευτική παρέμβαση θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ευελιξία, να προσαρμόζεται στις ανάγκες των γονέων και των παιδιών, παίρνοντας υπόψη την ψυχοκοινωνική και οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Ακόμη, η παρέμβαση θα πρέπει να βασίζεται στις ανάγκες των γονέων και των παιδιών και όχι στην ιδιαίτερη προτίμηση του ειδικού για ένα συγκεκριμένο πρότυπο παρέμβασης. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι περιπτώσεις αυτές είναι μακράς διαρκείας και απαιτούν πολύ χρόνο δουλειάς. Εάν δεν υπάρξει συνέχεια στην παρέμβαση και συντονισμένη εντατική εμπλοκή, τα αποτελέσματα θα είναι πολύ περιορισμένα. Οι ειδικοί στην προστασία του παιδιού θα πρέπει να λάβουν υπόψη τη διαθεσιμότητα και τις πιθανές ελλείψεις του οργανισμού υπηρεσιών, ώστε να αποφασίσουν ένα ρεαλιστικό σχέδιο παρέμβασης, που πιθανόν να απαιτεί παραπομπή σε άλλους Οργανισμούς, που έχουν τα μέσα καλύτερης εξυπηρέτησης και φροντίδας (Περιοδικό κοινωνικών λειτουργιών, 1990:251).

Η θεραπευτική προσέγγιση σε οικογένειες που κακοποιούν και παραμελούν τα παιδιά τους δεν μπορεί παρά να είναι άμεσα συνδεδεμένη με την παθολογία της οικογένειας δηλαδή με την οξεία ή χρόνια κρίση που αντιμετωπίζουν. Αγάθωνος- Γεωργοπούλου (1991:155).

Απομάκρυνση του παιδιού από το γονέα

Ορισμένοι πιστεύουν ότι η απομάκρυνση του παιδιού από τους γονείς του για ένα περιορισμένο διάστημα αποτελεί ίσως ικανοποιητικό προστατευτικό μέτρο. Αν η κακοποίηση έχει σχέση με τη νεαρή ηλικία των γονέων, ο κίνδυνος μειώνεται ίσως όσο μεγαλώνουν. Από

την άλλη μεριά, ορισμένα περιστατικά κακοποίησης σημειώνονται μόνο σε συγκεκριμένα στάδια ανάπτυξης του παιδιού, τα οποία εκείνη την περίοδο, ενεργοποιούν κάποιες σχετικές συγκρούσεις των γονέων (Κουτσούμπος, 1991:118).

Η προσωρινή τοποθέτηση του παιδιού στο νοσοκομείο, ακόμη και όταν τα τραύματα δεν είναι σοβαρά, εξασφαλίζει την άμεση προστασία του και δίνει στον κοινωνικό λειτουργό την ευκαιρία να εκτιμήσει τις οξείες και χρόνιες πιέσεις που υφίσταται η οικογένεια, καθώς και την ικανότητα των γονέων να φροντίσουν το παιδί. Στο στάδιο αυτό μπορεί να είναι απαραίτητα μια εντολή «ασφαλούς μέρους», από τις τοπικές αρχές, συνήθως όμως οι γονείς συμφωνούν να εισαχθεί το παιδί στο νοσοκομείο.

Επιπλέον, όπως αναφέρει και ο Κουτσούμπος (1991:119), σε ορισμένες περιπτώσεις, οι γονείς μπορεί στην πραγματικότητα να απαιτήσουν ή να συμφωνήσουν να αναλάβει κάποιος άλλος φορέας τη φροντίδα του παιδιού για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, προκειμένου να ξεπεραστεί η ένταση σε μια δύσκολη οικογενειακή κατάσταση. Στην πράξη, αυτό σπάνια αποδεικνύεται ικανοποιητικό για μεγάλο χρονικό διάστημα, αφού η θεμελιώδης αμφιθυμία των γονέων προς το παιδί τους κάνει σχεδόν τα πάντα να αλλάζουν γνώμη και να το πάρουν ξαφνικά πίσω στο σπίτι, όπου για άλλη μια φορά βρίσκεται σε κίνδυνο.

Σε πολλές περιπτώσεις, μετά από προσεχτική εξέταση όλων των πληροφοριών, το συμβούλιο που θα ασχοληθεί ειδικά με μια συγκεκριμένη υπόθεση μπορεί να αποφασίσει να υποβάλλει αίτηση στο δικαστήριο ανηλίκων, ώστε να δοθεί εντολή τοποθέτησης του παιδιού σε ίδρυμα ή οικογένεια. Αν η απάντηση είναι θετική, εξασφαλίζεται η απομάκρυνση του παιδιού από τους γονείς για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, δεν πρέπει, όμως, να λησμονούμε ότι οι γονείς εξακολουθούν να έχουν δικαίωμα έφεσης και μπορούν επίσης να ζητήσουν ανάκληση της εντολής στο μέλλον. Με άλλα λόγια, η ισχύουσα νομοθεσία της Βρετανίας μπορεί να επιτρέψει τη μόνιμη απομάκρυνση του παιδιού από τους γονείς του σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλά όχι σε όλες (Κουτσούμπος, 1991:119).

Ακόμη και αν το κακοποιημένο παιδί απομακρυνθεί από το σπίτι, παραμένει το ερώτημα πώς θα προστατεύσουμε τα άλλα μικρά παιδιά της οικογένειας, που μπορεί επίσης να κινδυνεύουν. Ακόμη οι γονείς μπορεί να αντιδράσουν στην απομάκρυνση ενός παιδιού, στρεφόμενοι αμέσως εναντίον ενός άλλου. Η εξασφάλιση θέσης σε ημερήσιο νηπιαγωγείο για τα μικρότερα παιδιά παρέχει προστασία σε κάποιο βαθμό και αποτελεί χρήσιμη εναλλακτική

λύση για το κακοποιημένο παιδί, αν, για διάφορους λόγους, δεν μπει οικότροφο σε κάποιο ίδρυμα ή οικογένεια (Κουτσούμπος, 1991:119).

Η προσπάθεια να εξασφαλιστεί η απομάκρυνση του γονέα που κακοποιεί το παιδί από το σπίτι αποτελεί μια άλλη γραμμή δράσης που πρέπει να εξεταστεί. Είναι ελκυστικό να πιστεύουμε ότι, υιοθετώντας μια ρυθμιστική, διακανονιστική προσέγγιση, το πρόβλημα θα γίνει κατά κάποιον τρόπο επουσιώδες. Στην πράξη, τα περισσότερα νομικά μέτρα, όπως η καταδίκη σε φυλάκιση ή η υποχρεωτική εισαγωγή σε ψυχιατρείο, προσφέρουν προσωρινή μόνο ασφάλεια και είναι απίθανο να μεταβάλλουν τις διαθέσεις των γονέων για κακοποίηση, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν μπορούν να εφαρμοστούν. Η δικαστική επιτήρηση αποτελεί μια πιο θετική εναλλακτική λύση, όταν δεν αποκλείει ως περιττή την ανάγκη να εξεταστεί το ενδεχόμενο εισαγωγής του παιδιού σε ίδρυμα ή τοποθέτησης του σε οικογένεια, αλλά η καταπιεστική φύση της σχέσης του υπαλλήλου που θα ασκεί την επιτήρηση με τον πελάτη μπορεί να δυσκολέψει την πρόοδο της θεραπείας, προκαλώντας στους γονείς αισθήματα υποταγής μάλλον, παρά εμπιστοσύνης (Κουτσούμπος, 1991:120).

Επίσης, σύμφωνα με τον Κουστούμπο (1991:176), το παιδί που έχει κακοποιηθεί πρέπει επίσης να υποβληθεί στην αρχική θεραπευτική αγωγή. Όταν έχει δοθεί η απαραίτητη προσοχή στις κακώσεις, απομένει να θεραπευτεί το σύνδρομο της συμπεριφοράς. Βέβαια, τα παιδιά που έχουν κακοποιηθεί επανειλημμένα εμφανίζουν μια χαρακτηριστική συμπεριφορά «βουβή επαγρύπνηση», δηλαδή, αν είναι πολύ μικρά, μένουν σιωπηλά μπροστά στους μεγάλους. Όταν κάποιος τα πλησιάσει, μένουν ακίνητα. Κοιτάζουν τον άλλο στα μάτια, αλλά δεν χαμογελούν. Συνήθως μένουν σιωπηλά ακόμα και όταν τους περιποιούνται τις πληγές.

Εισαγωγή σε ίδρυμα κλειστής περίθαλψης

Είναι γνωστή η ποιοτική ανεπάρκεια των πλαισίων κλειστής περίθαλψης παιδιών στην Ελλάδα. Ίσως να μην είναι αναλογικά γνωστή η επικινδυνότητα να παραμείνει ένα κακοποιημένο ή σοβαρά παραμελημένο παιδί στο σπίτι όταν η οικογένεια περνάει μια περίοδο έντονης κρίσης ή όταν το παιδί ζει σε περιβάλλον χρόνιας κρίσης από τον καιρό που γεννήθηκε (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1991:175).

Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, η εισαγωγή σε ιδρύματα για μικρό ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα προτείνεται όταν κρίνεται ότι το παιδί βρίσκεται σε κίνδυνο παραμένοντας στην οικογένεια χωρίς θεραπευτική παρέμβαση (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1991:175).

Ανάδοχες οικογένειες

Αν και η αποκατάσταση ενός παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι πολύ πιο συμφέρουσα για το παιδί από την εισαγωγή του σε ίδρυμα, η ανάπτυξη του θεσμού των ανάδοχων οικογενειών στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένη με αποτέλεσμα τα παιδιά να εισάγονται σε ιδρύματα ακατάλληλα ή να παραμένουν σε δυσλειτουργικές και επικίνδυνες γι' αυτά οικογένειες (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1991:138).

Η μονάδα κρίσης, ένα νέο σχήμα παιδικής προστασίας για κακοποιημένα και παραμελημένα παιδιά

Η κακοποίηση ενός παιδιού σε μια οικογένεια συμβαίνει σε μια περίοδο κρίσης. Συνήθως, μια σειρά από διαφορετικούς παράγοντες επηρεάζουν το ευαίσθητο κλίμα στην οικογένεια, με αποτέλεσμα να ανατραπεί η ισορροπία και να ξεσπάσει η βία. Το παιδί είναι ένα από τους κύριους αυτούς παράγοντες και ο πλέον ευάλωτος για την επίθεση από τον ένα μόνο ή και τους δύο γονείς, κι αυτό γιατί στο παιδί οι γονείς εναποθέτουν όλο τους το θυμό, την απογοήτευση, την αγανάκτηση μέσα από ένα μηχανισμό μετάθεσης. Η κρίση αυτή συνήθως είναι διτή, χρόνια ή οξεία (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1998:222).

Οι γονείς που έχουν προδιάθεση να επιτίθενται στα παιδιά τους έχουν την ανάγκη υποστηρικτικής βοήθειας. Η συμβουλευτική όμως βοήθεια δεν μπορεί να βοηθήσει πραγματικά τη στιγμή της κρίσης, όταν είναι ανάγκη οι λύσεις που προσφέρονται να είναι άμεσες όσο άμεση είναι και η κρίση (Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1991:223).

Μονάδα ΚαΠα, Η πρώτη μονάδα κρίσης για κακοποιημένα και παραμελημένα νήπια στην Ελλάδα

Η πρώτη μονάδα κρίσης για κακοποιημένα και παραμελημένα παιδιά στην Ελλάδα είναι το αποτέλεσμα της συνδυασμένης προσπάθειας του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας (ΕΟΠ) ο οποίος ανέλαβε όλο το οργανωτικό και οικονομικό κόστος του τμήματος κακοποίησης- παραμέλησης παιδιών του Ινστιτούτου Υγείας του παιδιού (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991:227).

Υπηρεσίες για τη σωστή αντιμετώπιση της κακοποίησης παιδιού στην Ελλάδα

Μονάδες – ξενώνες για περιόδους κρίσης

Οποιαδήποτε μητέρα, εργαζόμενη ή όχι, να μπορεί να φέρει το παιδί της μόνη, χωρίς παρέμβαση καμίας υπηρεσίας, οποιαδήποτε ώρα της ημέρας ή νύχτας και να το αφήσει όσο καιρό χρειάζεται, μια ώρα, ένα μήνα, ένα χρόνο.

Θεραπευτικό νηπιαγωγείο.

Το οποίο να λειτουργεί στα πρότυπα παιδοψυχιατρικού ειδικού νηπιαγωγείου για παιδιά με διαταραχές συμπεριφοράς, κακοποίηση, παραμέληση και άλλα προβλήματα ψυχικής υγείας και κοινωνικής προσαρμογής που χρειάζονται έγκαιρη θεραπευτική παρέμβαση.

Παιδιατρική κάλυψη

Να προσφέρεται παιδιατρική αξιολόγηση και παρακολούθηση στα πλαίσια παιδιατρικού νοσοκομείου, τοπικού κέντρου υγείας ή οικογενειακού γιατρού.

Θεραπευτική ομαδική απασχόληση παιδιών.

Θεραπευτική ομαδική προσέγγιση για παιδιά προσχολικής ηλικίας με συμμετοχή και των γονιών.

Παιγνιοθεραπεία

Σε θεραπευτικό παιδοψυχιατρικό πλαίσιο ή άλλο κέντρο ψυχικής υγείας με τη μορφή ατομικών συνεδρίων και για παιδιά προσχολικής ηλικίας κυρίως.

Ατομική ψυχοθεραπεία

Κυρίως σε μεγαλύτερα παιδιά.

Ομαδική ψυχοθεραπεία

Ομαδική θεραπευτική βοήθεια σε παιδιά σχολικής ηλικίας κυρίως.

24ωρη τηλεφωνική επικοινωνία

Συμβουλευτική σε θέματα φροντίδας και ανατροφής των παιδιών.

Υπηρεσίες επισκέπτη υγείας

Να παρέχονται στα πλαίσια κυρίως κοινοτικών κέντρων υγείας και ψυχικής υγείας.

Βοήθεια από μη ειδικούς

Να επιλέγονται άτομα ώριμα, διαφόρων ηλικιών, με κίνητρα κι ενθουσιασμό, που με την κάλυψη κάποιου επαγγελματία συνήθως κοινωνικού λειτουργού ή ψυχολόγου ασχολούνται με τα παιδιά. Τα άτομα αυτά να έχουν ρόλο περισσότερο οικογενειακού φίλου και συμπαράστατη και λιγότερο θεραπευτή (Καπετανάκη, Κουμπανάκη και Παπαμαστοράκη, 2003).

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της ετοιμότητας των νηπιαγωγών που υπηρετούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση του νομού Ηρακλείου Κρήτης να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν την παιδική κακοποίηση.

Οι επιμέρους στόχοι της μελέτης ήταν:

- 1) Να εκτιμηθεί η συχνότητα της εμφάνισης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης στα νηπιαγωγεία.
- 2) Να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι στάσεις που έχουν οι νηπιαγωγοί ως προς την παιδική κακοποίηση.
- 3) Να διερευνηθούν οι στρατηγικές που αναπτύσσουν οι νηπιαγωγοί για την αντιμετώπιση περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης.
- 4) Να διερευνηθεί η επίδραση των γνώσεων και των στάσεων των νηπιαγωγών στις πρακτικές που αναπτύσσουν για την αντιμετώπιση περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης.

2. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ

- 1) Ποια είναι η συχνότητα εμφάνισης παιδικής κακοποίησης στα νηπιαγωγεία
- 2) Ποιο είναι το επίπεδο των γνώσεων και ποιες οι στάσεις των νηπιαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση;
- 3) Ποιες είναι οι στρατηγικές που αναπτύσσουν οι νηπιαγωγοί για την αντιμετώπιση περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης
- 4) Διαφέρουν οι στρατηγικές που αναπτύσσουν οι νηπιαγωγοί για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης ανάλογα με τη γνώση και τις στάσεις που έχουν ως προς την παιδική κακοποίηση;

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Ερευνητική στρατηγική

Η μελέτη διεξήχθη το 2010. Από το σύνολο των 320 νηπιαγωγών που υπηρετούν τα 212 νηπιαγωγεία του Νομού Ηρακλείου (*Στατιστικά δεδομένα Δ/σης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ηρακλείου, 2010*) επιλέχθηκαν αρχικά 150 νηπιαγωγοί από τους οποίους τελικά 141 συμμετείχαν. Η επιλογή του δείγματος πραγματοποιήθηκε με τυχαιοποιημένη συστηματική δειγματοληψία από τον συγκεντρωτικό κατάλογο των νηπιαγωγών, ο οποίος εξασφαλίστηκε από τη Δ/ση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έπειτα από σχετική άδεια. Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε με το ερωτηματολόγιο που διαμορφώσαμε για τους σκοπούς της έρευνας, διανεμήθηκε σε 141 νηπιαγωγούς με σκοπό να μελετηθούν οι γνώσεις, στάσεις και στρατηγικές των νηπιαγωγών όσον αφορά την παιδική κακοποίηση.

3.2 Δειγματοληψία

Για την έρευνά μας επιλέχθηκαν 150 νηπιαγωγοί. Ως πεδίο της έρευνας ορίστηκε ο Νομός Ηρακλείου. Αρχικά έγινε μια καταγραφή των νηπιαγωγείων που υπάρχουν στον αντίστοιχο Νομό (212 νηπιαγωγεία και 320 νηπιαγωγοί). Στην πορεία από το συνολικό δείγμα αυτών, (όπου υπάρχουν 104 μονοθέσια με 104 νηπιαγωγούς και 108 διθέσια με 216 νηπιαγωγούς) καταρτίστηκε κατάλογος μετά από τυχαία κλήρωση ώστε να δοθούν ερωτηματολόγια της ερευνάς μας σε 49 μονοθέσια και 108 διθέσια νηπιαγωγεία. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν σαρανταεπτά επισκέψεις από τον κάθε ερευνητή σε 141 νηπιαγωγεία, διανέμοντας κάθε φορά από ένα η δυο ερωτηματολόγια ανάλογα με τον αν το νηπιαγωγείο ήταν μονοθέσιο ή διθέσιο.

Πίνακας 1. Επιλογή αριθμού συμμετεχόντων ανά νηπιαγωγείο

	Αριθμός νηπιαγωγείων	Αριθμός εκπαιδευτικών νηπιαγωγών	Αριθμός εκπαιδευτικών νηπιαγωγών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα
μονοθέσια	104	104	49
Διθέσια	108	216	101
Σύνολο	212	320	150

3.3 Ερευνητικό εργαλείο

Στην παρούσα μελέτη, χρησιμοποιήθηκε ημιδομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο στο μεγαλύτερο μέρος στηρίχτηκε στο Hawkins & McCallum (2001) έπειτα από εξασφάλιση σχετικής άδειας από τον κατασκευαστή του. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε κλειστές και ανοικτού τέλους ερωτήσεις και αποτελούνταν από τα ακόλουθα μέρη:

A. Το κοινωνιολογικό προφίλ των νηπιαγωγών

Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου περιελάμβανε πληροφορίες για τα δημογραφικά, τα κοινωνικοοικονομικά και εργασιακά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων νηπιαγωγών όπως το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, τα έτη προϋπηρεσίας κ.α.

B. Γνώση των νηπιαγωγών σε θέματα παιδικής κακοποίησης και διαχείρισης της κακοποίησης

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου εξέταζε τη γνώση των νηπιαγωγών σχετικά με τις διαφορετικές μορφές της παιδικής κακοποίησης καθώς και τι διαδικασίες προβλέπονται για την αντιμετώπιση της κακοποίησης. Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν ήταν τύπου σωστού-λάθους και πολλαπλών επιλογών.

Γ. Στάσεις των νηπιαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση

Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου, περιλάμβανε ερωτήσεις σε μορφή κλίμακας που μετρούσαν τις στάσεις- αντιλήψεις των νηπιαγωγών σχετικά με την παιδική κακοποίηση. Οι απαντήσεις δίδονταν σε 2 κλίμακες, η μια κυμαινόταν από 5βαθμη κλίμακα διαφωνώ απόλυτα έως συμφωνώ απόλυτα, και η άλλη από ναι-όχι-δεν είμαι σίγουρος.

Δ. Στρατηγικές αντιμετώπισης των κακοποιημένων παιδιών από τους νηπιαγωγούς

Το τέταρτο μέρος περιείχε τρόπους που επέλεξαν οι νηπιαγωγοί να χρησιμοποιήσουν για την αντιμετώπιση περιπτώσεων επιβεβαιωμένης ή με υποψία κακοποίησης. Οι συμμετέχοντες υπέδειξαν τις διαδικασίες που ακολούθησαν. Οι απαντήσεις ήταν τύπου πολλαπλής επιλογής. Υπήρχαν και δύο υποθετικά σενάρια με θέμα την παιδική κακοποίηση, στα οποία οι συμμετέχοντες, κλήθηκαν να υποδείξουν τον τρόπο που θα χειρίζονταν τις περιπτώσεις μέσα από απάντηση πολλαπλής επιλογής, Ναι- Όχι, καθώς και 7βαθμης προσθετικής κλίμακας κατατάξεων Likert Ποτέ (1)-Πάρα πολύ συχνά (7).

Ε. Συχνότητα εμφάνισης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης καθώς και χαρακτηριστικά των θυμάτων

Το πέμπτο μέρος του ερωτηματολογίου εξέταζε την συχνότητα της παιδικής κακοποίησης μέσα από αθροιστική κλίμακα Guttman τύπου Σωστό-Λάθος. Επίσης ερευνήθηκε

η συχνότητα εμφάνισης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης όσον αφορά τον αριθμό των παιδιών με επιβεβαιωμένη ή με υποψία κακοποίησης που είχαν αναγνωριστεί από τους νηπιαγωγούς κατά το τελευταίο σχολικό έτος καθώς και τα προσωπικά χαρακτηριστικά των θυμάτων, με ερωτήσεις τύπου Ναι-Όχι, καθώς και συχνότητα 1 φορά->5φορές.

3.4 Διαδικασία συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων

Η προσέγγιση των συμμετεχόντων στα νηπιαγωγεία της εκάστοτε περιοχής γινόταν κυρίως κατά τις πρωινές ώρες από Δευτέρα έως Παρασκευή. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου κυμαινόταν μεταξύ 10 έως 20 λεπτά. Ο ρόλος μας ως υπεύθυνοι για την διεξαγωγή της έρευνας ήταν να αναφέρουμε, κατά την διανομή των ερωτηματολογίων, το αντικείμενο και τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, την επιστημονική αναγκαιότητά της ώστε να πεισθούν οι ερωτώμενοι ότι θα συμβάλλουν με τις ακριβείς απαντήσεις τους στην διεξαγωγή επιστημονικών συμπερασμάτων. Παράλληλα, όταν χρειαζόταν, δίναμε περαιτέρω διευκρινήσεις όσον αφορά στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

3.5 Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων

Για την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο δεδομένων SPSS 17.0. Υπολογίστηκε η συχνότητα και σχετική συχνότητα εμφάνισης των μεταβλητών του ερωτηματολογίου και δόθηκαν περιγραφικά στατιστικά στοιχεία. Για τον έλεγχο των διαφορών των νηπιαγωγών ως προς τις γνώσεις, τις στάσεις και τις πρακτικές στην αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης πραγματοποιήθηκαν αναλύσεις χ^2 και T-test.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1) Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά

Τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων όπως παρουσιάζονται στον **Πίνακα 2** μας δείχνουν ότι η πλειοψηφία του δείγματος μας ήταν γυναίκες (n=139, 98,6%) με μέση ηλικία τα 37,2 (Τ.Α. 11,8) έτη. Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν άγαμοι (n=56, 39,7%), και οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν έχουν παιδιά (n=69, 48,9%).

Πίνακας 2. Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων (n=141)

	N	%
Φύλο		
Ανδρας	2	1,4
γυναίκα	139	98,6
Ηλικία*		
	37,2	11,8
Οικογενειακή κατάσταση		
Άγαμος	56	39,7
Έγγαμος	52	36,9
Διαζευγμένος	32	22,7
Χήρος	1	0,7
Αριθμός παιδιών		
0	69	48,9
1	8	5,7
2	49	34,8
3	14	9,9
4	1	0,7

* Μέση τιμή και Τυπική απόκλιση

2) Εκπαιδευτικά-εργασιακά χαρακτηριστικά

Στη συνέχεια, όσον αφορά τα εκπαιδευτικά και εργασιακά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων που παρουσιάζονται στον **Πίνακα 3**, μας δείχνουν ότι η μέση προϋπηρεσία τους ήταν τα 12,2 (Τ.Α. 10,7) έτη. Οι περισσότεροι ήταν διορισμένοι σε μόνιμη θέση (n=111, 78,7%) ενώ η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δε διέθετε δεύτερο πτυχίο (n=91, 64,5%), ούτε τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών (n=132, 93,6%). Τέλος, οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δεν είχαν παρακολουθήσει επιμορφωτικό σεμινάριο για την ενδοοικογενειακή βία (n=108, 76,6%).

Πίνακας 3. Εκπαιδευτικά-Εργασιακά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

<i>N=141</i>	N	%
Έτη προϋπηρεσίας*	12,2	10,7
Σχέση εργασίας		
Μόνιμος	111	78,7
Αναπληρωτής	28	19,9
Ωρομίσθιος	1	0,7
Δεύτερο πτυχίο		
Ναι	27	19,1
Όχι	91	64,5
Μεταπτυχιακές σπουδές		
Όχι	132	93,6
Ναι	9	6,4
Επιμορφωτικά σεμινάρια		
Όχι	108	76,6
Ναι	28	19,9

* Μέση τιμή και Τυπική απόκλιση

3) Συχνότητα ανίχνευσης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης

Όσον αφορά τη συχνότητα ανίχνευσης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης **Πίνακας 5**, από το σύνολο των συμμετεχόντων οι 128 (92,1%) δεν είχαν εντοπίσει επιβεβαιωμένη παιδική κακοποίηση κατά το τρέχον σχολικό έτος. Επιπλέον, οι 26 συμμετέχοντες (18,7%) είχαν επιβεβαιωμένες περιπτώσεις κακοποίησης τουλάχιστον μια φορά κατά την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, ενώ μόνο 4 από αυτούς (2,9%) είχαν εντοπίσει πάνω από 5 επιβεβαιωμένες περιπτώσεις. Επιπλέον, 44 από τους συμμετέχοντες (31,7%) είχαν τουλάχιστον μια υποψία κακοποίησης κατά την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, ενώ 19 από αυτούς (13,7%) είχαν από 2 έως 5 φορές.

Πίνακας 4. Συχνότητα ανίχνευσης επιβεβαιωμένων ή ύποπτων περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης

N=141	Ποτέ	Μια φορά	2 έως 5 φορές	>5 φορές
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Επιβεβαιωμένη κακοποίηση (τρέχον έτος)	128 (92,1)	9(6,5)	2(1,4)	0
Επιβεβαιωμένη κακοποίηση (επαγγελματική σταδιοδρομία)	92 (66,2)	26(18,7)	17(12,2)	4(2,9)
Υποψία κακοποίησης (επαγγελματική σταδιοδρομία)	70 (50,4)	44(31,7)	19(13,7)	6(4,3)

4) Γνώσεις/ενημέρωση νηπιαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση

A) Ως προς το νομικό πλαίσιο

Όπως φαίνεται στον **Πίνακα 5**, από το σύνολο των συμμετεχόντων, οι 85 (60,3%) γνώριζαν ότι είναι υποχρέωση των εκπαιδευτικών από το νόμο να καταγγέλλουν περιπτώσεις κακοποίησης .

***Πίνακας 5.** Υποχρέωση των εκπαιδευτικών από το νόμο να καταγγέλλουν περιπτώσεις κακοποίησης εφόσον το υποπτευθούν*

N=141	N	%
Σωστό	85	60,3
Λάθος	14	9,9
Δεν γνωρίζω	37	26,2

B) Ως προς τους φορείς

Όσον αφορά στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τους ιδιωτικούς η δημόσιους φορείς που απευθύνονται σε κακοποιημένα παιδιά παρατηρούμε στον **Πίνακα 6**, ότι 79 συμμετέχοντες (56,8%) γνώριζαν αντίστοιχους φορείς.

Πίνακας 6. Γνώση δημοσίων ή ιδιωτικών φορέων που απευθύνονται σε κακοποιημένα παιδιά.

N=141	N	%
Ναι	79	56,8
Όχι	49	35,3

5) Στάσεις νηπιαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση

Στον **Πίνακα 7** παρουσιάζονται οι στάσεις των νηπιαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση όπως εξετάστηκαν μέσα από την 1^η κλίμακα μέτρησης των στάσεων. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι 132 συμμετέχοντες (96,3%) συμφώνησαν με τη δήλωση ότι τα κακοποιημένα παιδιά μπορούν να εξελιχθούν σε βίαιους γονείς. Επιπλέον, περίπου 3 στους 5 συμμετέχοντες συμφώνησαν με την άποψη ότι η διαφορά ανάμεσα στην κακοποίηση και την παραμέληση είναι ότι η κακοποίηση αφορά σε μια δράση κατά του παιδιού ενώ η παραμέληση αφορά σε παράλειψη δράσης προς όφελος του παιδιού (n=92, 65,2%). Οι 90 συμμετέχοντες (63,8%) συμφώνησαν με την άποψη ότι οι μελανιές στους αγκώνες, τα γόνατα, το δέρμα είναι πιθανόν να οφείλονται σε ατυχήματα κατά την προσχολική ηλικία. Επιπλέον, οι μισοί περίπου συμμετέχοντες συμφώνησαν με την άποψη ότι τα αγόρια τείνουν να μην αναφέρουν τη σεξουαλική κακοποίηση όσο τα κορίτσια (n=74, 52,5%).

Πίνακας 7. Στάσεις των συμμετεχόντων ως προς την παιδική κακοποίηση (1^η κλίμακα στάσεων)

N=141	N	(%)
Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σχεδόν με την ίδια συχνότητα	63	44,7
Τα κακοποιημένα παιδιά μπορούν να εξελιχθούν σε βίαιους γονείς	132	93,6
Το χαστούκισμα θεωρείται παιδική κακοποίηση	122	86,5

Η διαφορά ανάμεσα στην κακοποίηση και την παραμέληση είναι ότι η κακοποίηση αφορά σε μια δράση κατά του παιδιού ενώ η παραμέληση αφορά σε παράλειψη δράσης προς όφελος του παιδιού	92	65,2
Η κακοποίηση μπορεί να συμβαίνει μόνο σε ένα παιδί μιας οικογένειας	39	27,7
Η παραμέληση συμβαίνει συνήθως σε παιδιά από τη βρεφική ηλικία μέχρι τα 6 έτη.	15	10,6
Οι περισσότεροι βίαιοι γονείς και οι γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους υποφέρουν από κάποια πνευματική νόσο	34	24,1
Οι μελανιές στους αγκώνες, τα γόνατα, το δέρμα είναι πιθανόν να οφείλονται σε ατυχήματα κατά την προσχολική ηλικία	90	63,8
Τα κακοποιημένα παιδιά συνήθως συζητούν για την κακοποίηση στην προσπάθειά τους να τη σταματήσουν	11	7,8
Τα παιδιά συχνά πλάθουν ιστορίες ότι έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά για να εκδικηθούν κάποιον	11	7,8
Τα κακοποιημένα παιδιά συχνά προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα	57	40,4
Η σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού συμβαίνει συχνότερα από κάποιον ξένο	34	24,1
Ένα παιδί μπορεί να έχει κακοποιηθεί χωρίς κανείς ποτέ να το μάθει	129	91,5
Μαθαίνοντας στο παιδί για την κακοποίηση μπορεί να το τρομάξεις	24	17
Η έγκαιρη αναφορά της κακοποίησης επιδιώκεται ώστε να απομακρυνθεί το παιδί από το βίαιο γονέα	115	81,6
Ένα παιδί 9 ετών μπορεί να φροντίσει μόνο του άλλα παιδιά	11	7,8
Παιδιά που είναι σωματικά ανάπηρα ή νοητικά στερημένα βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο για κακοποίηση και παραμέληση	119	84,4
Ασυνήθιστες σεξουαλικές γνώσεις σε ένα παιδί μπορεί να αποτελούν ενδείξεις ότι το παιδί έχει κακοποιηθεί σεξουαλικά	93	66
Η παραμέληση προκύπτει όταν ο φροντιστής αποτυγχάνει να παράσχει ήδη πρώτης ανάγκης όπως φαγητό, ύπνο, ασφάλεια, επιτήρηση, ρουχισμό και ιατρική φροντίδα	108	76,6
Η σωματική κακοποίηση συμβαίνει περιστασιακά ενώ η παραμέληση συμβαίνει συνέχεια	55	39

Τα αγόρια τείνουν να μην αναφέρουν τη σεξουαλική κακοποίηση όσο τα κορίτσια	74	52,5
Η ξαφνική αλλαγή στην απόδοση ενός μαθητή μπορεί να αποτελεί ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης	113	80,7
Η ξαφνική αλλαγή στη συναισθηματική και ψυχολογική κατάσταση ενός παιδιού αποδεικνύει ότι το παιδί κακοποιείται ή παραμελείται	84	59,6
Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σπάνια	18	12,8
Οι συχνές και κατ' επανάληψη απουσίες από το σχολείο μπορεί να αποτελούν ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης	111	78,7

Η στάση των νηπιαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση με βάση τη 2^η κλίμακα μέτρησης των στάσεων παρουσιάζεται στον **πίνακα 8**. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι από το σύνολο των συμμετεχόντων, οι 80 (56,7%) διαφώνησαν απόλυτα με την άποψη ότι <<οι γονείς έχουν το δικαίωμα να μεταχειρίζονται τα παιδιά τους όπως αυτοί νομίζουν>>. Επιπλέον, οι 96 (68,1%) διαφώνησαν με την άποψη ότι <τα παιδιά κακοποιούνται πιο συχνά από ξένους παρά από μέλη της οικογένειας ή οικογενειακούς φίλους>>. Οι 35 (24,8%) ούτε συμφώνησαν ούτε διαφώνησαν ότι <<τα παιδιά λένε ψέματα και πλάθουν ιστορίες για την κακοποίηση>>. Επίσης, οι 76 (53,9%) συμμετέχοντες συμφώνησαν με την άποψη <<οι γονείς που κακοποιούν φαίνεται να έχουν σημαντικά προβλήματα>>, ενώ οι 72(51,1%) συμφώνησαν απόλυτα ότι <<αυτοί που κακοποιούν παιδιά πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά>>.

Πίνακας 8. Κατανομή συμμετεχόντων με βάση την κλίμακα στάσεων των νηπιαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση

N=141	Διαφωνώ απόλυτα n(%)	Διαφωνώ n(%)	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ n(%)	Συμφωνώ n(%)	Συμφωνώ απόλυτα n(%)
Η παιδική κακοποίηση αφορά μεμονωμένα περιστατικά	19(13,5)	66(46,8)	19(13,5)	33(23,4)	2(1,4)
Τα παιδιά κακοποιούνται πιο συχνά από ξένους παρά από μέλη της οικογένειας ή οικογενειακούς φίλους	25(17,7)	96(68,1)	9(6,4)	8(5,7)	0(0)
Οι εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για το γενικό ευ ζείν των παιδιών	13(9,2)	49(34,8)	30(21,3)	40(28,4)	4(2,8)
Οι γονείς έχουν το δικαίωμα να μεταχειρίζονται τα παιδιά τους όπως αυτοί νομίζουν	80(56,7)	45(31,9)	7(5,0)	7(5,0)	0(0)
Τα παιδιά λένε ψέματα και πλάθουν ιστορίες για την κακοποίηση	15(10,6)	74(52,5)	35(24,8)	13(9,2)	1(0,7)
Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης έχουν υπερεκτιμηθεί	58(41,1)	66(46,8)	9(6,4)	5(3,5)	1(0,7)
Η αντίδραση μας στην παιδική κακοποίηση είναι υπερβολική	62(44,0)	61(43,3)	9(6,4)	4(2,8)	1(0,7)
Η παιδική κακοποίηση είναι ένα υπερβολικά μεγάλο πρόβλημα για να αντιμετωπιστεί	28(19,9)	54(38,3)	18(12,8)	28(19,9)	8(5,7)
Δεν υπάρχει νόημα να καταγγείλει κάποιος ένα περιστατικό κακοποίησης. Δε γίνεται τίποτα επειδή οι υπηρεσίες έχουν φόρτο εργασίας	67(47,5)	52(36,9)	13(9,2)	7(5,0)	0(0)
Λυπάμαι για τα κακοποιημένα παιδιά αλλά δεν ευθύνη μου να ανακατευθώ. Δεν είμαι κοινωνική λειτουργός	60(42,6)	66(46,8)	10(7,1)	3(2,1)	0(0)
Δεν έχω αρκετή εμπειρία για να αντιμετωπίσω την παιδική κακοποίηση και παραμέληση	14(9,9)	36(25,5)	28(19,9)	54(38,3)	4(2,8)
Οι γονείς που κακοποιούν φαίνεται να έχουν σημαντικά προβλήματα	4(2,8)	17(12,1)	22(15,6)	76(53,9)	18(12,8)
Κάποια παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι να χάσουν τον έλεγχο	44(31,2)	54(38,3)	20(14,2)	20(14,2)	0(0)
Αυτοί που κακοποιούν παιδιά πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά	3(2,1)	4(2,8)	5(3,5)	55(39,0)	72(51,1)
Οι περισσότεροι γονείς είναι ικανοί να προκαλέσουν κακό στα παιδιά τους όταν βρίσκονται υπό μεγάλη πίεση	11(7,8)	46(32,6)	25(17,7)	49(34,8)	8(5,7)

Στον **Πίνακα 9**, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης κυρίων συνιστωσών (varimax rotation) για τις 15 μεταβλητές που μετρούσαν τις στάσεις των νηπιαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση με βάση τη 2^η κλίμακα μέτρησης των στάσεων. Από την ανάλυση προέκυψαν δύο παράγοντες οι οποίοι ερμήνευσαν το ποσοστό της συνολικής μεταβλητότητας των δεδομένων (34,1%). Ο πρώτος ονομάστηκε «*Αναγνώριση του προβλήματος*» ερμήνευσε το 21% της μεταβλητότητας και περιελάμβανε εννέα δηλώσεις όπως <<Κάποια παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι να χάσουν τον έλεγχο>> και <<Οι γονείς που κακοποιούν φαίνεται να έχουν σημαντικά προβλήματα>>. Ο δεύτερος παράγοντας ονομάστηκε <<Επαγγελματική επάρκεια/ευθύνη>> ερμήνευσε το 13,1% της μεταβλητότητας και περιελάμβανε έξι δηλώσεις, όπως <<Δεν έχω αρκετή εμπειρία για να αντιμετωπίσω την παιδική κακοποίηση και παραμέληση>> και <<Οι εκπαιδευτικοί είναι για το γενικό ευ ζην των παιδιών >>. Όσον αφορά στην εσωτερική συνάφεια της κλίμακας ήταν ικανοποιητική (cronbach alpha=0,713).

Πίνακας 9. Ανάλυση κυρίων συνιστωσών των 15 ερωτήσεων που μετρούν τις στάσεις των νηπιαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση

	Παράγοντες	
	1	2
Παράγοντας 1: Αναγνώριση του προβλήματος		
Η παιδική κακοποίηση αφορά μεμονωμένα περιστατικά		,613
Τα παιδιά κακοποιούνται πιο συχνά από ξένους παρά από μέλη της οικογένειας ή οικογενειακούς φίλους		,373
Τα παιδιά λένε ψέματα και πλάθουν ιστορίες για την κακοποίηση		,534
Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης έχουν υπερεκτιμηθεί.		,630
Η αντίδρασή μας στην παιδική κακοποίηση είναι υπερβολική		,650
Η παιδική κακοποίηση είναι ένα υπερβολικά μεγάλο πρόβλημα για να αντιμετωπιστεί		,581

Οι γονείς που κακοποιούν φαίνεται να έχουν σημαντικά προβλήματα	,113
Κάποια παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι να χάσουν τον έλεγχο	,674
Οι περισσότεροι γονείς είναι ικανοί να προκαλέσουν κακό στα παιδιά τους όταν βρίσκονται υπό μεγάλη πίεση	,498
Παράγοντας 2: Επαγγελματική επάρκεια/ευθύνη	
Οι εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για το γενικό ευ ζην των παιδιών	,158
Οι γονείς έχουν το δικαίωμα να μεταχειρίζονται τα παιδιά τους όπως αυτοί νομίζουν	,431
Δεν υπάρχει νόημα να καταγγείλει κάποιος ένα περιστατικό κακοποίησης – Δε γίνεται τίποτα επειδή οι υπηρεσίες έχουν φόρτο εργασίας	,524
Λυπάμαι για τα κακοποιημένα παιδιά αλλά δεν είναι ευθύνη μου να ανακατευθώ. Δεν είμαι κοινωνική λειτουργός.	,579
Δεν έχω αρκετή εμπειρία για να αντιμετωπίσω την παιδική κακοποίηση και παραμέληση	,700
Αυτοί που κακοποιούν παιδιά πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά.	,454

6) Στάσεις νηπιαγωγών ως προς την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης

Οι στάσεις των συμμετεχόντων ως προς την αντιμετώπιση περιπτώσεων ύποπτων για υποδοχή κακοποίησης παρουσιάζονται στον **Πίνακα 10**. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων (n=130, 92,2%) ανέφερε ότι αν εντόπιζαν ένα τέτοιο περιστατικό, θα μιλούσαν με άλλους εκπαιδευτικούς για τυχόν αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού. Εξίσου υψηλό ποσοστό (n=112, 79,4%) δήλωσε ότι δεν θα πίεζε το παιδί να δώσει περισσότερες λεπτομέρειες για τη κακοποίηση.

Πίνακας 10. Στάσεις συμμετεχόντων ως προς την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης

N=140	Ναι	Όχι	Δεν γνωρίζω
	n (%)	n (%)	n (%)
Είσαι πιο επιεικής στην τάξη με αυτό το παιδί.	103(73,0)	19(9,2)	21(14,9)
Λες στα άλλα παιδιά να είναι πιο διακριτικά μ' αυτό το παιδί επειδή περνάει δύσκολες στιγμές.	32(22,7)	76(53,9)	28(19,9)
Πιέζεις το παιδί να σου δώσει λεπτομέρειες για την κακοποίηση.	7(5,0)	112(79,4)	16(11,3)
Επικοινωνείς με τους γονείς του παιδιού για το θέμα αυτό.	105(74,5)	9(6,4)	23(16,3)
Λες στο παιδί ότι αυτό έχει συμβεί και σε άλλα παιδιά.	30(21,3)	68(48,2)	36(25,5)
Συζητάς την υπόθεση με τον διευθυντή σου για να αποφασίσετε αν θα το καταγγείλετε ή όχι.	128(90,8)	3(2,1)	6(4,3)
Συγκεντρώνεις περισσότερες αποδείξεις πριν ενημερώσεις τις αρχές.	125(88,7)	4(2,8)	9(6,4)
Μιλάς με άλλους εκπαιδευτικούς για να διαπιστώσεις αν έχουν παρατηρήσει αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού.	130(92,2)	3(2,1)	4(2,8)
Εξηγείς στο παιδί ότι δεν είναι δύσκολο να συζητήσει με κάποιον που νοιάζεται γι αυτό.	122(86,5)	5(3,5)	10(7,1)
Λες στο παιδί ότι πολλές φορές οι ενήλικες κάνουν λάθη	78(55,3)	35(24,8)	23(16,3)
Λες στο παιδί ότι θα κάνεις ότι καλύτερο μπορείς για να το υποστηρίξεις και να το προστατέψεις.	121(85,8)	6(4,3)	10(7,1)
Υπόσχεται στο παιδί να μην το πεις σε κανένα αν αυτό επιθυμεί.	78(55,3)	32(22,7)	26(18,4)
Λες στο παιδί ότι ήταν σωστό που αποκάλυψε ότι κακοποιείται.	127(90,1)	4(2,8)	7(5,0)

7) Στρατηγικές αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης

Όσον αφορά τώρα τις στρατηγικές που ανέπτυξαν οι νηπιαγωγοί σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης που είχαν εντοπίσει (Πίνακας 11), με την ίδια περίπου συχνότητα ανέφεραν διαφορετικές στρατηγικές όπως ότι κατήγγειλαν στον διευθυντή τους το περιστατικό (52,5%), ότι επικοινωνήσαν με τους γονείς του παιδιού για να διαλευκάνουν την υπόθεση (51,8%), ότι

αναζήτησαν μόνοι τους επιπλέον στοιχεία για την περίπτωση (51.8%). Υπήρχε επίσης ένα σημαντικό ποσοστό συμμετεχόντων που ανέφεραν ότι δεν έκαναν τίποτα σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης που είχαν εντοπίσει στο παρελθόν (51.8%).

Πίνακας 11. Στρατηγικές αντιμετώπισης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης

	N=141	N	%
1	Το κατήγγειλα στον διευθυντή	74	52,5
2	Επικοινωνήσα με τους γονείς του παιδιού για να διαλευκάνω την υπόθεση	73	51,8
3	Έψαξα μόνος μου για επιπλέον στοιχεία	73	51,8
4	Παρέπεμψα σε κάποια υπηρεσία	73	51,8
5	Δεν έκανα τίποτα	73	51,8
6	Άλλο	43	30,5

Όσον αφορά τώρα τους λόγους που απέτρεψαν τους νηπιαγωγούς να αναφέρουν την κακοποίηση (Πίνακας 12), οι 26 συμμετέχοντες (18,4%) δήλωσαν ότι δεν ήταν σίγουροι αν ήταν κακοποίηση και αντίστοιχος αριθμός συμμετεχόντων δεν ήξερε που να απευθυνθεί ή δε θεώρησε ότι ήταν ευθύνη του να καταγγείλει το γεγονός.

Πίνακας 12. Λόγοι που απέτρεψαν τους νηπιαγωγούς για την αναφορά κακοποίησης

	N	%
1 Δεν ήμουν σίγουρος αν ήταν κακοποίηση	26	18,4
2 Δεν θεώρησα ότι ήταν ευθύνη μου να το καταγγείλω	26	18,4
3 Δεν ήξερα που να απευθυνθώ	26	18,4
4 Οι υπάρχουσες υπηρεσίες δεν βοηθούν επαρκώς	26	18,4
5 Δεν ήθελα να παρέμβω σε οικογενειακά θέματα	26	18,4
6 Δεν ήθελα να εμπλακώ σε δικαστικές διαδικασίες	26	18,4
7 Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για το παιδί	26	18,4
8 Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για μένα	26	18,4
9 Άλλο	25	17,7

Στον **Πίνακα 13**, παρουσιάζονται οι απαντήσεις των νηπιαγωγών σχετικά με την παρακολούθηση των περιπτώσεων κακοποίησης μετά την παραπομπή της. Από τον πίνακα φαίνεται ότι 22 (16,8%) εκπαιδευτικοί δεν είχαν ενημερωθεί για την έκβαση της υπόθεσης μετά την καταγγελία κακοποίησης, ενώ οι 18 είχαν ενημερωθεί (13,7%).

Πίνακας 13. Παρακολούθηση περίπτωσης μετά την παραπομπή της

	N	%
Δεν έχει γίνει παραπομπή	91	69,5
Ναι	18	13,7
Όχι	22	16,8

8) Σύνθετες αναλύσεις

8.1 Η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης και τη γνώση/ενημέρωση για το νομικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα (Πίνακας 14), δε βρέθηκε στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που ανέπτυξαν στρατηγικές και αυτούς που δεν ανέπτυξαν ως προς τη γνώση του νομικού πλαισίου για την κακοποίηση ($p=0,141>0,05$).

Πίνακας 14. Σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της κακοποίησης και την ενημέρωση/γνώση για το νομικό πλαίσιο

	Ανάπτυξη στρατηγικών		P value
	Ναι	Όχι	
Γνώση νομικού πλαισίου			
Ναι	13(92,9%)	1(1,2%)	0,141
Όχι	84(98,8%)	1(7,1%)	

8.2 Η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης και τη γνώση/ενημέρωση για τους υποστηρικτικούς φορείς

Στον **Πίνακα 15**, διαφαίνεται η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης και τη γνώση των υποστηρικτικών φορέων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι δεν βρέθηκε στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που ανέπτυξαν στρατηγικές και αυτούς που δεν ανέπτυξαν ως προς τη γνώση των υποστηρικτικών φορέων για την κακοποίηση ($p=0,731>0,05$).

Πίνακας 15. Σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της κακοποίησης και την ενημέρωση/γνώση των υποστηρικτικών φορέων

	Ανάπτυξη στρατηγικών		P value
	Όχι	Ναι	
Γνώση υποστηρικτικών φορέων			
Ναι	1(1,3%)	78(98,7%)	0,731
Όχι	1(2%)	48(98%)	

8.3 Η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης και τις στάσεις ως προς την παιδική κακοποίηση

Όσον αφορά τις σχέση ανάμεσα στις στρατηγικές αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης και τις στάσεις τους (**Πίνακας 16**), δεν βρέθηκε να διαφέρουν αυτοί που ανέπτυξαν στρατηγικές από αυτούς που δεν ανέπτυξαν ως προς τις δύο κύριες πεποιθήσεις («Αναγνώριση του προβλήματος» και «Επαγγελματική επάρκεια-ευθύνη») ($p=0,237>0,05$ και $p=0,565>0,05$).

Πίνακας 16. Σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της κακοποίησης και τις στάσεις ως προς την παιδική κακοποίηση

	Ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης		
	Ναι ΜΤ(ΤΑ)	Όχι ΜΤ(ΤΑ)	P-value
Παράγοντας 1: Αναγνώριση του προβλήματος	32,3(4,5)	28,5(3,5)	0,237
Παράγοντας 2: Επαγγελματική επάρκεια/ευθύνη	23,2(2,9)	22,0(5,6)	0,565

5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των γνώσεων, στάσεων και πρακτικών των νηπιαγωγών σχετικά με την παιδική κακοποίηση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι 1 στους 2 νηπιαγωγούς είχε εντοπίσει επιβεβαιωμένη κακοποίηση κατά τη συνολική επαγγελματική του σταδιοδρομία, ενώ 1 στους 5 νηπιαγωγούς είχε τουλάχιστον μια φορά περιστατικό επιβεβαιωμένης παιδικής κακοποίησης στην επαγγελματική του σταδιοδρομία. Σε αντίστοιχη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε σχολεία στην Αυστραλία βρέθηκε ότι το 19% των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είχε επιβεβαιωμένα περιστατικά κακοποίησης, ενώ τα τρία τέταρτα των αυστραλιανών εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέφεραν ότι έχουν υποψιαστεί τουλάχιστον μία περίπτωση κακοποίησης, κατά τη διάρκεια της συνολικής τους επαγγελματικής σταδιοδρομίας τους. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί συχνά δεν αναφέρουν τις περιπτώσεις που έχουν εντοπίσει στις εκάστοτε αρχές. Σε μια πρόσφατη αυστραλιανή έρευνα, βρέθηκε ότι το 49% των εκπαιδευτικών που είχε εντοπίσει περιπτώσεις κακοποίησης δεν το ανέφερε ποτέ στις αρχές. Παράλληλα, στις ΗΠΑ εκτιμάται ότι το 84% των πιθανών περιπτώσεων κακοποίησης στα σχολεία δεν έχουν αναφερθεί (Goebbels et al., 2008).

Όσον αφορά τη γνώση για τη νομική υποχρέωση που έχει ο εκπαιδευτικός να καταγγείλει περιπτώσεις κακοποίησης, από τη μελέτη μας βρέθηκε ότι περίπου 1 στους 4 (26,2%) δε γνώριζε ότι υπάρχει νομική υποχρέωση των εκπαιδευτικών για την καταγγελία περιστατικών κακοποίησης. Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία βρέθηκε ότι 70% των δασκάλων γνώριζαν τον νόμο που υποχρεώνει τους εκπαιδευτικούς στην καταγγελία κακοποίησης αλλά δεν ήξεραν στην πράξη τη διαδικασία καταγγελίας ενός περιστατικού κακοποίησης (Goebbels et al., 2008). Επίσης σύμφωνα με μελέτη του Kenny (2001) βρέθηκε ότι μόνο το 3% των εκπαιδευτικών είχε επίγνωση της διαδικασίας καταγγελίας της κακοποίησης παιδιών μέσα στο σχολείο.

Όσον αφορά στις στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης, η παρούσα μελέτη έδειξε ότι υπάρχουν στάσεις απεινοχοποίησης της κακοποίησης χωρίς ωστόσο να επηρεάζουν τις πρακτικές των εκπαιδευτικών στην παρούσα μελέτη. Σε αντίστοιχη έρευνα επισημαίνεται ότι οι στάσεις λειτουργούν ως εμπόδια και

δημιουργούν ανησυχίες όσον αφορά στη διαδικασία αναφοράς (Goebbels et al., 2008). Επιπλέον, οι στάσεις των συμμετεχόντων ως προς την αναγνώριση του προβλήματος ή ως προς την αναγνώριση της δικής τους ευθύνης και επάρκειας δεν βρέθηκαν να διαφοροποιούν τις πρακτικές τους ως προς την αντιμετώπιση του προβλήματος. Σε παρόμοια έρευνα σε διεθνές επίπεδο, βρέθηκε να διαφοροποιούνται οι πρακτικές των εκπαιδευτικών με βάση την προσλαμβανόμενη επαγγελματική τους επάρκεια με αυτούς που ανέφεραν ότι διέθεταν επαγγελματική επάρκεια να έχουν κάνει τουλάχιστον μια φορά έκθεση κακοποίησης προκειμένου να αντιμετωπίσουν την παιδική κακοποίηση σε αντίθεση με αυτούς που ανέφεραν ότι δε διέθεταν (Kenny, 2004).

Όσον αφορά τις στρατηγικές αντιμετώπισης περιστατικών κακοποίησης παρατηρούμε ότι οι νηπιαγωγοί δεν έπρατταν τις ενέργειες που υπαγορεύει ο νόμος αλλά ο καθένας ανέπτυξε δικές του στρατηγικές αντιμετώπισης κατά βούληση. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο νόμος αναφέρει πως πρέπει να γίνεται καταγγελία στον διευθυντή, αλλά μόνο 1 στους 2 βρέθηκε να ακολουθεί το νόμο. Αντίστοιχες έρευνες στις ΗΠΑ αναφέρουν πως ένα μεγάλο ποσοστό (84%) δεν είχαν αναφέρει περιπτώσεις κακοποίησης ενώ τις είχαν εντοπίσει τη στιγμή που ο νόμος στην Αμερική τονίζει ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να το καταγγέλλουν από τη στιγμή που θα πέσει στην αντίληψή τους. Επιπλέον, στην Αυστραλία μόλις το 49% από δείγμα 296 εκπαιδευτικών είχαν αναφέρει περιστατικά κακοποίησης στο διευθυντή (Goebbels et al., 2008). Σε άλλη έρευνα στην Φλόριντα, σε δείγμα 197 ένα ποσοστό 11%, δήλωσε πως ενώ είχε εντοπίσει περιστατικό κακοποίησης δεν το κατήγγειλε ενώ στη Φλόριντα προβλέπεται να καταγγέλλεται το περιστατικό κατευθείαν στις κατάλληλες προστατευτικές υπηρεσίες (Kenny, 2001).

B. Αδυναμίες της μελέτης

Η παρούσα μελέτη αποτελεί καινοτόμο δράση στη πληθυσμιακή ομάδα των νηπιαγωγών που είχε επιλεγεί, καθώς δεν είχε διεξαχθεί παρόμοια έρευνα στην Ελλάδα. Παρά τα πλεονεκτήματα και τη συνεισφορά της παρούσας μελέτης στους νηπιαγωγούς, θα πρέπει να αναφερθούν και συγκεκριμένες αδυναμίες της.

Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα μας παρά το γεγονός ότι θεωρείται ικανοποιητικό ως προς το μέγεθος, προέρχεται μόνο από συγκεκριμένη περιοχή της Ελλάδας, από το νομό Ηρακλείου, πράγμα το οποίο καθιστά αδύνατη τη γενίκευση στον υπόλοιπο ελληνικό πληθυσμό των εκπαιδευτικών και δεν θεωρείται αντιπροσωπευτικό. Ακόμα, αδυναμία, θεωρείται και η υποκειμενικότητα των απαντήσεων από τους ερωτώμενους, καθώς στηρίζεται στην αυτοαναφορά, επομένως πιθανόν πολλές απαντήσεις να μη χαρακτηρίζονται από ειλικρίνεια. Επίσης, εντοπίστηκαν μερικά αναπάντητα ερωτήματα (ελλιπείς απαντήσεις σε πίνακες – ερωτήσεις) κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους νηπιαγωγούς. Τέλος, αδυναμία αποτελεί το γεγονός της δυσκολίας πρόσβασης σε νηπιαγωγεία, καθώς πολλά βρίσκονταν σε απομακρυσμένες περιοχές και όσα βρίσκονταν στο κέντρο της πόλης ήταν μονοθέσια ή διθέσια. Επομένως, κρίνεται λογικό ότι μια τέτοια έρευνα είναι δύσκολο να διεξαχθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει τη παιδική κακοποίηση ως ένα σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο δυστυχώς δεν αντιμετωπίζεται έτσι όπως θα έπρεπε, με αποτέλεσμα, να αδικούνται και να καταπατώνται με το χειρότερο τρόπο τα δικαιώματα των παιδιών. Παρόμοιες μελέτες θα πρέπει να διεξαχθούν και σε άλλα μέρη της Ελλάδας σε μεγαλύτερο δείγμα νηπιαγωγών προκειμένου να υπάρξει πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την ετοιμότητα των νηπιαγωγών να αντιμετωπίσουν περιστατικά παιδικής κακοποίησης. Επιπλέον, καλό θα είναι να παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ερευνών στην υπό μελέτη πληθυσμιακή ομάδα και σε όλους όσους συμμετείχαν, έτσι ώστε να παρέχεται περαιτέρω γνώση και κατάρτιση.

Όσον αφορά τις προτάσεις παρέμβασης για την αντιμετώπιση του προβλήματος, μπορούν να υπάρξουν πολλά επίπεδα παρέμβασης, ούτως ώστε να αποφευχθεί ένα τέτοιο φαινόμενο. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι η πρόληψη ενός προβλήματος αποτελεί τη καλύτερη αντιμετώπιση.

Αρχικά, είναι γενικά αποδεκτό στην κοινότητα των επαγγελματιών του τομέα της προστασίας των παιδιών ότι τα καταγεγραμμένα κρούσματα της κακοποίησης των παιδιών αποτελούν ένα μέρος μόνον του πραγματικού αριθμού. Υπάρχει, λοιπόν, ένα χάσμα μεταξύ των καταγεγραμμένων κρουσμάτων στο σύστημα και το φαινόμενο της κακοποίησης των παιδιών. Για να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ των δύο πραγματικοτήτων της θα πρέπει να υπάρχει ένα βελτιωμένο σύστημα ανίχνευσης των περιπτώσεων κακοποίησης (Cerezo, 2004).

Επίσης, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην εκπαίδευση και ενημέρωση των παιδιών, ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν ποια είναι τα δικαιώματά τους και να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες που θα αποτελέσουν κινητήρια δύναμη προστασίας από οποιαδήποτε μορφή βίας, αλλά και σωστή βάση γνώσεων συμπεριφοράς για τις μελλοντικές τους διαπροσωπικές, ανθρώπινες και επικοινωνιακές σχέσεις. Σε αυτά όμως, το πρωταρχικό ρόλο θα τον έχει ο θεσμός του σχολείου, μέσω καινοτόμων, ολοκληρωμένων και εξειδικευμένων προγραμμάτων πρόληψης της βίας (Πιλήσης, 2008:314).

Προσθέτοντας, κρίνεται αναγκαίο οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, οι Ψυχολόγοι, οι Παιδαγωγοί, οι Κοινωνιολόγοι, οι Ψυχοθεραπευτές και όλοι οι άλλοι επαγγελματίες που σχετίζονται με τη παιδική κακοποίηση, να κατανοούν τις δομές που υπάρχουν και τις πρακτικές παιδικής προστασίας για αυτό το πρόβλημα. Ακόμα, να λαμβάνουν υπόψη τα συναισθήματα ντροπής – ενοχής που νιώθουν τα παιδιά, την ανάγκη τους να μιλήσουν και να απευθυνθούν σε κάποιον (Πιλήσης, 2008:315).

Παράλληλα με τα παραπάνω, οι ειδικοί ψυχικής υγείας οφείλουν να αξιολογούν σωστά και επανειλημμένα τα περιστατικά κακοποίησης, για να δώσουν την αναγκαία φροντίδα. Οποιαδήποτε παρέμβασή και ενέργειά τους, θα πρέπει να δίνει βάση και στο οικογενειακό περιβάλλον, παρέχοντάς τους συμβουλευτική – ψυχολογική υποστήριξη, αλλά και την κατάλληλη εκπαίδευση για τη διαχείριση του θυμού. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να επισημανθεί, ότι σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία ο νόμος δεν αναφέρεται επαρκώς στην ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος, ούτε στην εκπαίδευση όλων εκείνων που έρχονται σε επαφή με περιστατικά αυτού του φαινομένου (Πιλήσης, 2008:315).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι για να επιτευχθεί η έγκαιρη αναγνώριση περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης αλλά και η αντιμετώπιση από τους νηπιαγωγούς, θα πρέπει να αναπτυχθούν

προγράμματα όπως έχουν γίνει και σε άλλες χώρες, τα οποία θα εκπαιδεύουν και θα καθιστούν ικανούς τους νηπιαγωγούς με το φαινόμενο της κακοποίησης, μειώνοντας τους έτσι το φόβο που αισθάνονται για να δράσουν και δίνοντας τους κίνητρο για περαιτέρω γνώση (Cerezo, 2004).

Επιπλέον, για την συστηματική αντιμετώπιση του φαινομένου της κακοποίησης, προτείνεται η υλοποίηση ερευνών πεδίου σε εθνικό επίπεδο και δημιουργία εθνικού κέντρου αναφοράς και επιτήρησης με καθιέρωση υποχρεωτικών δηλώσεων κρουσμάτων και τήρηση ενιαίου εθνικού αρχείου κρουσμάτων βίας κατά ανηλίκων. Ακόμη, δημιουργία θεσμών μόνιμης και συστηματικής βιβλιογραφικής ανασκόπησης και ενημέρωσης των επαγγελματιών και των υπηρεσιών που να τους τροφοδοτούν διαρκώς με τα νεότερα ερευνητικά δεδομένα και να διευκολύνουν την ενσωμάτωση των τελευταίων στην καθ' ημέρα πρακτική και λειτουργία των θεσμών. Παράλληλα, δημιουργία δομών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών με έμφαση σε ευάλωτους πληθυσμούς (οικογένειες χαμηλού κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου, μονογονεϊκές οικογένειες, οικογένειες μεταναστών). Επεξεργασία ενός ενιαίου εθνικού πρωτοκόλλου διαχείρισης κρουσμάτων κακοποίησης (Νικολαΐδης, 2007).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- **Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε.** (1991) *Κακοποίηση παραμέληση παιδιών*. Αθήνα: Ινστιτούτο υγείας του παιδιού
- **Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε. (Μπρούσκου, Α. και Cohn-Donnelly Α.)** (1993) *Οικογένεια παιδική προστασία και κοινωνική πολιτική*. Αθήνα: Ινστιτούτο υγείας του παιδιού
- **Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε.** (1998) Οδηγός για την αναγνώριση και την αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού. Αθήνα: Ινστιτούτο υγείας του παιδιού
- **Ανδρέου, Μ** *Παιδιατρικά θέματα για το κοινό*. <http://www.paidiatros.gr> [Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2010]
- **Ανοιχτό Πανεπιστήμιο** (1985), *Η κακοποίηση του παιδιού*, Αθήνα: Κουτσούμπος
- **Αρτινοπούλου, Β., Φαρσεδάκης, Ι. και άλλοι** (2003) *Έρευνα ΚΕΘΙ για την ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα*.
- **Αρτινοπούλου Β.** (2004) *Αιμομιξία θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα*. Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη
- **Αρτινοπούλου Β.** (2006) *Πως προστατεύονται τα παιδιά θύματα κακοποίησης*. Εφημερίδα Ελευθεροτυπία 18/2/2006 <http://news.disabled.gr> [Πρόσβαση 2 Δεκεμβρίου 2010]
- **Γενειατάκη, Ε.** (2008) *Προσχολική Αγωγή: Η συμβολή του προγράμματος του Νηπιαγωγείου στην ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων*. <http://www.healthierworld.gr> [Πρόσβαση 2 Δεκεμβρίου 2010]
- **Γιωτάκος, Ο, Παπαδομαρκάκη, Ε και άλλοι** (2008) *Πρόληψη Παιδικής Κακοποίησης: οδηγός δράσης και τεκμηρίωσης*. Αθήνα: World Health Organization
- **Δαράκη, Π. και Αραβαντινού,Φ.** (1981) *Παιδικοί σταθμοί και νηπιαγωγεία*. Αθήνα: Δίπτυχο

- **Δημητράσκου, Θ** (2009) *Συναισθηματική και λεκτική κακοποίηση ανηλίκων*. <http://e-psychology.gr> [Πρόσβαση 20 Νοεμβρίου 2010]
- **Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού**. (2006) <http://www.asxetos.gr> [Πρόσβαση 28 Δεκεμβρίου 2010]
- **Δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρία στα παιδιά**. (2009) *Η Σωματική τιμωρία των παιδιών στην οικογένεια*. <http://www.synigoros.gr> [Πρόσβαση 17 Δεκεμβρίου 2010]
- **Ελισάβετ, Α** (2009), *Η κακοποίηση στη παιδική ηλικία*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Ιατρική Σχολή
- **Ελληνική εταιρία μελέτης και πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης** (2006) *Πρόληψη Παιδικής Κακοποίησης*. μεταφρ. Γιωτάκος Ο. www.obrela.gr [Πρόσβαση 30 Νοεμβρίου 2010]
- **Ελληνική Παιδιατρική Εταιρία** (2009) *Παιδική κακοποίηση* <http://www.e-child.gr> [Πρόσβαση 4 Δεκεμβρίου 2010]
- **Ευστρατίου, Δ. και Σκλαβενίτης, Ν.** (2010) *Δομές συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη*. <http://eacea.ec.europa.eu> [Πρόσβαση 5 Δεκεμβρίου 2010]
- **Ζαϊμάκης, Γ. και Κανδυλάκη Α. (Σταυριανή Μ.)** (2005) *Δίκτυα κοινωνικής προστασίας*. Αθήνα: Κριτική
- **Ζαχαρενάκης, Κ** (1996), *Προσχολική Αγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια συγκριτική ερευνητική προσέγγιση*, Ηράκλειο
- **Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού** (2010), <http://www.ethelontiki-kastoria.gr> [Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2010]
- *Η ψυχολογική κακοποίηση των παιδιών από τους γονείς* (2002) <http://www.medlook.net> [Πρόσβαση 25 Δεκεμβρίου 2010]
- **Καλλινικάκη Θεανώ** (1998) *Κοινωνική Εργασία, εισαγωγή στην θεωρία & πρακτική της Κοιν.Εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- **Καπετανάκη, Α., Κουμπανάκη, Μ. και Παπαμαστοράκη, Μ.** (2003) *Βία και κακοποίηση στο χώρο της οικογένειας. Νοσηλευτική προσέγγιση*. Πτυχιακή εργασία. Α.Τ.Ε.Ι Ηρακλείου Κρήτης

- **Κουσίδου Τ.** (1974) *Το απροστάτευτο βρέφος*. Αθήνα: Ινστιτούτο υγείας του παιδιού
- **Κουτσοβάνου, Ε και Ομάδα Εργασίας** (1990), *Μορφές και τρόποι εργασίας στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα: Οδυσσεάς
- **Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη Π.** (1977) *Νηπιαγωγική μεθοδολογία Α'* Αθήνα: Αδελφοί Βλάσση
- **Λούπα, Χ.** (2010) *Κάτω τα χέρια από τα παιδιά*. <http://christiannaloupa.wordpress.com> [Πρόσβαση 14 Δεκεμβρίου 2010]
- **Μουζακίτης, Χ** (1993), *Σωματική και σεξουαλική κακοποίηση του παιδιού – επιπτώσεις στην υγεία του*, Κοινωνική Εργασία, τεύχος,30^ο σελ.95-98
- **Νικολαΐδης, Γ** (2007), *Βία κατά ανηλίκων: ερευνητικά δεδομένα και εφαρμογές τους στην καθ'ήμερα πράξη των υπηρεσιών*.
- **Νικολαΐδης, Γ** (2009), *Μορφές και χαρακτηριστικά της βίας κατά των παιδιών: θεωρητικοί μετασχηματισμοί και σύγχρονα δεδομένα*
- **Νίκος Χ.** (2006) *Κοινωνική αλληλεγγύη-κακοποίηση παιδιών*. Ελευθεροτυπία. <http://www.xrisima.gr> [Πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2010]
- **Νόμος υπ' αριθμό 1566 /85** <http://users.forthnet.gr> [Πρόσβαση 13 Δεκεμβρίου 2010]
- **Νόμος υπ' αριθμό 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοικογενειακής βίας**. Εφημερίς της κυβερνήσεως. 24 Οκτωβρίου 2006 Τεύχος, 1^ο αρ φύλλου 232, Σελ.2573-2578 <http://ministryofjustice.gr> [Πρόσβαση 29 Μαρτίου 2010]
- **Ντίκου, Ε.** (2009) Κακοποίηση: παραμέληση ανηλίκου εξελικτική ψυχολογία <http://sites.google.com> [Πρόσβαση 5 Φεβρουαρίου 2011]
- **Παιδική κακοποίηση στην Ελλάδα και στο Κόσμο** (2010), *παιδική κακοποίηση* [Πρόσβαση 18 Δεκεμβρίου 2010]
- **Πάλλης Ε.** (2009) *Σωματική κακοποίηση-παραμέληση και ψυχική υγεία*. <http://www.healthierworld.gr> [Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2010]
- **Παπαληγούρας, Α.** (2009) *Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις*. <http://www.tideon.org> [Πρόσβαση 14 Δεκεμβρίου 2010]

- **Παπαφλέσα Θ.** (1977) *Η κοινωνική εργασία στα σχολεία*. Αθήνα: ΚΑΤΕΕ
Ηρακλείου σχολές υγείας και πρόνοιας τμήμα κοινωνικών λειτουργιών
- **Πιλήσης, Θ.** (2008) *Η κακοποίηση του παιδιού στην οικογένεια: Μια μορφή παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού*. <http://epapanis.blogspot.com>
[Πρόσβαση 12 Δεκεμβρίου 2010]
- **Σταθόπουλος Π.** (2005) *Κοινωνική πρόνοια*. Αθήνα: Παπαζήση
- **Συνήγορος του Πολίτη, Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, Η Σωματική τιμωρία των παιδιών στην οικογένεια. Επιλεγμένα στατιστικά στοιχεία από τις Ευρωπαϊκές χώρες** <http://www.synigoros.gr> [Πρόσβαση 20 Νοεμβρίου 2010]
- **Τζαμαλούκα, Γ., Ζύγα, Ε. και άλλοι** (2006) *Η βίωση της ενδοοικογενειακής βίας και οι ψυχολογικές της συνέπειες στους εφήβους*. Περιοδικό ψυχολογία, 13: 109-133
- **Το ανοιχτό πανεπιστήμιο** (1991) *Η κακοποίηση του παιδιού* Αθήνα: Κουτσούμπος
- **Τσαφταρίδης, Δ.** (2006) *Η ενεργοποίηση της κριτικής σκέψης του δασκάλου στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης-παραμέλησης*. 3^ο Πανελλήνιο συνέδριο: Κριτική δημιουργική σκέψη στην εκπαίδευση, θεωρία και πράξη
- **Τσιάντζη Σ.** (1997) *Εφαρμοσμένη παιδαγωγική στα παιδιά της προσχολικής Ηλικίας*. Αθήνα : Gutenberg
- **Χατζηφωτίου Σ.** (2005) *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών*. Θεσσαλονίκη: Τζιόλα
- **Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** (2010) www.ministryofjustice.gr [Πρόσβαση 20 Νοεμβρίου 2010]

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- **Abrahams, N., Casey, K., & Daro, D.** (1992) *Teachers' knowledge, attitudes and beliefs about child abuse and its prevention*. *Child Abuse & Neglect*, 16: 229–238
- **Cerezo, A. & Pons-Salvador, G.** (2004) *Improving child maltreatment detection systems: a large-scale case study involving health, social services, and school professionals*. *Child Abuse & Neglect*, 28: 1153–1169
- **Colin, R.** (2010) *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg
- **Goebbels, A., Nicholson, J. etc** (2008) *Teachers' reporting of suspected child abuse and neglect: behaviour and determinants*. *Health education research*, 6: 941-951
- **Hanon, K** (2009), *Child Abuse: Munchausen's syndrome by proxy* [Πρόσβαση 17 Δεκεμβρίου 2010]
- **International Labour Organization** (2005), *Facts on Child Labour* [Πρόσβαση 18 Οκτωβρίου 2010]
- **Kane J.** (2007) *Πρόληψη σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών*. Βρυξέλλες Βέλγιο <http://ec.europa.eu> [Πρόσβαση 17 Δεκεμβρίου 2010]
- **Kenny, M.** (2001) *Child abuse reporting: teachers' perceived deterrents Florida*. *Child Abuse & Neglect*, 25: 81–92
- **Leeb, R. L., Paulozzi, L. J., Melanson, C., Simon, T. R., & Arias, I.** (2008). *Child maltreatment surveillance: Uniform definitions for public health and recommended data elements*. Atlanta: CDC.
- **Macintyre, D. & Carr, A.** (1999) *Evaluation of the effectiveness of the stay safe primary prevention programme for child sexual abuse*. *Child Abuse & Neglect*, 12: 1307–1325
- **Malchiody, Kathy** (2001) *Κατανοώντας τη ζωγραφική των παιδιών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- **Robinson, B** (2009), *Satanic Ritual Abuse*, Ontario Consultants on Religious Tolerance

- **Steven W. Kairys, Charles F. Johnson and Committee on Child Abuse and Neglect** (2002), *The Psychological Maltreatment of Children—Technical Report* America
- **Trogan, I Dessypris, N etc.** (2001), *How common is abuse in Greece? Studying cases with femoral fractures* [Πρόσβαση 1 Οκτωβρίου 2010]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1
ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΤΕΛΩΣ
(άρθρο 13 Ν.2579/98)

Σχολή Σ.Ε.Υ.Π.
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
Πληροφ.: Μαστοράκη Άννα
Τηλέφ.: 2810379512-379534-379536
Τ.Θ.:1939
Τ.Κ.:71004
Ηράκλειο Κρήτης

Ηράκλειο, 13/10/2010

Αρ. Πρωτ.:2324/Α.Φ.Σ

ΠΡΟΣ:
Αραβαντινού- Καρλάτου Αντωνία
Ευτυχίδα Ρωξάνη- Αγγελική
Σταυρουλάκης Μιχαήλ

Κοιν.: Επιβλέπων καθηγητής
Παπαδακάκη Μαρία

ΘΕΜΑ: Ανάθεση εκπόνηση Πτυχιακής Εργασίας.

Ανατίθεται με την υπ' αριθμό 255 της 12/10/2010 πράξη Συμβουλίου του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας η εκπόνηση Πτυχιακής εργασίας, στους:

Αραβαντινού- Καρλάτου Αντωνία
Ευτυχίδα Ρωξάνη- Αγγελική
Σταυρουλάκης Μιχαήλ

με θέμα: «Οι γνώσεις, οι στάσεις & ο τρόπος αντιμετώπισης των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης από τους νηπιαγωγούς στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση Ν. Ηρακλείου.», κατόπιν πρότασης του Α' Τομέα.

Ο εκπαιδευτικός που θα επιβλέπει την Πτυχιακή Εργασία θα είναι ο/η κ. **Παπαδακάκη Μαρία**.

Παρατηρήσεις:

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η υποβολή της Πτυχιακής Εργασίας πρέπει να γίνεται στις καθορισμένες από το Τμήμα ημ/νίες. Η παρουσίαση της Π.Ε θα γίνεται σε προφορική περίληψη & ΟΧΙ ανάγνωση. Η αίτηση για την υποβολή της Π.Ε. πρέπει να συνοδεύεται από 4 αντίτυπα, 2 CD & από την απόφαση για ανάθεση εκπόνησης Π.Ε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

Αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Η μελέτη αυτή υλοποιείται στο πλαίσιο πτυχιακής εργασίας εκπαιδευόμενων κοινωνικών λειτουργών και εξετάζει τις στάσεις και πρακτικές των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την παιδική κακοποίηση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συμβάλουν σε μια πρώτη αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης, σε μια χώρα που διαθέτει ελλιπή δεδομένα σχετικά με το συγκεκριμένο φαινόμενο.

Μέσα από την έρευνα αυτή ευελπιστούμε να αναδείξουμε προτεραιότητες παρέμβασης για την έγκαιρη αναγνώριση και πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης μέσα από τα σχολεία της χώρας μας.

Η δική σας συμμετοχή στη μελέτη περιλαμβάνει τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου μέσης διάρκειας 10'. Πριν από τη συμπλήρωσή του ερωτηματολογίου θα πρέπει να γνωρίζετε τα παρακάτω:

- A) Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι προαιρετική.
- B) Οι πληροφορίες που θα δώσετε είναι εμπιστευτικές και διαθέσιμες αποκλειστικά στα πρόσωπα που υλοποιούν την έρευνα.
- Γ) Οι πληροφορίες που θα δώσετε θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της έρευνας.

Σας προσκαλούμε λοιπόν να συμβάλετε σε αυτή την προσπάθεια με τη συμμετοχή σας στην παρούσα μελέτη προκειμένου από κοινού να προτείνουμε λύσεις για την πρόληψη και την καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου.

Σας ευχαριστούμε προκαταβολικά και θα είμαστε στη διάθεσή σας για οποιοσδήποτε διευκρινίσεις.

Με εκτίμηση,

Η επιβλέπουσα
Παπαδακάκη Μαρία, MPH, PhD(c)
Εργαστηριακή συνεργάτης
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
ΤΕΙ Κρήτης

Οι εκπαιδευόμενοι κοινωνικοί λειτουργοί
Αραβαντινού-καρλάτου Αντωνία
Ευτυχίδα Ρωζάνη-Αγγελική
Σταυρουλάκης Μιχάλης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

Οι γνώσεις, οι στάσεις και πρακτικές των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την παιδική κακοποίηση

A.A|E| | |

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2010

1. Φύλο:

Άνδρας Γυναίκα

2. Ηλικία: _____ έτη

3. Οικογενειακή κατάσταση:

Άγαμος-η Διαζευγμένος-η Έγγαμος-η Χήρος-α

4. Αριθμός παιδιών, αν έχετε: _____

5. Χρόνια υπηρεσίας: _____

6. Σχέση εργασίας:

Μόνιμος Ωρομίσθιος Αναπληρωτής

7. Προπτυχιακές σπουδές:

ΑΕΙ Άλλο _____

8. Έχετε δεύτερο πτυχίο; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ναι, αναφέρατε το πανεπιστήμιο και το αντικείμενο:

9. Μεταπτυχιακές σπουδές: Master Διδακτορικό

10. Έχετε συμμετάσχει σε επιμορφωτικά σεμινάρια για την ενδοοικογενειακή βία κατά το παρελθόν;

ΝΑΙ ΟΧΙ

11. απαντήστε με σωστό ή λάθος σε καθεμία από τις παρακάτω δηλώσεις

Δώστε μια απάντηση για καθεμία δήλωση

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σχεδόν με την ίδια συχνότητα		
Τα κακοποιημένα παιδιά μπορούν να εξελιχθούν σε βίαιους γονείς		
Το χαστούκισμα θεωρείται παιδική κακοποίηση		
Η διαφορά ανάμεσα στην κακοποίηση και την παραμέληση είναι ότι η κακοποίηση αφορά σε μια δράση κατά του παιδιού ενώ η παραμέληση αφορά σε παράλειψη δράσης προς όφελος του παιδιού		
Η κακοποίηση μπορεί να συμβαίνει μόνο σε ένα παιδί μιας οικογένειας		
Η παραμέληση συμβαίνει συνήθως σε παιδιά από τη βρεφική ηλικία μέχρι τα 6 έτη.		
Οι περισσότεροι βίαιοι γονείς και οι γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους υποφέρουν από κάποια πνευματική νόσο		
Οι μελανιές στους αγκώνες, τα γόνατα, το δέρμα είναι πιθανόν να οφείλονται σε ατυχήματα κατά την προσχολική ηλικία		
Τα κακοποιημένα παιδιά συνήθως συζητούν για την κακοποίηση στην		

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
προσπάθειά τους να τη σταματήσουν		
Τα παιδιά συχνά πλάθουν ιστορίες ότι έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά για να εκδικηθούν κάποιον		
Τα κακοποιημένα παιδιά συχνά προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα		
Η σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού συμβαίνει συχνότερα από κάποιον ξένο		
Ένα παιδί μπορεί να έχει κακοποιηθεί χωρίς κανείς ποτέ να το μάθει		
Μαθαίνοντας στο παιδί για την κακοποίηση μπορεί να το τρομάξεις		
Η έγκαιρη αναφορά της κακοποίησης επιδιώκεται ώστε να απομακρυνθεί το παιδί από το βίαιο γονέα		
Ένα παιδί 9 ετών μπορεί να φροντίσει μόνο του άλλα παιδιά		
Παιδιά που είναι σωματικά ανάπηρα ή νοητικά στερημένα βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο για κακοποίηση και παραμέληση		
Ασυνήθιστες σεξουαλικές γνώσεις σε ένα παιδί μπορεί να αποτελούν ενδείξεις ότι το παιδί έχει κακοποιηθεί σεξουαλικά		
Η παραμέληση προκύπτει όταν ο φροντιστής αποτυγχάνει να παράσχει ήδη πρώτης ανάγκης όπως φαγητό, ύπνο, ασφάλεια, επιτήρηση, ρουχισμό και ιατρική φροντίδα		
Η σωματική κακοποίηση συμβαίνει περιστασιακά ενώ η παραμέληση συμβαίνει συνέχεια		
Τα αγόρια τείνουν να μην αναφέρουν τη σεξουαλική κακοποίηση όσο τα κορίτσια		
Η ξαφνική αλλαγή στην απόδοση ενός μαθητή μπορεί να αποτελεί ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης		
Η ξαφνική αλλαγή στη συναισθηματική και ψυχολογική κατάσταση ενός παιδιού αποδεικνύει ότι το παιδί κακοποιείται ή παραμελείται		
Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σπάνια		

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
Οι συχνές και κατ' επανάληψη απουσίες από το σχολείο μπορεί να αποτελούν ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης		

12. Οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωμένοι από το νόμο να καταγγέλλουν περιστατικά παιδικής κακοποίησης σε περίπτωση που το υποπτευθούν.

Σωστό Λάθος Δε γνωρίζω

13. Περιγράψτε συνοπτικά τη διαδικασία καταγγελίας ενός περιστατικού παιδικής κακοποίησης.

14. Γνωρίζετε δημοσίους ή ιδιωτικούς φορείς που απευθύνονται σε κακοποιημένα παιδιά;

ΝΑΙ ΟΧΙ

15. Αν ναι ποιούς;

1. _____
2. _____
3. _____

16. Διαβάστε το παρακάτω σενάριο και απαντήστε τις ερωτήσεις

Ένα παιδί έρχεται στο σχολείο με άσχημα μωλωπισμένο βραχίονα. Αυτό το έχετε παρατηρήσει σε αρκετές περιπτώσεις στο παρελθόν. Το παιδί μπορεί να εκτελέσει τις συνήθεις δραστηριότητες. Η οικογένεια φαίνεται να έχει οικονομικές δυσκολίες. Οι γονείς του παιδιού σπάνια έρχονται στο σχολείο και έχουν αμυντική στάση στις επαφές μαζί σας.

α) Πόσο πιθανόν είναι αυτό το παιδί να έχει κακοποιηθεί ή παραμεληθεί; (κυκλώστε την απάντησή σας. Για παράδειγμα : Απίθανο | ____ | ____ | ____ | ____ | Πολύ πιθανό)

Απίθανο | ____ | ____ | ____ | ____ | Πολύ πιθανό

β) Πόσο πιθανόν είναι να καταγγείλετε αυτό το περιστατικό;

Απίθανο | ____ | ____ | ____ | ____ | Πολύ πιθανό

17. Σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τις παρακάτω ερωτήσεις.

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Η παιδική κακοποίηση αφορά μεμονωμένα περιστατικά					
Τα παιδιά κακοποιούνται πιο συχνά από ξένους παρά από μέλη της οικογένειας ή					

οικογενειακούς φίλους					
Οι εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για το γενικό ευ ζείν των παιδιών					
Οι γονείς έχουν το δικαίωμα να μεταχειρίζονται τα παιδιά τους όπως αυτοί νομίζουν					
Τα παιδιά λένε ψέματα και πλάθουν ιστορίες για την κακοποίηση					
Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης έχουν υπερεκτιμηθεί.					
Η αντίδρασή μας στην παιδική κακοποίηση είναι υπερβολική					
Η παιδική κακοποίηση είναι ένα υπερβολικά μεγάλο πρόβλημα για να αντιμετωπιστεί					
Δεν υπάρχει νόημα να καταγγείλει κάποιος ένα περιστατικό κακοποίησης – Δεν γίνεται τίποτα επειδή οι υπηρεσίες έχουν φόρτο εργασίας					
Λυπάμαι για τα κακοποιημένα παιδιά αλλά δεν είναι ευθύνη μου να ανακατευθώ. Δεν είμαι κοινωνική λειτουργός.					
Δεν έχω αρκετή εμπειρία για να αντιμετωπίσω την παιδική κακοποίηση και παραμέληση					
Οι γονείς που κακοποιούν φαίνεται να έχουν σημαντικά					

προβλήματα					
Κάποια παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι να χάσουν τον έλεγχο					
Αυτοί που κακοποιούν παιδιά πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά					
Οι περισσότεροι γονείς είναι ικανοί να προκαλέσουν κακό στα παιδιά τους όταν βρίσκονται υπό μεγάλη πίεση					

18. Όταν ένα παιδί αποκαλύπτει ότι έχει κακοποιηθεί, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ανταποκριθεί με ποικίλους τρόπους. Αναφέρετε πως θα ανταποκρινόσασταν σε μια τέτοια περίπτωση

(Δώστε μια απάντηση σε καθεμία από τις δηλώσεις).

	Ναι	Όχι	Δεν είμαι σίγουρος
Είσαι πιο επιεικής στην τάξη με αυτό το παιδί.			
Λες στα άλλα παιδιά να είναι πιο διακριτικά μ' αυτό το παιδί επειδή περνάει δύσκολες στιγμές.			
Πιέζεις το παιδί να σου δώσει λεπτομέρειες για την κακοποίηση.			
Επικοινωνείς με τους γονείς του παιδιού για το θέμα αυτό.			
Λες στο παιδί ότι αυτό έχει συμβεί και σε άλλα παιδιά.			
Συζητάς την υπόθεση με τον διευθυντή σου για να αποφασίσετε αν θα το καταγγείλετε ή όχι.			
Συγκεντρώνεις περισσότερες αποδείξεις πριν ενημερώσεις τις αρχές.			
Μιλάς με άλλους εκπαιδευτικούς για να διαπιστώσεις αν έχουν			

παρατηρήσει αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού.			
Εξηγεί στο παιδί ότι δεν είναι δύσκολο να συζητήσει με κάποιον που νοιάζεται γι αυτό.			
Λες στο παιδί ότι πολλές φορές οι ενήλικες κάνουν λάθη			
Λες στο παιδί ότι θα κάνεις ότι καλύτερο μπορείς για να το υποστηρίξεις και να το προστατέψεις.			
Υπόσχεται στο παιδί να μην το πεις σε κανένα αν αυτό επιθυμεί.			
Λες στο παιδί ότι ήταν σωστό που αποκάλυψε ότι κακοποιείται.			

19. Σας έχει συμβεί να εντοπίσετε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης κατά τον τρέχον σχολικό έτος;

ΝΑΙ ΟΧΙ

20) Αν ναι, πόσες φορές έχετε εντοπίσει τέτοιο περιστατικό;

α) 1 φορά β) 2 - 5 φορές γ) > 5 φορές

21. Σας έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της συνολικής επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας να εντοπίσετε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

22. Αν ναι, πόσες φορές έχετε εντοπίσει τέτοιο περιστατικό;

α) 1 φορά β) 2 - 5 φορές γ) > 5 φορές

23. Σας έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της συνολικής επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας να έχετε υποψία για την κακοποίηση κάποιου παιδιού;

ΝΑΙ ΟΧΙ

24. Αν ναι, πόσες φορές;

α) 1 φορά β) 2 - 5 φορές γ) > 5 φορές

25. Πόσο συχνά κάνατε τα παρακάτω στις περιπτώσεις που εντοπίσατε;

		Ποτέ						Πάρα πολύ συχνά
		1	2	3	4	5	6	7
1	Το κατήγγελα στον διευθυντή	1	2	3	4	5	6	7
2	Επικοινωνήσα με τους γονείς του παιδιού για να διαλευκάνω την υπόθεση	1	2	3	4	5	6	7
3	Έψαξα μόνος μου για επιπλέον στοιχεία	1	2	3	4	5	6	7
4	Παρέπεμψα σε κάποια υπηρεσία	1	2	3	4	5	6	7
5	Δεν έκανα τίποτα	1	2	3	4	5	6	7
6	Άλλο _____	1	2	3	4	5	6	7

26. Υπήρχαν περιπτώσεις κακοποίησης που δεν κάνατε τίποτα;

ΝΑΙ ΟΧΙ

27. Όσοι δεν κάνατε τίποτα, ποιοι ήταν οι λόγοι που σας απέτρεψαν;

(Κυκλώστε όσα από τα παρακάτω σας εκφράζουν – πολλαπλή απάντηση)

- 1) Δεν ήμουν σίγουρος αν ήταν κακοποίηση
- 2) Δεν θεώρησα ότι ήταν ευθύνη μου να το καταγγείλω
- 3) Δεν ήξερα που να απευθυνθώ
- 4) Οι υπάρχουσες υπηρεσίες δε βοηθούν επαρκώς
- 5) Δεν ήθελα να παρέμβω σε οικογενειακά θέματα
- 6) Δεν ήθελα να εμπλακώ σε δικαστικές διαδικασίες
- 7) Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για το παιδί
- 8) Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για μένα
- 9) Άλλο _____

28. Σε περίπτωση που αναφέρατε μια περίπτωση κακοποίησης, ενημερωθήκατε για την έκβαση της υπόθεσης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

29. Περιγράψτε συνοπτικά τι κάνατε σε μια περίπτωση που είχατε υποψία για την κακοποίηση ενός παιδιού αλλά δεν είχε αποκαλυφθεί.

Σας ευχαριστούμε για το χρόνο σας!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

ΦΕΚ 3500/2006 ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2573

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 232

24 Οκτωβρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ. 3500

Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας
και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1
Ορισμοί

Για τον παρόντα νόμο θεωρείται:

1. ενδοοικογενειακή βία, η τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα.

2. α. οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους.

β. στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει οριστεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια.

γ. οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους.

3. θύμα ενδοοικογενειακής βίας κάθε πρόσωπο της προηγούμενης παραγράφου σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινή πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινή πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας.

Άρθρο 2

Απαγόρευση χρήσης βίας

Η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄
ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 3
Η ενδοοικογενειακή βία ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου

Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Εφόσον ο εναγόμενος δεν αποδεικνύει το αντίθετο, ο κλονισμός τεκμαίρεται σε περίπτωση διγαμίας ή μοιχείας αυτού, εγκατάλειψης του ενάγοντος ή επιβουλής της ζωής του από τον εναγόμενο, καθώς και σε περίπτωση άσκησης από τον εναγόμενο ενδοοικογενειακής βίας εναντίον του ενάγοντος.»

Άρθρο 4

Σωματική βία σε βάρος ανηλίκων

Επί άσκησης σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου, ως μέσου σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 5

Χρηματική ικανοποίηση

Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης του παθόντος για μία από τις πράξεις του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων (1.000) ευρώ, εκτός αν ο ίδιος ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄
ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 6

Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α΄ της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β΄ της παραπάνω διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

2. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολογήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη

μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη.

3. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

4. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου συνιστά μεθωδεμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 7

Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα.

2. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθρο 8

Βιασμός και κατάχρηση σε ασέλγεια

1. Η παρ. 1 του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη.»

2. Η παρ. 1 του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος με κατάχρηση της παραφροσύνης άλλου ή της από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενης ανικανότητάς του να αντισταθεί, ενεργεί επί αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.»

Άρθρο 9

Ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών μέχρι τριών ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι ανήλικος.

3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 10

Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης

Όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειάς του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Άρθρο 11 Προϋποθέσεις

1. Στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατά τη διαδικασία των επόμενων άρθρων.

2. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης είναι η υποβολή ανεπιφύλακτη δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο σωρευτικά:

α) να υποσχεθεί ότι δεν θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και ότι, σε περίπτωση συνοίκησης, δέχεται να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, εάν το προτείνει το θύμα. Για την υπόσχεση αυτή συντάσσεται έκθεση κατά τα άρθρα 148 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας,

β) να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό - θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, σε όποιον τόπο και για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται τούτο αναγκαίο από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησής του. Το σχετικό πιστοποιητικό επισυνάπτεται στο φάκελο της δικογραφίας. Αναφέρονται δε σε αυτό, αναλυτικά, το αντικείμενο του συμβουλευτικού - θεραπευτικού προγράμματος και ο αριθμός των συνεδριών που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος.

γ) να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν, αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη και να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον παθόντα.

3. Αν το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση ενεργείται υπέρ αυτού και από κοινού από τον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα ανήλικων και τον ασκούντα την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον φερόμενο ως δράστη του εγκλήματος. Αν δεν υπάρξει ομοφωνία, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να παρίσταται κατ' αυτήν και να ακούγεται. Τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου αντιπροσωπεύουν τον ανήλικο στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης και για τις αστικές αξιώσεις.

4. Οι σχετικές με την ποινική διαμεσολάβηση διατάξεις

του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται, αν ο φερόμενος ως δράστης της πράξεως ενδοοικογενειακής βίας είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας του ανήλικου.

5. Αν την πράξη ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος φέρεται να έχει τελέσει ανήλικος, εφαρμόζεται το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 12 Διαδικασία

1. Αν σε βάρος του υπαιτίου κινηθεί η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ποινική διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστήριο αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τις διατάξεις του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, η σχετική διαδικασία χωρεί κατά τις παραγράφους 3 έως 6 του παρόντος άρθρου. Το δικαστήριο που αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά το πρώτο εδάφιο, εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο περιοριστικοί όροι κατά το άρθρο 18 του παρόντος νόμου.

2. Αν σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια:

α) μπορεί να διατάσσει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης στο φερόμενο ως θύμα, προκειμένου να ερευνηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας για την σε βάρος του τέλεση της πράξεως,

β) εξετάζει ο ίδιος κάθε μάρτυρα που προτείνεται, καθώς και τα πρόσωπα της οικογένειας ή παραγγέλλει την εξέταση αυτών από τους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους, και

γ) καλεί το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση της πράξεως να παράσχει στον ίδιο ή στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο εξηγήσεις υπό τους όρους του άρθρου 31 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Αν ο παρέχων εξηγήσεις δεν υποβάλει ο ίδιος, ή μέσω του συνηγόρου του, την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται, προς τούτο, από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να λάβει προθεσμία τριών ημερών για να απαντήσει.

4. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι θετική, ο εισαγγελέας ενημερώνει τον παθόντα ή τον συνηγόρο του για την κατά τα ανωτέρω δήλωση του ενδιαφερομένου και, αν υποβληθεί σχετικό αίτημα, παρέχεται στον παθόντα προθεσμία, το πολύ τριών ημερών, για να δηλώσει αν δέχεται τη διαμεσολάβηση.

5. Αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξη του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας. Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή.

6. Αν τα πρόσωπα στα οποία αποδίδεται η τέλεση της πράξης είναι περισσότερα, για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης απαιτείται μεταξύ

τους συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και αν η φερόμενη ως τελεσθείσα πράξη αφορά περισσότερα θύματα. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία κατά τα προηγούμενα εδάφια, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή.

7. Η συμφωνία των διαδίκων μερών για την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 του παρόντος έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης μπορεί να υποβληθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα και με σχετικό πρακτικό εκ μέρους των συνηγόρων τους.

Άρθρο 13 Ποινικές συνέπειες

1. Η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης καταχωρίζεται σε ειδική μερίδα στο δελτίο ποινικού μητρώου και τηρείται για χρονικό διάστημα ίσο προς τον εκ του νόμου προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής του εγκλήματος στο οποίο αφορά.

2. Αν ο ενδιαφερόμενος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για το έγκλημα που αφορά.

3. Η διαπιστούμενη από τον εισαγγελέα υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης διακόπτει τη διαδικασία και προκαλεί την αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση αυτή ο εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο, η δε ποινική διαδικασία συνεχίζεται κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να επιτρέπεται πλέον η υποβολή νέου αιτήματος για ποινική διαμεσολάβηση.

4. Ενώσω διαρκεί η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, τελεί σε εκκρεμοδικία η πράξη στην οποία αυτή αφορά. Η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη για την οποία εξαλείφθηκε η ποινική αξίωση της πολιτείας, λόγω ολοκλήρωσής της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης, είναι απαράδεκτη. Η παραγραφή της πράξης αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης.

5. Η άρνηση ενός εκ των διαδίκων μερών να δεχθεί τη διαμεσολάβηση ή η αποτυχία ολοκλήρωσής της, για οποιαδήποτε αιτία, δεν επάγονται σε βάρος αυτών καμία αρνητική ουσιαστική ή δικονομική συνέπεια στην ποινική δίκη που επακολουθεί.

6. Στην παρ. 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται στοιχείο γ', το οποίο έχει ως εξής:

«γ) η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας.»

Άρθρο 14 Αστικές συνέπειες

1. Η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου.

2. Η εντός τριετίας από την αρχαιοθέτηση της υπόθεσης μη συμμόρφωση του φερόμενου ως δράστη προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης παρέχει στο θύμα του εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας το δικαίωμα να ζητήσει, με αγωγή του, την ανατροπή της συμφωνίας, όσον αφορά στις χρηματικές αξιώσεις. Με την άσκηση της αγωγής ανατροπής αναβιώνουν οι χρηματικές αξιώσεις του παθόντος, τα δε καταβληθέντα λόγω της συμφωνίας αναζητούνται κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

3. Μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης αποκλείεται η ανατροπή της συμφωνίας, εξ ούσης δήποτε λόγου και η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση αυτής. Τα ίδια αποτελέσματα επιφέρει και η λύση του γάμου μεταξύ των συζύγων εντός της τριετίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 15

Προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης

Στο τέλος του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο, το οποίο έχει ως εξής:
«Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να διατάσσεται ιδίως η απομάκρυνση του καθ' ου από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκησή του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του αιτούντος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας.»

Άρθρο 16

Παραγραφή

Αν οι πράξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του παρόντος στρέφονται κατά ανήλικου, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωσή του.

Άρθρο 17

Ποινική δίωξη

1. Η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6, 7, 9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως.
2. Σε βάρος του υπαιτίου εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 18

Περιοριστικοί όροι

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν, αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες κρίνεται απαραίτητο για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος, να επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται να δικασθεί ή από τον αρμόδιο ανακριτή ή από το δικαστικό συμβούλιο και για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσής του από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκησή του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του θύματος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας. Η ισχύς του παραπάνω περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής αποφάσεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχαιοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης.

2. Ο περιοριστικός όρος που έχει επιβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατόν να ανακληθεί, αντικατασταθεί ή τροποποιηθεί από το αρμόδιο δικαστικό όργανο που τον επέβαλε, με αίτηση του κατηγορουμένου, στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίησή του. Για τη συζήτηση της αιτήσεως κλητεύεται υποχρεωτικά ο παθών, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.

3. Το δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο κατά την παράγραφο 1 για την επιβολή, ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση των περιοριστικών όρων, μπορεί να ζητήσει, συμβουλευτικά, τη γνώμη ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων επιστημόνων με ειδικές γνώσεις σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εργάζονται σε δημόσιο φορέα υγείας.

Άρθρο 19

Εξέταση μαρτύρων

1. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο.

2. Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκονται η κατάθεσή τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.

Άρθρο 20

Υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές που διενεργούν προανάκριση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, απαγορεύεται να ανακοινώσουν με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους.
2. Οι παραβάτες της διατάξεως αυτής τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ ΑΡΩΓΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

Άρθρο 21

Κοινωνική συμπαράσταση

1. Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώνουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί αμέσως η απαραίτητη, κατά περίπτωση, αρωγή.

Άρθρο 22

Ευεργέτημα πενίας

Στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση

της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες.

Άρθρο 23 Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών

1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας.

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.

Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

2. Κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοινώσει την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφορήθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

Άρθρο 24

Το άρθρο 342 του Ποινικού Κώδικα (κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια) αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 342.

Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια

1. Ο ενήλικος ο οποίος ενεργεί ασέλγεις πράξεις με ανήλικο, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται ως εξής:

α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα έτη, με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών,
β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα, όχι όμως και τα δεκαοκτώ έτη, με κάθειρξη.

2. Συνιστά επιβαρυντική περίπτωση η τέλεση της πράξης της πρώτης παραγράφου:

- α) από οικείο,
- β) από πρόσωπο που συνοικεί με τον ανήλικο ή διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους οικείους του,
- γ) από εκπαιδευτικό, παιδαγωγό, γυμναστή ή άλλο πρόσωπο που παραδίδει μαθήματα στον ανήλικο,
- δ) από πρόσωπο που δέχεται τις υπηρεσίες του ανηλίκου,
- ε) από κληρικό με τον οποίο ο ανήλικος διατηρεί πνευματική σχέση,
- στ) από ψυχολόγο, ιατρό, νοσοκόμο ή από ειδικό επίστημονα που παρέχει τις υπηρεσίες του στον ανήλικο.

3. Ο ενήλικος ο οποίος με χειρονομίες, με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώ ανηλίκου, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τι-

μωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται αναλόγως και στις περιπτώσεις αυτές.

4. Ο ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, αποκτά επαφή με πρόσωπο που δεν συμπλήρωσε τα δεκαέξι έτη και με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώ του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών.

5. Η παραγραφή των πράξεων των προηγούμενων παραγράφων αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του ανηλίκου.»

Άρθρο 25

Οι προθεσμίες των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 3 και του άρθρου 4 ΣΤ' του ν. 3388/2005, που παρατάθηκαν με την αριθ. 99583 οικ./24.12.2005 (ΦΕΚ 1490 Β') κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, παρατείνονται αντίστοιχα έως ότου προαχθούν οι εξωτερικοί φρουροί στο βαθμό του Υπαρχιφύλακα και μέχρι την 12.9.2007.

Άρθρο 26

Η παράγραφος 4 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 και συμπληρώθηκε με το άρθρο 18 του ν. 3472/2006, αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Για την πλήρωση των θέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 διορίζονται Έλληνες πολίτες, απόφοιτοι λυκείου ή άλλης ισότιμης σχολής της ημεδαπής ή της αλλοδαπής. Οι υποψήφιοι δεν πρέπει να έχουν ηλικία μεγαλύτερη των 30 ετών, πρέπει να είναι αρτιμελείς, να έχουν ανάστημα (χωρίς υποδήματα) τουλάχιστον ενός μέτρου και εβδομήντα εκατοστών (1,70) και οι άνδρες να έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Για την επιλογή τους εφαρμόζονται τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια:

(α) Η εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις με το βαθμό του εφέδρου αξιωματικού ή στις Ειδικές Δυνάμεις των Ενόπλων Δυνάμεων ή η προύπηρεσία ως εθελοντών πενταετούς θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις.

(β) Ο βαθμός του απολυτηρίου τίτλου σπουδών.

(γ) Η μόνιμη κατοικία και η εγγραφή στα δημοτολόγια δήμων ή κοινοτήτων του νομού όπου εδρεύουν τα Καταστήματα Κράτησης, για δύο τουλάχιστον χρόνια έως την έκδοση της προκήρυξης. Υποψήφιοι οι οποίοι λαμβάνουν μόρια με βάση το κριτήριο αυτό υποχρεούνται να υπηρετήσουν στο νομό για τον οποίο έλαβαν τα μόρια τουλάχιστον επί δέκα χρόνια, εκτός αν, λόγω βαθμολογικής προαγωγής τους ή υπηρεσιακών αναγκών, καταστεί αναγκαία η μετάθεση ή η απόσπασή τους σε Κατάστημα άλλου νομού.

(δ) Η κατοχή άδειας ικανότητας οδηγού Γ' ή Δ' κατηγορίας.

(ε) Η κατοχή διπλώματος μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης του Ο.Ε.Ε.Κ. δωδεκάμηνης τουλάχιστον φοίτησης, με ειδικότητα «Στέλεχος Υπηρεσιών Ασφαλείας.»»

Άρθρο 27

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999 (ΦΕΚ 112 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 (ΦΕΚ 225 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης καθορίζεται το ύψος της αποζημίωσης, που λαμβάνουν οι εκπαιδευόμενοι στις ανωτέρω Σχολές. Η αποζημίωση υπόκειται σε κράτηση υγειονομικής περίθαλψης, όπως αυτή προβλέπεται εκάστοτε για τις αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων. Η κράτηση αυτή περιέρχεται στο Δημόσιο. Οι δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των εκπαιδευομένων και μόνο καλύπτονται από τον Ο.Π.Α.Δ., ο οποίος επιχορηγείται προς τούτο κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 11 του ν. 2768/1999 (ΦΕΚ 273 Α'). Το χρονικό διάστημα φοίτησης των ανωτέρω στη Σχολή αποτελεί χρόνο πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας, εφόσον διορισθούν. Εάν με υπαιτιότητά τους διακοπεί η εκπαίδευση στη Σχολή ή δεν αποδεχθούν το διορισμό τους, οι εκπαιδευόμενοι υποχρεούνται να επιστρέψουν την αποζημίωση, καθώς και τις δαπάνες για την εκπαίδευσή τους, όπως καθορίζονται με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης, η οποία προβλέπεται στην παράγραφο 8 του παρόντος.»

Άρθρο 28
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 28

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 23 Οκτωβρίου 2006

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΦΗΣ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Δ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

Β. ΠΟΥΛΥΔΩΡΑΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 2006

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ